

KODI I FAMILJES.

Autori: Shejh Muhamed ibën Muhamed El-Muhtar Esh-Shinkiti

Titulli i librit: Kodi i familjes

Titulli në arabisht: Fikh Eel-Usreh

Përktheu: Azem Bardhoshi

- **Të drejtat e bashkëshortit**
- **Të drejtat e bashkëshortes**
- **Të drejtat e përbashkëta**
- **Të drejtat e farefisit**
- **Të drejtat e fëmijëve**

PARATHËNIE.

Falënderoj Allahun që më mundësoi përshtatjen në gjuhën shqipe të këtij materiali të marrë nga kasetat e shejh Muhamed Ibën Muhamed el-Muhtar esh-Shinkitit, në të cilat janë shpjeguar të drejtat dhe detyrimet në familje.

Fillimisht ai ka trajtuar të drejtat e bashkëshortit e pastaj të bashkëshortes, të drejtat e përbashkëta, të drejtat e farefisit, ato të fëmijëve dhe ka përfunduar me trajtimin e të drejtave që vijnë nga kushtet që vënë palët gjatë aktit të martesës. Këto ligjërata shejhu i ka mbajtur në Xhaminë e Profetit Muhamed (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) në Medinë.

Duke qenë se këto mësimë kanë qenë në kaseta dhe siç dihet gjuha e folur ndryshon disi nga ajo e shkruar, jam përpjekur që t'i përmbahem kontekstit duke bërë ndonjë ndryshim të vogël, që nuk e cenon domethënien e temës së trajtuar. Për ta bërë më të lehtë dhe më të kuptueshëm trajtimin që ka bërë shejhu, kam vendosur disa nëntema, të cilat mendoj se përshtaten me temën.

Aty ku e kam parë të nevojshme kam bërë disa sqarime me shënime.

Gjithashtu, duke i vlerësuar si të rëndësishme, në material janë përfshirë edhe pyetje-përgjigjet e dhëna nga dijetari në fund të çdo teme.

Lus Allahun (Subhanehu ue Te'Ala) që kjo punë modeste të jatë bërë sinqerisht për hir të Tij dhe të jetë e dobishme për besimtarët!

HYRJE.

Falënderimi i takon Allahut, Zotit të botëve, Mëshira dhe bekimi i Allahut qofshin mbi vulën e Profetëve Muhamedin, mbi familjen e tij, mbi shokët e tij dhe mbi të gjithë ata që ndjekin rrugën e tij.

Vërtet Allahu ka vendosur detyra, ka sqaruar të drejtat dhe amanetet, i ka ngarkuar me to besimtarët dhe besimtare dhe i ka bërë ligj të Tijin për të gjithë njerëzit.

Lumturia për besimtarët arrihet vetëm duke i zbatuar këto detyrime në atë mënyrë që Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) është i kënaqur.

Allahu thotë: **“Ne ua ofruam amanetin (përgjegjësinë për kryerjen e detyrimeve të urdhëruara nga Allahu) qiejve, tokës dhe maleve, por ato nuk pranuan ta marrin përsipër dhe u frikësuan prej tij, kurse njeriu e mori përsipër. Me të vërtetë njeriu u tregua i padrejtë me veten dhe ai qe i paditur (për pasojat e kësaj përgjegjësie). Si pasojë, Allahu do t’i dënojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtare, ndërsa do t’ua pranojë pendimin besimtarëve dhe besimtareve. Vërtet Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë.”** [Ahzab: 72-73]

Njeriu e mori këtë amanet mbi vete dhe Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do ta pyesë për të, kur ai të dalë para Tij, në ditën e Gjykimit.

Midis të drejtave dhe detyrime me të cilat Allahu ka ngarkuar besimtarët dhe besimtare janë edhe të drejtat bashkëshortore.

Allahu ia ka lënë amanet këto detyrime çdonjërit prej bashkëshortëve dhe i ka bërë ata përgjegjës për to.

Ato janë urdhëruar në Librin e Tij e po kështu për to ka urdhëruar dhe i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem).

Dijetarët, njerëzit e mirë, të devotshmit e të përkushtuarit në çdo vend e në çdo kohë kanë tërhequr vërejtjen për zbatimin e detyrimeve dhe të drejtave bashkëshortoresepse lumturia në familje qëndron në kryerjen dhe respektimin e tyre. Nëse e hedh vështrimin në atë shtëpi muslimanësh ku ruhen të drejtat reciproke ndërmjet bashkëshortëve, ku çdonjëri prej tyre i druhet Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) për plotësimin e të drejtave të tjetrit, ku kryhen detyrat dhe amanetet, patjetër që aty do të gjesh lumturi.

Do të gjesh aty qetësinë, dashurinë, mëshirën, mirësinë, për të cilat Allahu ka udhëzuar në Librin e Tij.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) vendos lumturi në ato shtëpi ku respektohen të drejta dhe çohen në vend amanetet.

Allahu i dhuron lumturi çdo bashkëshorti apo bashkëshorteje që i frikësohet Atij dhe e ndien mbikëqyrjen e Tij në gjithçka që Ai e ka urdhëruar. Kjo nuk është aspak mirësi e bagati.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) i ka premtuar lumturi e jetë të mirë çdokujt prej besimtarëve apo besimtareve që i kryejnë obligimet.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Cilido mashkull apo femër që kryen vepra të mira, duke qenë besimtar, Ne do ta bëjmë që të kalojë jetë të mirë (në këtë botë) dhe (në botën tjetër) do ta shpërblejmë sipas veprave më të mira që ka punuar.”** [Nahl: 97]

Zoti na ka lajmëruar se Ai u jep jetë të mirë atyre që i kryejnë detyrat, të cilat ua obligon islami. Pjesë e këtyre detyrave është mbajtja e amanetit dhe e përgjegjësive.

Nëse të dy bashkëshortët apo njëri prej tyre humbet të drejtat bashkëshortore, është i paditur për to apo hiqet si i tillë, atëherë harmonia familjare prishet, përkeqësohet gjendja derisa jetesa bashkë bëhet e padurueshme.

Kështu, bashkëshorti hyn në shtëpi me zemër të thyer, nuk dëgjon atë që e gëzon dhe nuk e sheh atë që i kënaq syrin.

Po kështu, nëse gruaja humbet të drejtat, humbet atë që i takon asaj, jeta i bëhet e vështirë duke u kthyer kësisoj në një jetë plot mërzi e ndoshta edhe fatkeqësi, siç ka premtuar Allahu për ata që i shmangen udhës së Tij të përcaktuar në Librin e Tij.

Me të vërtetë respektimi i të drejtave bashkëshortore është amanet dhe përgjegjësi e madhe.

Umeti islam në të kaluarën kujdesej për këto amanete.

Baballarët dhe nënat i përmbushnin obligimet vetjake ndaj bijve dhe bijave të tyre. Kur djemtë hynin në shtëpinë e bashkëshortore e dinin se cilat ishin të drejtat dhe detyrat e tyre, po kështu edhe vajzat.

Ato nuk futeshin në shtëpinë bashkëshortore pa i ditur detyrat dhe të drejtat e tyre.

Çdonjëri prej tyre nxitej që të kryente çdo detyrë në mënyrën e duhur si dhe u tërhiqej vëmendja për pasojat e moszbatimit të tyre.

Kur bashkëshortët dhe bashkëshortet, nënat dhe baballarët i dhanë rëndësinë e duhur këshillimit dhe mësimin, shtëpitë e besimtarëve qenë vend qetësie, rehatie, çlodhjeje dhe ripërtëritjeje për ta.

Mirëpo ato kohë shkuan dhe erdhën kohë tjera.

Ndër shumë muslimanë – përveç atyre që Allahu i ka mëshiruar – u përhap injoranca derisa arritën në mosnjohjen e të drejtave dhe obligimeve bashkëshortore.

Kur jeta bashkëshortore ndoqi epshet dhe filloi të jetohej sipas dëshirës, problemet u shtuan, uniteti familjar u prish, të këqijat dhe kundërshtitë u zmadhuan, e më pas të gjitha problemet e të këqijat u trashëguan edhe te bijtë dhe bijat e tyre.

Pikërisht për këtë arsye është me vend t'i japim rëndësi sqarimit të të drejtave bashkëshortore dhe kujdesit që duhet të tregojë çdonjëri prej bashkëshortëve ndal tjetrit.

Këto çështje janë vërtet të rëndësishme.

Ato ndihmojnë në kryerjen e detyrave bashkëshortore ashtu siç është e udhës.

Obligimi i parë.

Devotshmëria, frika dhe përkushtimi ndaj Allahut (Subhanehu ue Te'Ala).

Devotshmëria është njëra prej cilësive që shumë njerëz e kanë humbur.

Të devotshmit gjithmonë janë të interesuar për t'i kryer në mënyrë sa më të plotë të gjitha obligimet.

Pikërisht për devotshmërinë ka folur edhe Hasan el-Basriu, kur dikush e pyeti: **“Unë kam një vajzë, me kë ta martoj?”**

Hasan el-Basriu i tha: **“Martoj me një të devotshëm, sepse i devotshmi e mban duke qenë i mirë ndaj saj dhe nëse e ndan, nuk i hyn në hak.”**

Në fakt, prania e devotshmërisë, përkushtimit dhe frikës ndaj Allahut në zemrën e bashkëshortëve është shtysë për kryerjen e detyrimeve në mënyrën e duhur.

E nëse Allahu hedh në zemër dritën e devotshmërisë dhe të përkushtimit, atëherë nga kjo dritë do të rregullohen veprat e këtij njeriu.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu ‘alejhi ue ‘ala Aalihi ue sel-lem) ka thënë: **“Vërtet në trupin tuaj ndodhet një copë mishi, nëse ajo përmirsohet, atëherë do përmirsohet i gjithë trupi, e nëse ajo priset, priset i gjithë trupi: ajo është zemra.”**

Rrethanat dhe shoqëria.

Rrethanat ndikojnë shumë në kryerjen e detyrave. Nëse shikon dikë që është edukuar në një ambient të mirë, sipas Kuranit dhe Traditës Profetike, edhe që është udhëzuar sipas udhëzimit të të parëve tanë të mirë, do ta gjesh atë respektues të të drejtave bashkëshortore dhe zbatues të detyrimeve familjare të përcaktuara për të nga Allahu i Lartësuar.

E njëjta gjë vlen edhe për gruan që ka pasur fatin të jetojë në një ambient të mirë. Një ambient i tillë është shtysa më e mirë për të në kryerjen e detyrave ndaj bashkëshortit të saj.

Këto dy çështje janë tepër të rëndësishme si për përmirsimin e jetës familjare edhe për kryerjen e obligimeve bashkëshortore.

Të drejtat e burrit.

Le të përmendim tani, me lejen e Allahut, të drejtat e bashkëshortit kundrejt bashkëshortes së tij.

Këto drejta ndahen në dy pjesë. Në pjesën e parë futen të drejtat dhe detyrat morale, ndërsa në pjesën e dytë futen të drejtat dhe detyrat materiale.

Të drejtat dhe detyrat morale.

Allahu Fuqiptotë u ka dhënë bashkëshortëve të drejtën e përgjegjesisë së drejtimit. Nëse gruaja e respekton ashtu siç duhet këtë të drejtë të bashkëshortit të saj, shtëpia e tyre do të ngrihet mbi baza të shëndosha.

Allahu i Madhëruar u ka dhënë burrave disa cilësi, të cilat nuk gjenden tek gratë ashtu siç janë te burrat, përmendur këtu: fuqinë, durimin, qëndresën, aftësinë drejtuese, përballimin e përgjegjësive dhe marrjen përsipër të gjërave të rëndësishme. Një fakt tjetër që argumenton për epërsinë e burrave ndaj grave është veçimi i tyre me shpallje hyjnore.

Zoti e ka zbritur atë, që është nga gjërat më të çmuara që Ai mund t'i dhurojë dikujt, vetëm te burrat.

Midis të tjerash, kjo është arsyeja që dijetarët kanë thënë se Allahu i ka bërë burrat më të vlefshëm se gratë, duke vendosur në natyrën e tyre cilësi të cilat mungojnë te këto të fundit.

Një gjë e tillë detyron që gruaja të jetë nën burrin e jo burri nën gruan dhe që ajo të mos përpiket të jetë e barabartë apo të garojë me të.

E drejta e përgjegjesisë së drejtimit qëndron në dy çështje:

E para: Planifikimi i çështjeve me anë të mendimit dhe hulumtimit. Bashkëshorti është ai që vështron dhe studion se çfarë është më e mira për shtëpinë, familjen dhe fëmijët e tij.

E dyta: Zbatimi i asaj gjëje që ai arriti në përfundimin se është më e mira. Pasi bashkëshorti vështron edhe studion se cila është më e mira për familjen e tij, atëherë ai bëhet zbatues i këtij mendimi.

Bashkëshorti është më i denjë për këto dy çështje për disa arsye.

Allahu i Lartësuar i ka veçuar burrat për sa i përket vështrimit dhe njohjes së gjërave në atë formë e cila i përket vështrimit dhe njohjes së gjërave në atë formë e cila mungon tek gratë, pasi burri ka marrëdhënie më shumë me njerëzit se ajo. Por edhe nëse ajo do të përzihej me njerëzit, marrëdhënia e saj do ishte e kufizuar, pavarësisht nga përpjekjet, pasi e tillë është natyra e saj.

Dijetarët thonë se e drejta e përgjegjesisë, pra e drejta e drejtimit, këshillimit dhe mësimimit i takon burrit, mirëpo, nga ana tjetër, assesi nuk është e drejtë e tij shtypja, robërimi, mundimi, tiranizimi dhe dëmtimi.

Allahu ka thënë: **“Burrat janë përgjegjës për gratë sepse Allahu i ka graduar disa mbi disa të tjerë...”** [Nisa: 34]

Kur gruaja pohon se kjo e drejtë i takon burrit, pavarësisht se ajo mund të marrë pjesë në dhënien e mendimit në ato çështje për të cilat nuk ka ndalesë dhe vepron në përputhje me këtë pohim në çështjen e shtëpisë dhe gjithçka që burri planifikon, atëherë problemet shmangen dhe punët shkojnë mirë.

Mirëpo nëse gruaja ndërhyr në çdo çështje, të mëdha apo të vogla qofshin ato, të thjeshta apo të vështira, duke e konsideruar mendimin e saj më të mirë, madje si obligim për t'u zbatuar, aq sa përpiqet me çdo mjet për ta detyruar bashkëshortin të shkojë pas mendimit të saj qoftë edhe duke e zemëruar atë apo duke u zemëruar me të, duke ia çoroditur jetën, ajo ndoshta i shtyn edhe fëmijët e tij, me pretekstin se mendimi i saj është i drejtë.

Nëse ajo hedh poshtë këtë të drejtë të tij duke përdorur lloj-lloj mënyrash, atëherë jeta do të çrregullohet dhe e para që do të ketë përfundim të keq është vetë ajo.

Mosrespektimi i kësaj të drejte të bashkëshortit, prishja e bijve apo bijave duke i ngritur kundër babait janë nga të këqijat më të mëdha, pasi si pasojë e tyre burri ndien se i është bërë padrejtësi, i është marrë e drejta që i takon dhe aq më tepër ndien se i janë dëmtuar edhe fëmijët. Ai nuk merr asnjë gjykim apo vendim rreth një çështje të caktuar pasi është gruaja ajo që ndërhyr, dëmton e trazon çdo gjë. Madje ai mund të arrij deri aty sa të fillojë të urrejë mënyrën e tij të të kuptuarit dhe të të vlerësuarit të gjërave, veçanërisht kur është i moshuar. Ai bëhet pesimist, i braktisë çështjet për shkak të mendimit të gruas së tij dhe për shkak të të këqijave që i shkakton ajo **(nëse nuk e pranon mendimin e saj)**. Kur të drejtat e bashkëshortit respektohen, ato sjellin përmirësimin e gjendjes në familje; ndërsa kur këto të drejta humbasin, pasojat janë shkatërrimi dhe fatkeqësitë.

E gjithë jo ndodh kur gruaja mësohet dhe e bënë zakon të ndërhyjë në çështjet e bashkëshortit të saj apo të luaj rolin e tij.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) e ka sqaruar përfundimin e kësaj të keqeje në fjalën e tij: **“Allahu i mallkon ato gra që imitojnë burrat.”**

- (Fjala imitim ka të bëjë me cilësi, veprime, paraqitje, sjellje, etj., që janë posaçërisht për burrat.)

Gruaja që ndërhyr në çështjet apo mendimet e bashkëshortit të saj s'bën gjë tjetër veçse kërkon t'i zërë atij vendin duke shfaqur kështu pakënaqësi ndaj të qenët nën drejtimin e tij. Një grua e tillë kërkon të jetë e barabartë me bashkëshortin e saj ose të shfaqet si më e ditur, më e logjikshme apo më me përvojë se ai, duke hedhur poshtë të drejtën e tij të përgjegjësisë.

E drejta e urdhërimit.

Dijetarët e konsiderojnë këtë si të drejtën e dytë të bashkëshortit. Gruaja është e detyruar t'i bindet bashkëshortit të saj dhe të jetë e dëgjueshme ndaj tij. Kjo e drejtë është thelbësore, pasi Allahu Fuqiptotë i ka dhënë mashkullit epërsi ndaj femrës. Por kusht i respektimit të kësaj të drejte është që urdhëresat apo ndalesat e bashkëshortit të jenë në përputhje me Ligjin e Zotit.

Kjo e drejtë e bashkëshortit e detyron gruan t'i bindet atij, të veprojë atë çka ai e urdhëron dhe të largohet prej asaj që ai e ndalon.

Kur burri e urdhëron gruan për diçka që është detyrë, atëherë bindja ndaj tij bëhet detyrë akoma më e fortë. Për shembull, kur e urdhëron për diçka që është prej detyrave ndaj Zotit, siç na tregon Allahu i Lartmadhëruar për këtë në fjalën e Tij: **“Urdhëroje familjen tënde, që të falë namazin dhe ti vetë ji këmbëngulës në kryerjen e tij.”** [Taha:132]

Allahu e ka vendosur urdhërimin në dorën e burrit dhe i ka dhënë atij të drejtën e këshillimit të bashkëshortes së tij.

Allahu ka lavdëruar për këtë njërin prej të Dërguarve të Tij, në fjalën e Tij: **“Përkujtoju në këtë Libër (Kuran) edhe Ismailin. Vërtet ai ishte besnik në përmbushjen e premtimit, ishte i Dërguar dhe Profet. Ai e urdhëronte familjen e vet që ta falte namazin e të jepte zekatin dhe ishte i mirëpritur te Zoti i vet.”** [Merjem:54-55]

Gruaja patjetër duhet t'i bindet bashkëshortit të saj. Një nga çështjet e rëndësishme që kërkon bindjen e gruas është plotësimi i nevojave fizike të tij, veçanërisht kur ai e fton për të ruajtur veten e tij nga rënia në haram **(imoralitet)**.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka përmendur se mospërgjigja e gruas kur bashkëshorti i saj e fton **(në shtrat)** për të ruajtur veten e tij nga rënia haram, bën që ajo grua të mallkohet.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Nëse burri e fton të shoqen për në shtrat dhe ajo refuzon, duke e lënë atë të zemëruar, melaiket e mallkojnë atë derisa të gdhijë.”** (Transmeton Buhariu dhe Muslimi)

Ky hadith argumenton se nuk i lejohet gruas që ta kundërshtojë burrin e saj në urdhrat e tij, veçanërisht kur këto kanë të bëjnë me bindjen ndaj Allahut, siç janë farzet, apo me gjëra të veçanta për të, siç është dëlirësia e tij nga harami. Përrjashtohen këtu rastet kur gruaja ka arsye të cilat e pengojnë apo kur ajo nuk ka mundësi që t'i përgjigjet kërkesës së tij, si fjala vjen, kur ajo është e

sëmurë. Në rastin kur gruaja ka arsye apo e ka të pamundur t'u përgjigjet kërkesave të burrit, është e drejta e saj të arsyetohet, por dijetarët kanë pohuar se ajo duhet të tregohet e butë, e sjellshme dhe arsyetimi i saj të jetë i tillë që ta bëjë bashkëshortit të kuptojë se kjo gjë nuk është në dorën e saj.

Gruas nuk i lejohet të dal nga shtëpia pa lejen e bashkëshortit.

E drejta e bashkëshortit gjithashtu është që gruaja të mos dalë nga shtëpia pa lejen e tij.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Kur t'i kërkojë ndonjërit prej jush gruaja e tij për të shkuar në xhami, le ta lejojë atë.”**

Dijetarët thonë se nëse për të shkuar në xhami për të falur namazin **(i cili është detyrim i dytë i Islamit, pas shprehjes së shehadetit)** gruaja duhet t'i marrë leje bashkëshortit të saj, atëherë ç'mund të thuhet për daljen e saj nga shtëpia për çështje tjera? Pra, dalja prej shtëpisë për çështjet e kësaj bote bëhet vetëm pasi ajo të ketë kërkuar leje prej bashkëshortit të saj dhe ai ta ketë lejuar atë. Për këtë dijetarët kanë thënë se gruas nuk i lejohet të dal prej shtëpisë së saj vetëm pasi t'i jetë dhënë leje nga bashkëshorti.

E nëse ajo del pa lejen e bashkëshortit, madje duke e bërë edhe zakon, një gjë e tillë konsiderohet mosbindje, sjellje e keqe, kundërshtim dhe rebelim ndaj tij, sidomos kur ajo i thotë atij se është e lirë e mund të bëjë çfarë të dojë. A thua se me këtë ajo do të kundërshtojë sheriatin e Allahut. Nga e gjithë kjo, del në pah një çështje fikhu **(jurisprudence)**.

Kur gruaja largohet nga shtëpia e bashkëshortit duke qëndruar në shtëpinë e familjes së saj, atëherë ajo e humbet të drejtën e mbulimit të shpenzimeve nga i shoqi. Dijetarët janë të një mendimi **(pra ka ixhma – ujd)** për sa i përket gruas që nuk i bindet bashkëshortit duke qëndruar në shtëpinë e prindërve të saj e duke qenë e vendosur për të qëndruar larg shtëpisë së tij, se një gruaje të tillë i humbet e drejta e shpenzimit.

Mbajtja e amanetit.

Pjesë e të drejtave të bashkëshortit është besnikëria e bashkëshortes së tij, ruajtja nga ana e saj e amanetit dhe e të drejtave të tij. Ruajtja e amanetit është një nga cilësitë dhe moralet më të dukshme të besimtarët.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Kur të vijë Dita e Kijametit dhe të vendoset Ura e Siratit mbi Xhehenem, vjen amaneti dhe e “err-rrahim” (lidhja farefisnore) dhe qëndrojnë në të dyja anët e urës.”** -

Sqarim: (Me fjalën “**err-rrahim**” (lidhja farefisnore) është nënkuptuar mirësia ndaj të afërmve. Veprimet që përfshihen në të janë të ndryshme në varësi të gjendjes së personit dhe asaj të të afërmve të tij. Ato mund të jenë vizita, përkrahja ekonomike, shërbime etj.) - Amaneti dhe lidhja farefisnore për shkak të rëndësisë së madhe të tyre do të qëndrojnë në dy anët e Urës së Siratit, si për përmbushësin e amanetit ashtu edhe për tradhtarin e tij, respektuesin e lidhjeve farefisnore dhe cenuesin e tyre. Ato do të dalin në mbrojtje të atij që i ka respektuar ose do të dëshmojnë kundër atij që nuk i ka respektuar. Amaneti është e kundërta e tradhtisë. Është thënë se në këtë hadith fjala amanet ka të bëjë me amanetin që përmendet në suren El-Ahzab:72: Pra amanet është mbajtja dhe respektimi i urdhrave të Allahut. Ndërsa fjala “**err-rrahim**” (**lidhja farefisnore**) thuhet se ka të bëjë me atë që është përmendur në ajetin e parë të sures El-Nisa, ku flitet për trajtimin dhe dashamirësi të krijesave të Allahut.

Dijetarët kanë thënë se nuk shpëton prej Urës së Siratit ai që nuk e ka mbajtur amanetin dhe që i ka shkëputur lidhjet me të afërmit.

Amaneti e obligon gruan me disa gjëra.

E para: Të mos lejojë askënd të futet në shtëpinë e bashkëshortit të saj pa marr lejen prej tij. I Dërguari i Allahut e ka përmendur këtë çështje në Hutben e Lamtumirës duke thënë: “ **Të mos lejojë askënd të futet në shtëpitë tuaja, me përjashtim të atyre që jeni të kënaqur të hyjnë.**” Ky hadith argumenton se është e ndaluar për gruan të lejojë dikë që të hyjë në shtëpinë e bashkëshortit të saj pa marr leje prej tij. Për sa i përket kësaj, dijetarët kanë thënë se nëse gruaja nuk e respekton këtë të drejtë, atëherë ajo nuk është e sigurt nga përfundimi i keq sepse futja e një burri në shtëpi, pa leje nga bashkëshorti, e shtyn atë të mendoj keq për gruan e ti. Si pasojë lindin probleme dhe çështjet shkojnë drejtë përfundimeve të këqija, të cilat dihen.

E dyta: Prej mbajtjes së amanetit rrjedh edhe një e drejtë tjetër e bashkëshortit kundrejt bashkëshortes së tij dhe kjo është ruajtja e pasurisë së tij. Gruaja duhet të kujdeset për pasurinë e bashkëshortit të saj, të mos e humb dhe të mos e teprojë në shpenzime. Nëse bashkëshorti ja dorëzon pasurinë e tij bashkëshortes, duke e lënë atë nën sigurinë e saj, ajo duhet të tregohet e drejtë dhe e matur duke ju dhënë çështjeve rëndësinë e duhur dhe duke mos e shpenzuar pasurinë e bashkëshortit sipas dëshirave dhe tekave të saj.

E treta: Pjesë e kësaj të drejte (përmbushjes së amanetit) është edhe ruajtja e të drejtës së tij në shtrat; Të mos e tradhtojë.

Tradhtia është një lloje pabesie, pasi bashkëshorti duke pasur besim tek bashkëshortja, i beson asaj nderin. Ajo që tregohet e pabesë duke tradhtuar burrin, ka thyer amanetin ndaj Allahut, ka kryer një prej haramëve të mëdha dhe ka thyer besën e dhënë mes dy bashkëshortëve.

Gruaja duhet ta ruaj trupin e saj pasi Zoti e ka bërë atë përgjegjëse si për ruajtjen e nderit dhe për ruajtjen e pasardhësve të burrit të saj. Kur ajo hap portën e fitnes (sprovës) dukë rënë në haram, ajo prish pasardhësit e burrit të saj duke futur ndër ta dikë që nuk është prej fëmijëve të tij.

Kështu, ky fëmijë i huaj për të shoqin ushqehet me pasurinë e tij, mban lidhjet me të afërmit e tij dhe trashëgon prej tyre. Të gjitha këto janë të padrejta dhe të pa pranueshme.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë në një hadith të saktë, kur pa një burrë që donte të kishte marrëdhënie intime me një prej robërshave të Eutasit, ndërkohë që ajo ishte shtatzënë: **“E si mund të bëjë diçka që ndikon në zhvillimin e syrit dhe veshit të fëmijës? desha ta mallkojë aq rëndë sa që mallkimi ta shoqëronte edhe në varr.”** - **Sqarim:** (Kryerja e marrëdhënieve seksuale ndërkohë që ajo është shtatzënë nga dikush tjetër, do të bënte që fara e burrit të ndikonte në zhvillimin e fëmijës së saj në barkë, fëmijë që i përkiste dikujt tjetër.)

Dijetarët kanë thënë se marrëdhëniet intime kryhen pasi fetusit të ketë marrë formën e plotë të krijimit, atëherë ky burrë i huaj do të kishte ndikim në zhvillimin e syve dhe veshëve të fëmijës së saj. Diçka e tillë është mjaftë e rëndë, e ç'mund të thuhet atëherë për një grua që sjell një fëmijë plotësisht të huaj për bashkëshortin e saj?! Kjo i kalon caqet, prandaj edhe Allahu i ka lavdëruar besimtarët të cilat i binden Allahut dhe bashkëshorteve të tyre, ato që e ruajnë nderin e tyre, pasurin dhe fëmijët e tyre në mungesë të bashkëshortëve.

Gruaja e ndershme në mungesë të bashkëshortit e ruan nderin e sajë dhe nëse i duhet të shkojë diku, ajo është besnike dhe e kujdesshme. Ajo duhet të tregohet e kujdesshme sidomos në këtë kohë të turbullt që jetojmë, ku fitnet mund të shfaqen në forma nga ma të ndryshmet, krejt pa prituri e pa u vënë re.

E katërta: Pjesë e mbajtjes së amanetit është ruajtja e sekreteve të bashkëshortit dhe të çështjeve të tij të veçanta. Allahu zemërohet me atë grua apo burrë që tregon të fshehtat intime që ndodhin mes tyre, qoftë edhe në formë shakaje apo loje. Mund të mendohet si diçka e lehtë, por tek Allahu ajo është e madhe.

Allahu thotë: **“Ju këtë e merrnit për të lehtë, ndërsa tek Allahu ajo është një shkelje e madhe.”** [En-Nur:15]

- Kur gruaja gjithmonë mban parasysht dënimin dhe shpërblimin e Allahut, Xhehenemin dhe Xhenetin, ajo patjetër do ti ruaj të fshehtat e bashkëshortit të saj.

- Nuk lejohet që gruaja t'i përhapë këto të fshehta, veçanërisht kur ai e lë amanet ruajtjen e tyre.

- Allahu është Llogaritës, Mbikëqyrës dhe Vëzhgues i gjithçkaje që ajo thotë e bënë.

- Një ndër gabimet që bëjnë disa gra, duke shkelur kështu një prej të drejtave të bashkëshortëve të tyre, është pikërisht mosmbajtja e amanetit. Nëse ndodh që ndërmjet të dy bashkëshortëve të ketë ndonjë grindje apo ngatërrësë, të tilla gra shkojnë tek familjet e tyre apo tek ndonjë e njohur dhe ankohen e nuk lënë gjë pa treguar.

- Në të tilla raste, veç të tjerash, ato zbulojnë sekretet e burrave të tyre, përhapin gjithçka që dinë, flasin për mangësitë e bashkëshortëve duke përmendur madje edhe gjërat më personale të tij.

Një vepër e tillë nuk ka dyshim që është haram.

- Madje disa Dijetarë e kanë konsideruar këtë një prej haremeve të mëdha. Ata gjithashtu kanë pohuar se thyerja e amanetit dhe të folurit rreth sekreteve apo fshehtësive lejohet vetëm në rastet kur një gjë e tillë është e domosdoshme, kur këtë e lejon personi përkatës apo në rastet kur një veprim i tillë justifikohet nga sheriati.

Shërbimi.

Një e drejtë tjetër e bashkëshortit është edhe shërbimi ndaj tij.

Kjo bën pjesë në të drejtat materiale. Shërbimi nënkupton ato veprime të kryera nga gruaja në dobi të burrit dhe familjes, të cilat Allahu i ka vendosur në natyrën e gruas e që ajo natyrshëm i kryen me lehtësi, si organizimi dhe mirëmbajtja e shtëpisë, rritja dhe edukimi i fëmijëve, krijimi i një ambienti mikpritës dhe të ngrohtë familjar etj. Nëse burri shikon se kjo e drejtë respektohet, ai rehatohet dhe kënaqet me gruan e tij.

Allahu i Lartësuar na ka treguar për këtë tërthorazi në fjalën e Tij: **“Gratë kanë të drejta aq sa kanë edhe detyra, sipas asaj që është bërë e zakonshme (ma'ruf), ndonëse burrat kanë një shkallë (më shumë përgjegjësi) mbi to. Allahu është i Gjithëfuqishëm dhe i Urtë.”** [Bekare:228]

- E, pra, gratë kanë të drejta ashtu siç kanë edhe burrat të drejta, sipas asaj që është e njohur **(ma'ruf)**.

Fjala **“el-maruf”**, e përdorur në ajet, do të thotë e njohur, e mirë, e arsyeshme, traditë, ajo që është bërë zakon. Shumica e dijetarëve pohojnë se për gjëra të

veçanta për të cilën nuk ka ndonjë përcaktim në sheriat, gjykohet sipas asaj që është traditë. Sipas traditës së muslimanëve të mirë të çdo kohë apo vendi është se gruaja i shërben bashkëshortit të saj, në shtëpinë e tij.

Për këtë le të hedhim një sy tek nënat e besimtarëve, të cilat i shërbenin të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem).

Në **“Sahihun”** e Buhariut dhe të Muslimit, transmetohet nga Aishja (radijAll-llahu anhu) se ka thënë: **“Ne i përgatishim të Dërguarin të Allahut misvakun dhe ujin për abdest. Allahu e ngrinte atë nga gjumi për t’u falur sa të dëshironte.”**

Po kështu, në një hadith tjetër të saktë, nëna e besimtarëve Mejmune ka thënë: **“Pasi i vendosa të Dërguarit të Allahut ujin për t’u larë nga xhunublëku, ai u la.”**

Dijetarët janë në një mendim se shërbimi i gruas ndaj bashkëshortit të saj është i ligjshëm. Madje në përgjithësi mendimi i tyre, me përjashtim të ndonjë kontestimi jonormal, është se gruaja e ka detyrë t’i shërbejë bashkëshortit të saj dhe gjithashtu të kryejë me kujdes detyrat ndaj tij

Këtë gjë e kanë zbatuar nënat e besimtarëve, shembulli i femrës muslimane.

Ato i kanë shërbyer të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), bashkëshortit të tyre. Po kështu, edhe bija e tij, Fatimja (radijAll-llahu anhu), i ka shërbyer dhe e ka ndihmuar bashkëshortin e saj aq shumë, sa që dora e saj u bë me plagë nga bluarja e farave.

Disa dijetarë në grupin e shërbimeve që duhen kryer kundrejt bashkëshortit kanë përmendur edhe përgatitjen e mjetit të udhëtimit, nëse kjo është traditë në vendin ku ata jetojnë.

Gjithashtu në një hadith të saktë pohohet se Esma i ka shërbyer Zubejrit. Ajo dilte në arën e tij dhe ecte më shumë se tre kilometra duke qenë e ngarkuar në shpinën e saj. Diçka e tillë ka qenë e zakonshme për gratë e besimtarëve në kohën e muslimanëve të parë. Ato u shërbenin bashkëshortëve dhe familjeve të tyre. Shërbimi ndaj bashkëshortit nuk është cilësi që e ul apo e pakëson vlerën e gruas. Të tillë e ka krijuar Allahu natyrën e saj e kjo nuk ndryshon.

Ndoshta disa e konsiderojnë shërbimin e gruas në shtëpi si të parëndësishëm, por nuk është kështu sepse kur bashkëshorti del nga shtëpia e tij, ndien se në shtëpi është dikush që kujdeset. Kur ai kthehet i lodhur, e gjen shtëpinë të këndshme dhe ushqimin të përgatitur, kënaqet shpirtërisht. Kjo bën që ndërmjet tyre të ketë harmoni.

Kur gratë e braktisin këtë rol, që është i natyrshëm për to, shtëpitë e

besimtarëve duken të shkreta. Bashkëshorti kthehet në shtëpi dhe e gjen atë në një gjendje të pakëndshme, rrëmujë dhe kësisoj i meket gëzimi. Duke e parë shtëpinë e tij në këtë gjendje, ndoshta ai vetë ngrihet për ta pastruar, për të larë rrobat, për të përgatitur ushqimin...

Ibn Kajimi ka thënë: **“Se është mëkat kur gruaja shikon të rehatohet ndërkohë që bashkëshorti i saj fshin e lan shtëpinë apo përgatit ushqimin. Kjo është punë e keqe. Allahu nuk e ka lejuar këtë veprim. Pra, është detyrë që gruaja të veprojë në përputhje me natyrën që Allahu ka përcaktuar për të, por shërbimi ndaj vetes dhe përkujdesja brenda shtëpisë nuk janë të natyrshme për një burrë kur gruaja ndodhte në shtëpi.”**

Nuk ka fjalë më të rëndë se kur gruaja i thotë bashkëshortit të saj: **“Bëj ç’të duash. Nëse do, shërbeji vetes tënde.”** Një fjalë e tillë kur del prej gojës së saj tregon se ajo ka dalë nga natyra e saj. Sa e keqe është ajo grua e cila sillet keq me bashkëshortin duke larguar kështu kënaqësinë e tij ndaj saj, kënaqësi e cila është prej sebepeve që gruaja të mund të futet në xhenet.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Gruaja që vdes duke lënë të shoqin të kënaqur prej saj, futet në xhenet.”**

Në kundërshtim me natyrën e saj është edhe lënia e punëve të shtëpisë për bashkëshortin, kërkimi i rehatisë e qejfeve kur duhet të kryejë detyrimet e saj ose të kërkojë t'i shërbehet, ndoshta deri në atë formë që bëhet edhe provë për burrin. Duhet pasur parasysh se s'ka gjë të keqe në kërkimin e shërbëtoreve nëse ka arsye të cilat e bëjnë të nevojshëm shërbimin, siç veproi Fatimja, e bija e të Dërguarit të Allahut.

Ajo shkoi tek Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) për t'i kërkuar që ai t'i jepte asaj një shërbëtorë. Ai i tha: **“A t'ju tregoj diçka që është e mirë për ju se shërbëtori?”**

Ky hadith argumenton se nuk ka problem të kërkohte shërbëtor, kur ai është i nevojshëm. Mirëpo kërkimi i shërbëtorëve thjesht për rehati e mendjemadhësi, apo nga pretendimi i gruas se nuk është e krijuar për këtë dhe se këto çështje nuk i takojnë asaj është në kundërshtim me natyrën në të cilën e ka krijuar Allahu Fuqiplotë dhe në kundërshtim me jetesën normale që duhet të bëjë çdo besimtare me bashkëshortin e saj.

Gjithë sa përmendëm më sipër janë nga çështjet e rëndësishme që gruaja duhet t'i kryejë ndaj bashkëshortit. Gruaja e mirë duhet të dijë se nuk ka më të mirë se ligji i Allahut dhe nuk ka më të plotë se Feja e Tij.

Ai që kënaqet me ligjin e Allahut, Allahu kënaqet me të dhe e bën të kënaqur.

Çfarëdo të thuhet në thirrjet apo propagandat që lidhen me çështjet e gruas, nga ato që bien ndesh me ligjin e Allahut e që, midis të tjerash, e nxjerrin gruan nga natyra në të cilën Allahu e ka krijuar, ato kurrë nuk mund ta shpëtojnë gruan nga përfundimi i keq në dynja dhe në ahiret.

Në qoftë se gruaja është syçelë, nuk bie pre e tyre, shpëton veten, familjen e saj dhe shoqërinë. Gruaja muslimane e ka modelin e saj e ky model është shembulli i nënave të besimtarëve, i grave të shokëve të të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), të cilat respektojnë gjithçka që buronte nga Islami, respektojnë natyrën e gruas dhe fituan kënaqësinë e Allahut.

Që gruaja t'i kryejë siç duhet detyrat e saj, së pari ajo duhet ta edukojë veten me këto që po përmendim më poshtë:

Duaja.

Gruaja duhet ta lusë Allahun Fuqiplotë që ta ndihmojë për plotësimin e detyrave ndaj bashkëshortit dhe ta mbrojë nga mangësia dhe mosplotësimi i tyre, pasi Allahu kënaqet me të kur ajo i plotëson të drejtat e bashkëshortit të saj dhe i urren ato gra që i lënë pas dore detyrat e tyre.

Gruaja duhet të përgatitet për ato gjëra që e ndihmojnë për t'iu përgjigjur urdhrave të Allahut. Ajo duhet ta dijë se ka disa urdhëresa për të. Pra, përderisa sheriat i Allahut e urdhëron për bindje ndaj bashkëshortit dhe për respektimin e të drejtës së tij të drejtimit, atëherë ajo është e urdhëruar të sillet mirë me të. Pjesë e sjelljes së mirë është shërbimi ndaj tij, kërkimi i lejes nëse dëshiron të dalë prej shtëpisë, respektimi i të drejtave të tij, kryerja dhe plotësimi i detyrave, ruajtja e amanetit dhe sekreteve të bashkëshortit.

Nëse gruaja i di të gjitha këto dhe është e bindur plotësisht se të gjitha këto janë detyrë për të, ajo do t'i përgjigjet këtyre sipas gradës së imanit që ka. Mendimi bazë për një besimtare është se ajo i përgjigjet urdhrave të Zotit.

Jo më kot Allahu i ka filluar ajetet që përmbajnë urdhëresa me shprehjen, **“O ju që keni besuar.”**, pasi vetën besimtari dhe besimtarja u përgjigjen urdhrave të Allahut.

Kërkimi i kënaqësisë së Allahut.

Kur i kryen këto detyra gruaja duhet të mos presë kompensim nga bashkëshorti, por duhet të ketë mirë të qartë se më e vlefshme është kënaqësia e Allahut ndaj saj. Çdo besimtare që me bindje ndaj bashkëshortit kërkon kënaqësinë e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) është prej atyre grave që përpiqen të jenë në shkallën më të lartë. Si e tillë ajo i kryen detyrimet që ka ndaj

bashkëshortit në formën më të plotë.

Disa burra të mirë, të cilët kanë pasur fatin të kenë gra të tilla, tregojnë se: **“Ndoshta gabonim duke i bërë padrejtësi asaj, na ashpërsohej zemra me të ndërkohë që ishim ne fajtorë, por ajo nuk flinte dhe duke qarë kërkonte që ne t’ia falnim.”** Pra edhe pse ishte ai që sillej keq, megjithatë ajo nuk vinte gjumë në sy derisa ai të kënaqej.

Nuk ka dyshim se sjellja e mirë buron prej besimit të fortë. Kur zemra e besimtares mbushet me besim, ajo i frikësohet Allahut dhe i kontrollon të gjitha sjelljet, ndjenjat fjalët e saj duke u bërë kështu veç të tjerash kënaqësi për bashkëshortin e saj.

O motër besimtare, nuk është turp dhe as përujje të pranosh se i pari në familjen tënde është bashkëshorti yt. Për Zotin, kjo gjë është pranim i hierarkisë që ka caktuar Islami, plotësim detyrimesh, mirësi, harmoni dhe flakje tej e kryeneçësisë. Kjo gjë nuk është mangësi, por natyrshmëri, sepse Allahu kështu i ka krijuar njerëzit. Nëse gruaja e ndien se kjo gjë nuk është mangësi, pa dyshim që do ta pranojë me kënaqësi, madje do të bëhet e vendosur dhe e qëndrueshme për t’iu përgjigjur urdhërit të Allahut në kryerjen e këtyre detyrave.

Përvetësimi i njohurive fetare.

Është detyrë për gruan që të përpiqet të njohë hadithet e Profetit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) që flasin për detyrimet e gruas ndaj bashkëshortit të saj si dhe ato hadithe që tregojnë për mënyrën e rregullimit të marrëdhënieve midis tyre.

Ajo duhet të ketë njohuri të mira edhe për mënyrën praktike të jetës së grave të të parëve tanë, si shembull praktik për gruan në zbatimin e rregullave islame.

Vështrimi në përfundimin e sjelljes së mirë dhe asaj të keqe.

Nga gjërat që e ndihmojnë gruan për kryerjen e detyrave në mënyrën e duhur është edhe vështrimi në përfundimin e hijshëm që ka sjellja e mirë si në këtë botë ashtu edhe në botën tjetër. Kur ndodh kjo, familja e saj është në harmoni dhe si gruaja ashtu edhe burri janë të qetë. Gruaja qetësohet dhe ndihet mirë me kryerjen e këtyre detyrave.

Nëse ajo nuk i kryen detyrat e saj, gjendja në familje do të acarohet, prandaj është shumë e dobishme që gruaja të mendojë pasojat negative të moskryerjes së detyrimeve të saj, ndoshta kështu përmirësohet.

Nëse bashkëshortja nuk e respekton të drejtën e përgjegjësisë **(që i takon bashkëshortit të saj)**, ai ndien se është i mangët.

Për pasojë, ai merr masa për të thyer arrogancën e gruas, e nëse ajo vazhdon të ketë mendjemadhësi, duke mos u përgjigjur, ndoshta ai e thyen arrogancën e saj me ndarje, Allahu na ruajte!

Por nëse nuk ndodh ndarja, ai ndoshta e godet atë për ta bërë të kuptojë se është më i fuqishëm se ajo. Dijetarët kanë thënë se ndodh rrallë që burri ta rrahë gruan e tij për diçka tjetër, vetëm se ajo kërkon të bëjë një farë imitimi me burrat.

Gruaja duhet të dijë se mosrespektimi i këtyre të drejtave sjell vazhdimisht përfundim të keq.

E keqja nuk largohet me të keqe dhe mëkati fshihet vetëm me të mira. Prandaj nëse gruaja do t'i paramendojë këto gjëra, kjo do ta ndihmojë atë si në rregullimin e vetes dhe të bashkëshortit të saj.

Parandalimi i ndikimeve nga faktorë negativë të jashtëm.

Nga çështjet e fundit ndoshta për të cilën këshillohet gruaja dhe që e ndihmon atë në kryerjen e detyrave ndaj bashkëshortit siç duhet është moslejimi nga ana e saj që dikush të ndërhyjë në çështjet që ekzistojnë mes saj dhe bashkëshortit. Disa gra i nxisin të tjerat të mos u binden bashkëshortëve të tyre, t'i kundërshtojnë dhe të mos i kryejnë detyrat ndaj tyre.

Shoku i keq të çon në përfundim të keq, prandaj gruaja duhet të ruhet kur flet me shoqet e saj për çështjet familjare dhe veçanërisht për gjërat e veçanta që ndodhin mes saj dhe bashkëshortit. Kjo është shumë e rëndësishme për të pasur një përfundim të mirë.

Këto ishin të drejtat e burrave ndaj grave të tyre. E lusim Allahun të na ruajë nga shkarjet, të na i falë mëkatet tona dhe të na bëjë prej atyre që i respektojnë dhe i kryejnë ashtu siç duhet të drejtat e tjetrit.

Pyetjet e pjesës së parë.

01 - Pyetje: I nderuar shejh! Çfarë i këshilloni asaj gruaje që ia përmend shpesh burrit të saj ndihmën që mund t'i ketë dhënë atij apo familjes së tij nga pasuria e saj?

- **Përgjigje:** Falënderimi i takon Allahut Fuqiptotë. Mëshira dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të dërguarin e Tij. Nuk ka asnjë mirësi në përmendjen e të mirave.

Kush e përmend të mirën që bën, e prish atë që ka rregulluar dhe e fshin shpërblimin e asaj që ka vepruar, siç thotë Allahu, i Lartësuar: **“O ju që keni besuar! Mos i çoni dëm lëmoshat tuaja duke ua kujtuar ato (atyre që ua keni dhënë) dhe duke fyer...”** [El-Bekare: 264]

Përmendja e të mirës së bërë mund të jetë shkak për fshirjen e shpërblimit. Gruaja nuk duhet t’ia përmend ndihmën e dhënë bashkëshortit të saj. Përmendja e të mirave të bëra është njëra prej gjërave që e prishin jetën bashkëshortore dhe domosdoshmërisht çojnë në përfundime të këqija. Nëse një grua ka bërë mirësi, le ta dijë se Allahu merr përsipër shpërblimin e saj.

Një grua e tillë e pret shpërblimin prej Zotit dhe nëse ndodh diçka mes tyre, ajo nuk ka nevojë që t’ia përmend këto mirësi bashkëshortit të saj.

Disa dijetarë kanë thënë se nga shenjat e pranimit të veprës së mirë dhe të suksesit të robit është prirja për ta fshehur dhe mos përmendur veprën e mirë të kryer. Gruaja e cila dëshiron që Allahu i Lartësuar t’ia pranojë asaj të mirat që ka bërë ndaj burrit të saj, atëherë le të mos i përmend ato. Nga ana tjetër, duhet pasur parasysh që as burri nuk duhet ta bëjë gruan të shpenzojë nga pasuria e saj, të mos e çojë në situata në të cilat ai ka vazhdimisht nevojë për këtë pasuri. Më e mira për një burrë është që ai të mos marrë prej pasurisë së gruas së tij sepse e natyrshme është që burri të shpenzojë për të dhe jo ajo për burrin. Kur gruaja e ndien se burri kërkon vazhdimisht dhe merr prej saj, në të shumtat e rasteve, kjo çon në përfundime të papëlqyera.

Megjithatë kjo nuk do të thotë që burri nuk duhet të pranojë pasuri nga gruaja e tij nëse ajo dëshiron ta ndihmojë me pasurinë e saj, por më e mira dhe më e udhës është që burri t’ia rikthejë asaj sërish.

Disa dijetarë e kanë konsideruar të urryer që burri të pranojë prej pasurisë së gruas dhe të mos ia kthejë atë, pasi ata mendojnë se një gjë e tillë bën që gruaja të ndihet më lart se burri. Pra, pasoja e një vepre të tillë është në kundërshtim me atë që është e natyrshme.

Megjithatë gjëja më e keqe është kur gruaja merr përsipër shpenzimet e shtëpisë dhe plotësimin e nevojave të veta, ndërsa burri është i shkujdesur ndaj asaj që vepron ajo.

Allahu e ka vendosur të drejtën e drejtimit (**përgjegjësisë**) në dorën e burrit sepse ai shpenzon dhe kujdeset për bashkëshorten e tij. **Allahu e di më mirë!**

02 - Pyetje: Allahu ju shpërbleftë me të mira! Ndodh që disa gra i përgojnë

bashkëshortët e tyre duke ua përmendur mangësitë dhe gabimet përpara fëmijëve. Cila është këshilla juaj ndaj një sjellje të tillë? Allahu ju shpërbleftë!

- **Përgjigje:** Në realitet ky është një problem i madh që sjell pasoja nëse gruaja bëhet arrogante dhe e kundërshton të shoqin, aq më tepër kur ajo e përcjell këtë arrogancë dhe kundërshti tek fëmijët e saj. Një grua e tillë përpiket që të largojë besimin e fëmijëve ndaj babait të tyre, të ulë autoritetin e babait para dhe vazhdimisht mundohet t'i bëjë fëmijët e tij të mos i përgjigjen urdhrin të babait të tyre, derisa çështja arrin deri në atë pikë saqë qorton fëmijët nëse tregohen të gatshëm të bëjnë atë që thotë babai i tyre. Nuk ka dyshim se një gjë e tillë është e ndaluar.

Dijetarët kanë thënë se nëse gruaja ndikon tek fëmijët e saj duke i nxitur ata kundër babait të tyre, Allahu i Madhëruar ka për të bërë që ajo të shohë me sytë e saj përfundimin e keq të kësaj veprë të shëmtuar. Ndoshta do të vijë një ditë kur ajo të ketë nevojë për mendimin e babait të fëmijëve të saj, për drejtimin e tij apo për udhëheqjen e shtëpisë së saj, mirëpo shtëpia e saj atëherë do të jetë e braktisur. Kështu ajo do të qëndrojë e dobët përballë situatave të vështira dhe e paaftë për t'i ndryshuar ato. Ajo mund të pendohet, por në një kohë kur pendimi nuk ka më dobi. Ajo mund të ndiejë dhembje, por kur gjërat tashmë janë shkatërruar nuk i bën dobi dhembja.

Gruaja nuk duhet të jetë përcjellëse e arrogancës dhe atyre kundërshtive tek fëmijët e saj, përkundrazi, duhet t'u mësojë atyre dëgjueshmërinë dhe bindjen. Ajo gjithashtu duhet t'i mësojë fëmijët e saj t'i binden babait të tyre sepse kjo është në përputhje me hierarkinë familjare dhe shkak i marrjes së vendimeve të drejta në jetë.

Kush u mëson të tjerëve një të keqe, ai do të marrë mëkatin e vet dhe mëkatin e atij që vepron sipas kësaj të keqeje. Pra, nëse gruaja u mëson fëmijëve që të bëhen arrogantë ndaj babait të tyre, atëherë ajo merr edhe mëkatin e sjelljes së keqe të fëmijëve të saj përkundrazi babait të tyre. Allahu na ruajt!

Gruaja duhet të përpiket t'i mësojë fëmijët e saj që të duan babanë e tyre, ta nderojnë, ta respektojnë, t'i binden, të sillen mirë me të. Nëse vepron kështu, atëherë Allahu do t'ia kënaqë asaj syrin duke parë që fëmijët e saj sillen me të ashtu siç ajo i ka mësuar të sillen me babanë e tyre. **Allahu e di më mirë!**

03 - Pyetje: Allahu ju shpërbleftë, shejh i nderuar! Nëse burri e ndalon gruan e tij që të fusë në shtëpinë e tij babanë apo vëllanë e saj pa qenë ai i pranishëm, a duhet t'i bindet ajo?

- **Përgjigje:** Për sa i përket atij bashkëshorti që kërkon një gjë të tillë, ai ka kundërshtuar Allahun. Nëse ai e ndalon gruan e tij të fusë në shtëpinë e tij babanë apo vëllanë e saj, atëherë ai e ka shkëputur këtë grua nga lidhja me të afërmit e saj, ndërsa Allahu mbi shtatë qiej ka porositur që ai t'i druhet largimit

nga të afërmit. Nuk lejohet që burri ta ndalojë gruan e tij të fusë prindërit, vëllezërit apo të afërmit e saj në shtëpinë e tij për ta vizituar atë sepse një gjë e tillë domosdo sjell shkëputjen e lidhjeve me të afërmit.

Ndërsa sa i përket faktin që ajo t'ia hapë apo jo derën, nga sa duket, ajo duhet të mos e hapë derën e shtëpisë pasi nuk është shtëpia e saj dhe mëkati bie mbi burrin sepse ajo nuk është pronare e kësaj shtëpie që t'i takojë asaj e drejta e hapjes apo jo të derës për miqtë. Pikërisht për këtë arsye, një gjë e tillë nuk konsiderohet mëkat për gruan. Mëkat për gruan konsiderohet kur burri e urdhëron atë për diçka që është pronë e saj apo e drejtë e saj. Gjithsesi për gruan mbetet detyrë që ajo të përpiqet të lidhet me prindin e saj, ta qetësojë burrin e saj e të përpiqet të rregullojë marrëdhëniet e dëmtuara.

Kur Esmā (radijAll-llahu anhu) shkoi tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) dhe i kërkoi leje për të vizituar nënën e saj, ai e lejoi që ta vizitojë atë dhe e porositi të sillej me mirësi ndaj saj, ndërkohë që nëna e Esmës nuk ishte myslimane. E ç'mund të themi atëherë për ata prindër që janë myslimanë? Pa dyshim që ata meritojnë më shumë.

Disa dijetarë në këtë problem kanë përjashtuar rastin kur prindi i vajzës apo vëllai i saj është i njohur për shthurjen e tij ose nëse futja e tyre në shtëpi sjell dëme e të këqija. Në një rast të tillë, kur dihet e keqja që mund të prekë si gruan ashtu edhe fëmijët e tij, atëherë bashkëshorti ka të drejtë që të mos e lejojë gruan t'i fusë ata në mungesë të tij. Por, nga ana tjetër, ai duhet të lejojë që ata ta vizitojnë vajzën apo motrën e tyre në prani të tij. Kur është në shtëpi, ai i mbikëqyr veprimet e tyre, i ndalon ata nga gabimi duke përmbushur kështu detyrat që ka ndaj të afërmeve dhe ndaj Allahut. **Allahu e di më mirë!**

04 - Pyetje: A i lejohet gruas të agjërojë pa lejen e bashkëshortit të saj?

- **Përgjigje:** Këto janë të drejta që kanë të bëjnë me adhurimin. Gruas i lejohet të agjërojë kur bashkëshorti është i pranishëm vetëm nëse ai i jep leje për këtë, siç na rrëfen një hadith i saktë.

Agjërimi i gruas është dy llojesh: agjërimi farz (**i detyrueshëm**) dhe agjërimi nafile (**vullnetar**). Nëse bëhet fjalë për një agjërim i cili është farz, p.sh. për ditët e mbetura nga muaji i Ramazanit kur nuk ka më kohë për t'i shtyrë, është e drejta e saj t'i agjërojë, por nëse ka akoma kohë dhe burri vendos të ketë kontakt me gruan, asaj nuk i lejohet të agjërojë.

Nëna e besimtarëve, Aishja (radijAll-llahu anhu), në një hadith të saktë ka thënë se i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) e ka urdhëruar atë që ta vonojë agjërimin dhe kjo është një çështje e ligjshme edhe për umetin e tij, pra që ata t'i urdhërojnë bashkëshortet e tyre që ta vonojnë shlyerjen e ditëve të Ramazanit, veçanërisht kur kanë frikë nga rënia në mëkat. Me këtë mendim janë dakord një pjesë e dijetarëve.

Për agjërimin e zotimit (**nedhrit**), kur ajo thotë “**unë betohem në Allahun që nesër do të agjëroj**”, dijetarët kanë rënë në kundërshtim mes tyre nëse burri ka të drejtë apo jo ta ndalojë gruan e tij prej agjërimi.

Për sa i përket kësaj çështjeje, disa dijetarë kanë thënë se ai ka të drejtë që ta ndalojë atë nga ky agjërim dhe se gruas nuk i lejohet të agjërojë pa lejen e tij, duke u bazuar në hadithet që përcillen për këtë çështje. Ndërsa disa dijetarë të tjerë thonë se agjërimi i zotimit është detyrë njësoj si agjërimi i Ramazanit. Që të dyja qëndrimet kanë anët e tyre argumentuese.

Për sa i përket agjërimin nafile, gruas nuk i lejohet të agjërojë pa marrë leje nga bashkëshorti i saj kur ai është i pranishëm. Fjala i pranishëm do të thotë që ai të mos jetë udhëtar. Nëse bashkëshorti është në udhëtim, atëherë asaj i lejohet të agjërojë, por nëse ai është i pranishëm, ajo duhet të kërkojë leje prej tij sepse e drejta e shtratit është detyrë, ndërsa agjërimi nafile nuk është detyrë. Nuk lihet kryerja e një detyre për të kryer atë që është vullnetare. **Allahu e di më mirë!**

05 - Pyetje: Një burrë ka gati 20 vite që e ka larguar gruan e tij nga shtrati duke mos fjetur me të duke mos ngrënë nga ushqimi i saj. Gruaja e tij ndonjëherë del nga shtëpia me fëmijët e saj pa i marr leje të shoqit. Kur i thuhet se pse vepron kështu, ajo thotë: “**si të kërkoj leje prej tij kur ai më ka braktisur mua gjithë këtë kohë?**” Si gjykohet sjellja e kësaj gruaje?

- **Përgjigje:** Allahu musteanë! (**O Allah! Na jep ndihmë!**) La haule ue la kuuete il-la bil-lah! (**Nuk ka ndryshim gjendjeje e as fuqi pa Allahun**) – (Këtë shprehje shejhu e ka thënë për të shprehur mërzitjen e tij nga sjellja e këtij burri.)

Për sa i përket këtij burri, ai është mizor, ndërsa për sa i përket gruas, ajo nuk ka të drejtë të dalë pa lejen e tij. Nëse ajo e vepron një gjë të tillë është mëkatore.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: “**Ruaja dhe çoja në vend amanetin atij që ta ka besuar dhe mos e tradhto atë që të tradhton.**” Nëse bashkëshorti nuk i respekton të drejtat e gruas së tij ai merr mëkat për këtë. Pavarësisht nga kjo, gruaja duhet t’i respektojë të drejtat e bashkëshortit për sa kohë që ata janë të lidhur me martesë sepse secili është vetë përgjegjës për veprat e tij përpara Allahut.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka urdhëruar të respektohen të drejtat e ndërsjella të bashkëshortëve edhe kur i shkel merr mëkat sipas së keqes së kryer.

Ndodh të shikosh se si djali sillet keq me prindërit e tij dhe kur pyet për këtë thotë se ata më kanë bërë këtë e atë të keqe. Pra, e justifikon sjelljen e tij të

keqe me sjelljen e keqe të prindërve ndaj tij. Ky nuk është justifikim i vlefshëm islam.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka urdhëruar që bashkëshortët t'i përmbushin detyrimet e tyre në marrëdhëniet bashkëshortore duke mos qenë e varur kjo përmbushje detyrash nga përmbushja e detyrimeve nga ana e bashkëshortit tjetër, me përjashtim të rastit kur detyrimet janë detyrime të shkëmbyeshme. Për shembull, burri mund të mos shpenzojë për gruan e tij nëse ajo ia ndalon atij shtratin. Në këtë rast ai ka të drejtë, pasi shpenzimi është një detyrim që jepet në këmbim të shtratit, pra është një detyrim i shkëmbyeshëm.

Detyrimet që nuk janë detyrime të shkëmbyeshme quhen detyrime të pandryshueshme. Tek detyrimet e pandryshueshme futet edhe detyrimi i gruas për të mos qenë arrogante dhe e pabindur ndaj burrit. Për rastin tonë, gruaja nuk ka të drejtë të bëhet arrogante ndaj burrit të saj e të dalë pa i marrë leje, e as të thotë se unë dal pa e pyetur. Ajo grua që sillet në këtë mënyrë merr mëkat sipas veprës së keqe të kryer.

06 - Pyetje: Allahu ju shpërbleftë shejh i nderuar! Nëse gruaja nuk është e kënaqur kur bashkëshorti i saj shpenzon shumë kohë në tubimet e dijes ose duke lexuar, cila është këshilla juaj për këtë çift?

- **Përgjigje:** Bashkëshorti duhet të durojë pasi kjo është një nga sprovat e nxënësve të dijes. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) po e sprovon përmes gruas së tij, e cila nuk e lë të përqendrohet në kërkimin e dijes. Zoti kështu e ka caktuar, çështjet e larta dhe të përkryera arrihen me vështirësi. Nëse do të arriheshin lehtë, atëherë shumë njerëz do t'i kishin arritur.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Ky virtyt u dhurohet vetëm atyre që durojnë dhe vetëm atyre që kanë një fat të madh.”** [Fussilet: 35]

Allahu Fuqiptotë ia turbullon jetën nxënësit të dijes me familjen ose me bashkëshorten e tij. Ai duhet të bëhet i durueshëm kur e shoqja i thotë atij **“çfarë bën kështu, e humbe gjithë kohën duke lexuar”**. Ai gjithashtu duhet ta shohë çështjen me syrin e diturisë dhe me maturi, pasi ajo vepër në të cilën kënaqësia e Allahut është më e madhe edhe fitimi prej saj është më i madh.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) thotë: **“Se kushdo që merr rrugën për të kërkuar dijen e Allahut, Allahu ia lehtëson atij rrugën për në xhenet.”** Kur ky person kërkon vetëm xhenetin, nuk i duket asgjë kjo botë, siç nuk i duket asgjë ç'gjendet brenda saj.

Prandaj është detyrë të këshillojë të shoqen dhe t'i përkujtojë asaj Allahun duke i thënë fjalë të udhës. Ajo grua duhet të bëjë durim e të llogarisë shpërblimin e Allahut kur shikon se i shoqi është i preokupuar pas dijes, kur sheh se ai është nxënës dijeje dhe thirrës në rrugën e Allahut apo prijës në

udhëzim, të cilët dihet që kohën e kanë të zënë. Ata presin shumë njerëz, kanë shumë përgjegjësi dhe amanete, ndaj gruaja e mirë duhet ta ndihmojë të shoqin në këtë drejtim dhe të falënderojë Allahun që i mundësoi asaj të ketë bashkëshort të tillë me këtë gradë e këtë nder. Ajo duhet të angazhohet seriozisht për ta ndihmuar atë me sa mundësi të ketë, me qëllim që edhe ajo të jetë pjesëtare në shpërblimin e tij.

E këshillojmë këtë grua dhe të tjerat si ajo që t'i frikësohen Allahut dhe të kujtojnë shpërblimin e madh të durimtarit dhe të presin shpërblimin e Allahut edhe nëse disa të drejta të saj humbasin për shkak të qëndrimit të burrit të saj mbi libra, pjesëmarrjes së tij në mexhliset **(tubimet)** e dijes apo çështje të tjera. Ajo le të durojë dhe të jetë e sigurt se nëse burri i saj është i preokupuar me çështjet e fesë, ajo do të shpërblehet për durimin e saj sepse ndihmesa e fesë së Allahut sjell vetëm përfundim të mirë.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Përfundimi më i mirë është për të devotshmit.”** [Ta Ha: 132]

Nëse burri i saj sot është i preokupuar me çështjet e fesë, ajo do të jetë akoma më e kënaqur me të nesër kur të merret rezultati i përpjekjeve të tij për fenë e Allahut. Ndoshta prej preokupimit të tij në çështjet e fesë Allahu i largon asaj sprovat e belatë. Sa gra janë kënaqur me qëndrimin e bashkëshortëve pranë tyre dhe pastaj Allahu ua ka hequr këtë kënaqësi e lumturi me sëmundje apo sprova të tjera?!

Kjo grua duhet të falënderoj Allahun e të kënaqet me atë që Ai ka shkruar. Bashkëshorti i saj ruhet nga veprimi i të ndaluarave, përpiqet të bëjë sa më shumë vepra që e kënaqin Allahun, merr pjesë në ato tubime ku flitet për fenë e Allahut, ku janë të pranishëm engjëjt, ku zbret qetësia dhe mëshira e Allahut e pjesëmarrësit në to i përmend Allahu në shoqëri të lartë **(tek engjëjt)**. Kur burri është i mirë, Allahu e mëshiron atë dhe familjen e tij.

Allahu thotë: **“E, sa i përket murit, ai u takonte dy djelmohave jetimë në qytet dhe nën të gjendej një thesar i tyre. Babai i tyre kishte qenë njeri i mirë...”** [Kehf:82]

Allahu ia largon të këqijat atij, gruas dhe pasardhësve të tij për shkak të mësimit të fesë së drejtë dhe përkushtimit të tij ndaj Allahut. Ndoshta Zoti e do atë dhe e mbron nga të këqijat në familjen e tij, e mbron bashkëshorten dhe fëmijët e tij dhe bën që ai të shohë veç të mira. Prandaj ne shohim që përfundimi i dijetarëve është i mirë. Pikërisht për këtë arsye e porosis këtë grua të kujtojë shpërblimin e kësaj vepre tek Allahu (Subhanehu ue Te'Ala).

Gjithashtu, i tërheq vëmendjen nxënësve të dijes që të kenë kujdes për sa u përket të drejtave të bashkëshortëve të tyre, veçanërisht në këtë kohë të mbushur me sprova. Ata duhet të përpiqen për sa u përket ndjenjave të

bashkëshortëve sepse kjo është ajo që gruaja pret nga bashkëshorti i saj. Ata duhet të sillen me to me dashuri, pasi kjo bën që gruaja të anashkalojë shumë nga mangësitë e bashkëshortit të saj. **Allahu e di më së mirë.**

Të drejtat e gruas.

Në kapitullin e parë sqaruam detyrat që Allahu ia bërë obligim gruas kundrejt bashkëshortit të saj, ndërsa në këtë kapitull, në dashtë Allahu. Do të flasim rreth detyrave që ka burri kundrejt bashkëshortes. Kjo është pjesa e drejtësisë së Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) ndaj të dy bashkëshortëve.

Ai i ka caktuar detyrime si bashkëshortit po ashtu edhe bashkëshortes duke mos i bërë padrejtësi asnjërit prej tyre. Ai thotë: **“Fjala e Zotit tënd është e përsosur me vërtetësi dhe drejtësi. Askush nuk mund t’i ndryshoj fjalët e Tij. Ai është Gjithëdëgjuesi, i Gjithëdituri.”** [En-Am:115]

Allahu i ka obliguar burrat me detyra kundrejt bashkëshorteve të tyre. Nëse burri kujdeset dhe i kryen në mënyrën e duhur të gjitha ato, atëherë ai e ka kryer porosinë e të Dërguarit të Allahut në fjalimin e tij në Hutben e Lamtumirës, gjatë së cilës tha: **“Ju porosis të silleni mirë me gratë, prandaj pranojeni porosinë time dhe punoni sipas saj.”** (Transmeton Buhariu).

Ai që i respekton këto të drejta dhe punon për realizimin e tyre është nga besimtarët më të zgjedhur të Allahut.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Më i miri ndër ju është ai që sillet më mirë me familjen e tij, ndërsa unë jam më i përsosuri në këtë aspekt.”**

Këto janë detyrime për ata bashkëshortë që i frikësohen Allahut dhe janë të përkushtuar ndaj Tij.

Një burrë i tillë e di fort mirë se do të shpërblehet për to, sikurse nga ana tjetër, do të jap llogari për to. Nëse bashkëshorti i kryen siç duhet këto detyra, arrihet lumturia dhe qetësia. Kështu gruaja e ndien vlerën e bashkëshortit të saj, ndien se ai është besimtarë që i kryen detyrimet që i ka ndaj Allahut dhe ndaj robërve të Tij. Mirëpo kur gruaja shikon se i shoqi i saj nuk do t’ia dijë për të dhe se ai i nënvlerëson të drejtat e saj, atëherë jeta e saj turbullohet dhe vështirësohet, madje mund të bëhet e padurueshme. Në një gjendje të tillë ndoshta ajo s’mund të kryej ashtu siç duhet as adhurimet e saj, për shkak të stresit që buron nga padrejtësitë dhe shtypja që ndien.

Disa dijetar kanë thënë se humbja e të drejtave që u takojnë bashkëshortëve është mëkat më i madh se sa humbja e të drejtave të bashkëshortëve. Kur gruas i shkelen të drejtat ajo shikon se është nën pushtetin e bashkëshortit të

saj dhe s'ka rrugëdalje. Ndryshe ndodh me bashkëshortin: kur ai e sheh se po i bëhet padrejtësi, se gruaja nuk i respekton të drejtat e tij, ai me natyrën e tij ka mundësi ta përballojë këtë e të rikthej në vend të drejtën e tij ose, kur gjithçka merr fund, mund të marr vendim për ndarje.

Ndaj dijetarët kanë thënë se humbja e të drejtave të gruas është më e rëndë. Nëse gruas i bëhet padrejtësi ajo ndien se i është ngushtuar toka, megjithëse ajo është e gjerë. Ajo ndien se ka dështuar në jetë dhe se është e paaftë për ta shmangur këtë të keqe që i ka rënë. Gruaja nuk është si burri, që të mund të shmang këtë të keqe duke u ndarë nga bashkëshorti i saj. Kësisoj strehimi i saj është vetëm tek Allahu, ankesa e saj është vetëm tek Ai. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) i mjafton si përkrahës dhe ndihmues.

Për këtë arsye, Allahu ka zbritur një ajet të posaçëm në suren Muxhadele. Allahu mbi shtat qiej e dëgjo ankesën e gruas, ndërsa nëna e besimtarëve, Aishja (radijAll-llahu anhu) ka thënë: **“Unë pas perdes nuk i dëgjoja disa fjalë të saj, ndërsa ajo thoshte: unë ankoem tek Allahu për Thaleben.”** E pastaj shtoi: **“Allahu mbi shtat qiej dëgjo fjalët e saj. I Lartmadhërishëm është Ai që i ka përfshirë të gjithë zërat.”**

Kur gruas i bëhet padrejtësi apo kur shtrëngohet dhe shtypet, ajo s'mund të ankohet tek dikush tjetër, por vetëm tek Allahu. Madje ndodh që disa gra edhe pse u humbasin të drejtat, shtypen në shtëpitë e tyre dhe u bëhet padrejtësi nga burrat e tyre, ato nuk ankohen as te babai, vëllai apo te të afërmit e tyre dhe këtë e bëjnë për të qenë besnike ndaj bashkëshortëve të tyre. Ato nuk lutën kundër bashkëshortit dhe as nuk ankohen prej tij, por çështjen e tij ia lënë Allahut, pasi ato ato i duan bashkëshortit e tyre, dhe nuk ua duan të keqen.

Një gjë e tillë ndodh tek një grua fisnike e cila nuk e ul veten e saj. Ajo përpigjet me të gjitha forcat për ruajtjen e familjes së saj qoftë duke sakrifikuar, megjithëse ndodhet mes dy zjarresh, të cilët nuk mund t'i duroj dot, vetëm se me ndihmën e Allahut. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka zbritur shumë ajete që flasin për detyrat e burrave kundrejt grave të tyre.

Po kështu, edhe i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka folur për to, përpara shokëve të tij në Haxhin e Lamtumirës. Në qëndrimin e tij të fundit ai i këshilloi shokët e tij dhe u tha: **“Ruajuni dënimit të Allahu duke u sjell mirë me gratë dhe duke respektuar të drejtat e tyre!”**

Urdhërimi për të mirë dhe ndalimi nga e keqja .

Njëra nga detyrat kryesore dhe më e rëndësishme që burrat kanë ndaj grave është urdhërimi për bindje ndaj Allahut (Subhanehu ue Te'Ala). Allahu

Fuqplotë ka lejuar martesën dhe marrëdhëniet intime midis bashkëshortëve në mënyrë që kjo të jetë ndihmuese në bindje ndaj Tij dhe rrugë për arritjen e mëshirës së Tij. Është detyrë për burrin që ta urdhërojë bashkëshorten e tij me ato gjëra për të cilat ka urdhëruar Allahu dhe ta ndalojë atë nga gjërat e palejuara.

Ai duhet të përpiqet ta ruajë atë nga ndëshkimi i Tij siç ka përmendur Allahu në fjalën e Tij: **“Urdhëroje familjen tënde që të falë namazin dhe ti vetë ji këmbëngulës në kryerjen e tij, Ne nuk kërkojmë prej teje furnizim, jemi Ne që të ushqejmë! Përfundimi më i mirë është për të përkushtuarit.”** (Ta-Ha: 132)

Disa dijetarë kanë thënë se në këtë ajet Allahu ka urdhëruar të Dërguarin e Tij dhe po ashtu edhe të gjithë burrat e umetit të tij. Burri duhet të jetë në shtëpinë e tij urdhëruar në të mirë dhe ndalues nga e keqja. Kur ai sheh se gruaja e tij punon vepra të mira, i jep kurajë për të vazhduar në to, por nëse sheh se gruaja e tij vepron punë të ndaluara, duhet t'i tërheqë vërejtjen, ta këshillojë e ta ndalojë prej tyre. E nëse ajo pas këshillës nuk ndalet, atëherë ai e detyron atë në kryerjen e këtyre detyrave me qëllim që në shtëpinë e tij të realizohet e drejta e Allahut.

Ka pasur dijetarë që mahniteshin prej këtij ajeti: **“Urdhëroje familjen tënde që te falë namazin dhe ti vetë ji këmbëngulës në kryerjen e tij.”** (Ta-Ha: 132)

Për këtë ajet është thënë se nëse bashkëshorti i kryen obligimet ndaj Allahut e vepron sipas asaj që Ai ka urdhëruar, në raport me shtëpinë e tij, duke këshilluar dhe përkujtuar derisa në shtëpinë e tij të zotërojë bindja ndaj Allahut, medoemos që atij do t'i mjaftojë Allahu për çdo brengë, hall e problem të kësaj bote.

Pra, nga të drejtat e gruas ndaj bashkëshortit të saj është që ai ta urdhërojë atë për bindje ndaj Allahut. Për këtë, Zoti i ka porositur robërit e Tij besimtarë që kur të dëshirojë martesën, le të zgjedhin për grua një besimtare të mirë, sepse ajo di të ndërtojë raporte sipas urdhrit të Allahut.

I Dërguari i Allahut ka thënë: **“Gruaja merret si bashkëshorte për katër gjëra: për pasurinë, për bukurinë, për prejardhjen dhe fenë e saj. Zgjidh fetaren.”** - **Sqarim:** (“Teribet jedake”, një shprehje e tillë vjen në formë duaje, por qëllimi me të është nxitja për veprimin e diçkaje, kuptimi i së cilës në rastin tonë është i varfëroftë Allahu duart e tua, u ngjitshin duart e tua përtokë nëse ti nuk i përgjigjesh këshillës së Profetit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) për martesën me një grua fetare. Pra Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) në këtë hadith ka nxitur për t'u martuar me një grua fetare.)

- Disa dijetarë kanë thënë: **“Martohu me një fetare, se kjo gjë është fitim e kaluar fitimit.”** Kur urdhërohet për t’iu bindur Allahut, ajo e zbaton urdhërin e të shoqit dhe kur e ndalon nga të palejuarat, ajo largohet prej tyre. Nëse bashkëshorti nuk e kryen këtë detyrë, duke mos e urdhëruar familjen t’i bindet Allahut, Allahu e lë atë të zhgënjyer dhe bën shkak bashkëshorten dhe fëmijët që atij t’i ulet personaliteti. Nuk të shikon syri ndonjë burrë që s’urdhëron në shtëpinë e tij atë që ka urdhëruar Allahu dhe nuk vrenjitet dhe kur sheh se veprohen haramet në shtëpinë, familjen dhe fëmijët e tij, vetëm se Allahu ia ka hequr autoritetin, duke e lënë kësisoj të ulët e të poshtëruar.

Në ditët e sotme janë shfaqur shumë burra të tillë, te të cilët janë shfaqur dukshëm përfundimet e hidhura për shkak të moskryerjes së obligimit që kanë ndaj Allahut për urdhërimin e gruas dhe fëmijëve.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka urdhëruar që të ruajmë veten dhe familjet tona nga zjarri i xhehenemit, lëndë djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët. Kushdo që nuk e bën këtë, Allahu do t’ia heqë autoritetin dhe dinjitetin nga fytyra e tij dhe nga zemra e familjes dhe fëmijëve të tij, nuk do të kenë respekt për të.

Ndërsa ai burrë që e pengon gruan e tij nga dënimi i Allahut, duke bërë atë që të përqendrohet në bindjen dhe kënaqësinë e Tij, do të ketë dashuri, nderim dhe dinjitet ndër besimtarët. Kushdo që i plotëson detyrimet e tij ndaj Allahut, Allahu do t’ia plotësojë atij nevojat.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka thënë: **“Në të vërtetë, atyre që besojnë dhe punojnë punë të mira, i Gjithëmëshirshmi do të dhurojë dashuri për ta (në zemrat e besimtarëve).”** (Merjem: 96)

Ai burrë që e urdhëron të shoqen në atë që ka urdhëruar Allahu dhe e bën atë të përqendruar në bindjen dhe kënaqësinë e Tij, Allahu do ta bëjë të respektuar, të nderuar, me dinjitet ndër njerë dhe të dashur për ta.

Nga gjërat më të rëndësishme që një bashkëshort duhet të ketë parasysh është që të bëjë përpjekje që shtëpia e tij të jetë në bindje të plotë ndaj Allahut dhe e përkushtuar ndaj Tij. Kjo detyrë mund të realizohet plotësisht vetëm pas realizimit të disa pikave të rëndësishme, që dijetarët i kanë përmendur si më poshtë.

Arritja e kënaqësisë së Allahut.

Çështja e parë dhe më e rëndësishme është arritja e kënaqësisë së Allahut. Kur burri e këshillon bashkëshorten e tij për të vepruar urdhëresat e Allahut apo për t’u larguar nga ndalesat e Tij, duhet të ketë për qëllim arritjen e kënaqësisë së Allahut. Kjo do të thotë se kur ai e këshillon gruan e tij për t’iu bindur

Allahut apo për t'u ndalur nga kundërshtimi i Tij, nuk duhet të niset nga aspekti i reputacionit apo nga emocionet që mund të ketë.

Burrat që e bëjnë këshillën për arsye të tilla u thonë grave të tyre p.sh.: ti më fëlliqe, ose çdo thonë njerëzit për mua, e të tjera shprehje të ngjashme sepse ai mund të jetë njeri i njohur, me pozitë shoqërore apo me pushtet. Të tilla shkaqe nuk duhet të jenë arsyeja pse ai këshillon në respektimin e urdhëresave të Allahut.

Disa dijetarë kanë thënë: **“Se burrave u këshillojnë gratë e tyre për shkak të frikës për veten e tyre, se mos u bie autoriteti tek njerëzit, Allahu nuk u jep bereqet në këshillë. Ndërsa burrit që e këshillon bashkëshorten pikërisht sepse ia ka frikën Allahut për veprimet e këqija, Allahu i jep bereqet fjalës e këshillës së tij e ajo do të ketë ndikim përmirësues.”** Për këtë arsye gjëja e parë që duhet të ketë parasysh burri kur urdhëron, këshillon apo nxit familjen e tij për bindje ndaj Allahut, është që kjo të bëhet me sinqeritet ndaj Allahut.

E dyta: Të qenët shembull i mirë.

Bashkëshorti duhet të jetë shembull i mirë për të shoqen e tij. Gruaja vështirë t'i bindet urdhrit të bashkëshortit, vështirë t'ia dëgjojë këshillën kur ai nuk është në jetë shembull i mirë për të, prandaj është detyrë për burrin të përgatitet që të jetë model për bashkëshorten e tij.

Si t'i bindet gruaja bashkëshortit të saj kur ai e urdhëron në kryerjen e detyrave apo e nxit për veprimin e tyre ndërsa ajo sheh se ai vetë nuk i plotëson detyrat e tij ndaj Allahut? Si t'i bindet gruaja atij burri që i thotë: **“frikësoju Allahut”**, ndërkohë që ai fle gjumë në kohën e namazit duke mos realizuar detyrimet apo e shikon që nuk do t'ia dijë për detyrimet që ka ndaj njerëzve? Kur bashkëshorti është shembull i mirë, ajo ndikohet për mirë nga ai, e ndien se fjalët që dalin prej gojës së tij burojnë nga imani e bindja ndaj Allahut dhe se të tilla fjalë duhet të zbatohen.

E treta: Butësia gjatë dhënies së këshillës.

Një cilësi tjetër e rëndësishme është zgjedhja e fjalëve të buta e të mira që prekin zemrën e gruas dhe ndikojnë tek ajo për t'iu përgjigjur thirrësit që fton në zbatimin e urdhërave të Allahut dhe në ndalimin nga ndalesat e Tij.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e ka porositur për këtë çdo këshillues. Ai ka thënë: **“Këshilloji dhe folu fjalë që i prekin në zemër.”** [En-Nisa:63]

Ai që dëshiron të udhëzojë gruan e tij drejt bindjes ndaj Allahut zgjedh fjalët dhe shprehjet më të mira, të cilat ndikojnë tek ajo duke e bërë atë të veprjë me dëshirë. Nëse ajo i përgjigjet fjalës së tij, atëherë ai duhet ta nxisë atë me fjalë që ngjallin tek dëshirë për shpërblimin e Allahut ose me fjalë që e bëjnë të kuptojë dënimin e rëndë të Allahut.

Burri nuk duhet të përdorë metoda që e bëjnë fjalën e tij të mos pranohet, siç nuk duhet të përdorë fjalë e shprehje të ashpra që e lëndojnë bashkëshorten dhe ngjallin tek ajo reagimin e kundërt. Burri gjithmonë duhet të përpiqet të ruajë gjakftohtësinë në këshillë pavarësisht nga situata.

Zemërimi bën që të kalohet masa me fjalë, duke e përshkruar atë me cilësi nga më të shëmtuarat; përshkrim të cilin ajo nuk e meriton. Një sjellje e tillë bën pjesë në çështjet e hipokrizisë, sepse hipokriti kur grindet i shmanget drejtësisë, shan dhe të gjuan me fjalë të shëmtuara.

Disa burra kur shohin më të voglën mangësi tek bashkëshortet, e zmadhojnë atë shumë dhe u drejtohen atyre me fjalë të rënda, të ashpra e fyese. Ky gabim nuk duhet të bëhet sepse keqëson gjendjen dhe marrëdhëniet mund të acarohen deri aty sa të dalin jashtë kontrollit. Nëse gruaja është e mirë, ajo ndien shpërfillje, preket edhe nëse bashkëshorti e saj është prej atyre që i përmbahen fesë së Allahut rregullisht, pasi fjalët therëse i prekin zemrat. Prandaj bashkëshorti duhet të përmbahet dhe të ruhet nga të tilla shprehje sepse një gjë e tillë (**ruajtja e gjakftohtësisë**) është bazë në fenë e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala).

Allahu thotë: **“Thirr në rrugën e Zotit tënd me urtësi dhe këshillë të bukur dhe diskuto me ta në mënyrën më të mirë...”** (Nahl: 125)

Këshilla e bukur bëhet me fjalët e duhura, të përshtatshme për situatën dhe karakterin e personit që këshillohet.

Shpenzimi për gruan.

Një detyrë tjetër me të cilën Allahu i ka urdhëruar burrat kundrejt bashkëshorteve të tyre është edhe mbulimi i shpenzimeve për to. Këtë të drejtë të grave e argumenton Kurani, Suneti dhe ixhmaja.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka thënë: **“Asi që është i pasur le të shpenzojë sipas mundësisë së vet, ai që është ngushtë nga pasuria le të japë nga ajo që i ka dhënë Allahu dhe Ai nuk e ngarkon askënd vetëm aq sa i ka dhënë, pas vështirësisë Allahu sjell lehtësim.”** [Talak: 7]

Pra, ai të cilit Allahu i ka dhënë pasuri le të shpenzojë as sa ka mundësi. Dijetarët kanë thënë se ky ajet tregon dy çështje.

E para: Shpenzimi është detyrë, kjo duke u nisur nga fjala e Allahut: **“Le të shpenzojë.”**

E dyta: Shpenzimi është detyrë sipas mundësive të burrit. Ai që është i pasur shpenzon sipas pasurisë së tij, ndërsa i varfëri sipas asaj që ka.

Një argument tjetër që vërteton se shpenzimi është detyrë mbi burrat është fjala e Allahut: **“Burrat janë përgjegjës për gratë, sepse Allahu ka graduar disa mbi disa të tjerë pasi ata kanë shpenzuar nga pasuria e tyre.”**

[Nisa:34]

Allahu ka lajmëruar se i ka graduar burrat mbi gratë dhe u ka dhënë atyre epërsi ndaj grave për shkak të shpenzimit që ata bëjnë për bashkëshortet e tyre.

Ndërsa nga i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) është përcjellë se ai ka urdhëruar për këtë shpenzim. Ai (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i ka porositur burrat që ta kryejnë siç duhet këtë detyrë, madje ka lejuar që gruaja të marrë prej pasurisë së burrit të saj nëse ai nuk shpenzon për të.

Kur Hindi iu ankua të Dërguarit të Allahut për Ebu Sufjanin, i tha: **“O i Dërguari i Allahut! Ebu Sufjani është koprrac, e shtrëngon pasurinë; a mund të marr nga pasuria e tij?”** Ndërsa ai i tha: **“Merr nga pasuria e tij aq sa të mjafton në mënyrë të arsyeshme ty dhe fëmijës.”** Pra, ajo i tha se Ebu Sufjani nuk shpenzon për mua aq sa të më mjaftojë, ai është koprrac dhe ka frik se mos i mbarohet pasuria.

Disa dijetarë kanë thënë se Hindi i kaloi kufijtë në përshkrimin e Ebu Sufjanit, kjo për arsye se ajo ka qenë nga më të pasurat te familja e saj para se të martohej. Ndërsa të tjerë kanë thënë se ajo nuk e tejkaloi, por tha realitetin. Ky është dhe mendimi më i saktë, pasi i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha asaj merr nga pasuria e tij aq sa të mjafton ty dhe fëmijës tënd, në të kundërtën ai do t'i thoshte merr nga pasuria e tij **(duke mos vënë ndonjë përcaktim)**. Sipas këtij transmetimi, burri e ka obligim të shpenzojë për gruan e vet aq sa ajo ka nevojë.

Argumenti i dytë nga Suneti është fjala e të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem): **“Vërtet gratë tuaja kanë të drejta ndaj jush dhe ju keni të drejta ndaj tyre. E për sa i përket të drejtës suaj ndaj grave është që ato të mos ia shtrojnë shtrojat tuaja atij që ju nuk dëshironi dhe të mos lejojnë të hyjnë në shtëpitë tuaja ai që ju e urreni. Ndërsa e drejta e tyre ndaj jush është furnizimi i tyre. Të tregoheni bamirës për ushqimin dhe veshjen e tyre.”**

Fjala e të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), **“e drejta e tyre ndaj jush”**, argumenton se kjo është detyre për burrat. Ky hadith argumenton se është detyre që burrat të shpenzojnë për gratë e tyre.

Në hadithin që transmeton Muaujia thuhet se një burrë e pyeti të Dërguarin e Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) duke i thënë: **“Kush është e drejta e gruas ndaj meje?”** Ai (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Ta ushqesh atë nga ajo që ti ushqehesh dhe ta veshësh atë nga ajo që ti vesh.”**

Gjithashtu dijetarët kanë rënë në ujdi (**ixhma**) se është detyre e burrit që të shpenzojë për gruan e tij në mënyrë të arsyeshme. Disa dijetarë kanë thënë se është obligim që burrat të shpenzojnë për gratë e tyre sepse ato janë shtëpiake e nuk punojnë. Në përgjithësi gruaja duhet te qëndrojë në shtëpi dhe të kujdeset për familjen dhe shtëpinë.

Argument për këtë është fjala e të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) gjatë hutbes së tij në Haxhin e Lamtumirës, siç përmendet në hadith të saktë: **“Ju porosis të silleni mirë me gratë, prandaj pranojeni porosinë time dhe punoni me të, sepse ato janë robinja tek ju.”** - (Ndërsa në një transmetim tjetër përcillet: **“Ruajuni dënimit të Allahut duke u sjellë mirë me gratë dhe duke respektuar të drejtat e tyre, sepse ato janë robinja tek ju.”** Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) e ka krahasuar gruan te burri i saj me robinjën, meqë pas martesë shërben burrin, bindet atij dhe është nën gjykimin e tij, por jo se në të vërtetë ajo është robinjë në dorë të burrit.)

Arsye tjetër që e detyron burrin të mbulojë shpenzimet e së shoqes janë edhe të drejtat e ndërsjella, pasi secili prej tyre kënaqet me tjetrin. Burri përjeton kënaqësi bashkëshortore me gruan.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“...Grave me të cilat kaloni jetë bashkëshortore, jepuni mehrin (prikën) që Allahu ua ka bërë detyrë mbi ju...”** [Nisa:24]

Pra, gruaja ka të drejtë të marrë shpërblimin që i takon, në mënyrë që të plotësojë detyrën karshi të shoqit sikurse i ka hije. Mirëpo nëse gruaja tregohet e pabindur duke mos iu përgjigjur të shoqit në shtrat, atëherë ai ka të drejtë ta ndërpresë shpenzimin për të.

Ka dijetarë që kanë thënë se një nga faktorët që e detyron mbulimin e shpenzimeve të bashkëshortes është fakti se ajo duhet t'i përgjigjet të shoqit në shtrat. Për çka u përmend deri tani, le të themi se Allahu e ka bërë detyrë për burrat shpenzimin për gratë dhe plotësimin e të drejtave të tyre.

Shpenzimi për nevojat e bashkëshortes përfshin disa pika të rëndësishme:

- **Së pari:** Për cilat gjëra duhet të shpenzojë bashkëshorti?

- **Së dyti:** Cilat janë rregullat e shpenzimit që duhet të ndjekë bashkëshorti për ta plotësuar këtë detyrë?

Për sa i përket çështjes së parë, pra llojeve të shpenzimit, shpenzimet bazë janë shpenzime për ushqim, veshje dhe strehim. Këto janë tri gjërat të cilat bashkëshorti duhet të kujdeset si për gruan ashtu edhe për fëmijët e tij.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) për sa i përket ushqimit ka tërhequr vëmendjen në Hutben e Lamtumirës duke thënë: **“Sa i përket të drejtës së tyre ndaj jush, është që të bëni bamirësi ndaj tyre në ushqim dhe në veshje.”** Sasia e shpenzimeve në këto drejtime është lënë nga Allahu dhe i Dërguari i Tij në varësi të traditës dhe normave të arsyeshme.

Tradita na mëson që burri duhet të bëjë shpenzime të arsyeshme në bazë të pasurisë së tij duke ruajtur ekuilibrin dhe pa u dëmtuar.

Nëse është i pasur, ai është i detyruar të shpenzojë siç shpenzojnë të pasurit që janë në gradën e tij. Ai që është i pasur nuk duhet të shpenzojë për familjen e tij siç shpenzon ai që është i varfër dhe as i varfri nuk duhet të shpenzojë ashtu siç shpenzon ai që është i pasur.

Shpenzimi përtej mundësisë nuk është detyrë për burrin dhe gruaja nuk ka të drejtë të kërkojë një gjë të tillë. Në të njëjtën kohë, është e rëndësishme të kihet parasysh se këto shpenzime ai duhet t'i sigurojë jo vetëm për gruan, por edhe për fëmijët e tij. Tek shpenzimet për ushqim futen edhe mjetet e nevojshme për përgatitjen e tij.

Dijetarët kanë thënë se duke u bazuar në traditë dhe arsye, ushqimi ndahet në tre lloje: i mirë (**dhe shumë i mirë**), mesatar dhe i keq. Në qoftë se të ardhurat e burrit janë në nivelin e të ardhurave të një të pasuri, atëherë është detyrë për të që ta ushqejë gruan dhe familjen e tij me ushqim të mirë, njësojë siç veprojnë ata që janë të pasur sa ai. Nëse ai e lë ushqimin e mirë duke kaluar tek ushqimi jo i mirë, atëherë kjo është padrejtësi. Në këtë rast është e drejta e gjykatësit apo prijësit që ta detyrojë atë të shpenzojë për ushqime të mira.

Po kështu, nëse ai është i varfër, ndërsa bashkëshortja apo kujdestari i saj kërkojnë që ai ta ushqejë atë me ushqim më të mirë sesa i atyre që janë në një nivel me të nga pasuria, atëherë ai nuk e ka obligim t'i përgjigjet kërkesës së saj.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) i ka urdhëruar njerëzit të shpenzojnë në këtë formë: **“Dhe ai, burimet e të cilit janë të kufizuara, le të shpenzojë sipas asaj që i ka dhënë Allahu.”** [Talak: 7]

Këtu hasim me një çështje tjetër të rëndësishme. Pasuria e bashkëshortit mund të jetë e konsiderueshme, mirëpo ndodhet në rrethana të cilat e pengojnë

të shpenzojë si të tjerët që janë po aq të pasur sa ai, Këto rrethana ndahen në dy lloje:

- Rrethana të cilat e kanë imponuar atë të shpenzojë më pak se ata që janë në nivel me të si p.sh. kur ai humb në tregti, ose i ndodh diçka e keqe në pasurinë e tij. Në këtë rast ai është i justifikuar dhe nuk është mëkat që ti kufizojë shpenzimet në ushqime për familjen, në mënyrë që të ketë mundësi të dal nga gjendja e vështirë.

- **Lloji i dytë:** ka të bëjë me rastin kur ai dëshiron të blejë gjëra plotësuese, p.sh. dëshiron të blejë një gjë të mirë, por jo të nevojshme. Disa dijetarë kanë përmendur makinat, kafshët apo mjete të tjera transporti blerja e të cilave bie në kurriz të shpenzimeve për gruan dhe fëmijët e që shpie në pakësimin e shpenzimeve për ta. Në këtë rast ai ka bërë padrejtësi gruas dhe fëmijëve të tij dhe nuk lejohet që ai të kërkojë gjëra plotësuese duke mos realizuar së pari detyrimet parësore. Burri e ka për detyrë që të mos e ul nivelin e shpenzimeve për familjen e tij, madje ai detyrohet nga ligji që të shpenzojë po aq sa edhe të tjerët që janë në të njëjtën gjendje me të. Justifikimi i tij për blerjen e diçkaje plotësuese nuk pranohet dhe ai gjykohet mëkatarë për humbjen e së drejtës në shpenzim ndaj bashkëshortes dhe fëmijëve.

Një çështje tjetër e rëndësishme që është detyrë për bashkëshortin është dhe shpenzimi për gjithçka që është e nevojshme në përgatitjen e ushqimit, në përputhje me traditën. Sipas shariatit, është detyrë që bashkëshorti t'i blejë bashkëshortes së tij gjithçka që i nevojitet për përgatitjen e ushqimit dhe nëse nuk vepron kështu, ai detyrohet me gjyq. Është i gabuar veprimi i atyre burrave të cilët nuk ia blejnë bashkëshorteve mjetet e gatimit duke i detyruar ato apo të afërmit e saj për blerjen e tyre.

Disa dijetarë pohojnë se kjo është padrejtësi pasi është detyrë për bashkëshortin të blejë mjetet e gatimit. Mirëpo kur ndodh që gruaja t'i kërkojë atij mjete më të mira se ato që ka apo më të shtrenjta, burri ka të drejtë të veprojë si të dojë. Në këtë rast, më e mira është të blihen ato mjete që i përkasin një kategorie mesatare duke mos e kaluar kufirin, veçanërisht kur ai nuk është shumë i kamur.

- **Këtu lind një pyetje:** A mjafton që bashkëshorti të japë vetëm paratë apo edhe duhet t'i blejë gjërat e nevojshme?

Nuk ka asnjë problem nëse burri dëshiron ta lërë në dorë të gruas blerjen, mirëpo nëse ai e shikon më me vend t'i blejë vetë apo t'i blejë me porosi, ai mund ta bëjë këtë.

Dijetarët kanë thënë: **“Se kur gruaja nuk është e arsyeshme në vendimet e saj në blerje, atëherë burri nuk duhet t'ia lërë asaj këtë detyrë. Caktimi se**

kush do të merret me blerjet për gjërat që i duhen gruas dhe fëmijëve zakonisht shkon sipas traditës, me përjashtim të rasteve të veçanta.”

Kur bashkëshorti është i varfër ia jep gruas të ardhurat e nevojshme për çdo ditë, ndërsa ai me pasuri mesatare mund t'ia japë një herë në çdo javë apo muaj. Po kështu nëse bashkëshorti është i pasur, lejohet që ai t'ia japë bashkëshortes shpenzimet e nevojshme qoftë edhe për një vit. Për sa i përket atij që pasurinë e tij e jep çdo ditë, është detyrë për të që t'i japë bashkëshortes aq sa i mjafton për ditën që vjen dhe nuk detyrohet t'i japë asaj shpenzimet që i nevojiten për një muaj të tërë. Është gabim ajo që veprojnë disa nga të afërmit e gruas, të cilët e detyrojnë burrin për një gjë të tillë kur ai është nevojtar. Sheriati nuk ia ka ngarkuar një detyrë të tillë atij që është i varfër dhe që nuk ka mundësi. Megjithatë, ai e ka për detyrë të dorëzojë çdo ditë sasinë e nevojshme të parave për ditën e nesërme. Është e udhës që në këtë çështje të ketë mirëkuptim. Nuk ka asgjë të keqe që bashkëshorti dhe bashkëshortja të bien dakord për një mënyrë të caktuar, mjafton që ajo të jetë e kënaqur me këtë, duke plotësuar të drejtat e saj.

Për sa i përket veshjes, kemi plot argumente të përgjithshme që e trajtojnë atë.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Të ushqeni dhe t'i vishni mirë ato.”**

Nëse tradita e vendit është që gardëroba të ndërrohet, duke mos e vënë në vështirësi bashkëshortin dhe duke mos e detyruar përtej mundësive, burri le t'i japë gruas aq sa është arsyeshme.

Allahu thotë: **“Jetoni e silluni mirë me to.”** (Nisa: 19)

“Gratë kanë të drejta aq sa edhe detyra, sipas asaj që është bërë e zakonshme (ma'ruf).” (Bekare: 228)

Pra, silluni dhe flisni me to ashtu siç do të dëshironit që ato të silleshin me ju. Silluni me gratë tuaja ashtu siç është e arsyeshme dhe sipas asaj që është e njohur nga sheriati dhe nga muslimanët: shpenzoni për to sipas mundësive që keni. Thuhet se me veshje të arsyeshme kuptohet veshja që gruaja përdor brenda në shtëpi, veshja për të dalë jashtë shtëpisë dhe veshja për raste të veçanta. Nëse bashkëshorti i blen gruas së tij një veshje të vetme që ta përdorë si në dimër edhe në verë, e po ashtu edhe për të dalë, atëherë ai nuk ia ka dhënë hakun, nuk i ka dhënë atë që i takon.

Mirëpo nëse ajo shfrytëzon rastin për t'i kërkuar diçka që ai nuk mund ta përballojë, atëherë kjo gjë konsiderohet padrejtësi. Dijetarët kanë thënë se nuk është kusht që burri t'ia zëvendësoj veshjen bashkëshortes së tij çdo vit, por nëse e bën këtë, tregon bujari.

Gjithashtu, nuk është detyrë për burrin që t'i blejë bashkëshortes përherë diçka të re në rastet e veçanta, ashtu siç veprojnë disa gra të kohës sonë, të cilat e shpërdorojnë pasurinë e burrave të tyre në atë formë që Zoti e ka ndaluar. Burri e ka obligim të shpenzojë me masë, në varësi të nevojave që ka gruaja. Ndërsa për sa i përket shpenzimit mbi atë që është e arsyeshme, gruaja le ta sigurojë atë nga pasuria e saj.

Bashkëshorti e ka detyrë gjithashtu të siguroj një vendbanim të arsyeshëm për familjen e tij. Nëse ai është i pasur, është e natyrshme që ta vendosë bashkëshorten në banesë sipas rangut të pasurisë. Nuk ka asnjë problem nëse ai e vendos atë të jetojë në një banesë që e ka pronë të tijën apo të marrë me qira.

Dijetarët kanë treguar se nëse burri zgjedh si vendbanim të gruas një banesë të cilën e ka marrë falas ose me qira të ulët, por që ndodhet në një vend që mund ta dëmtojë gruan, atëherë sipas sheriati duhet që ai ta largojë bashkëshorten e tij nga ky vend dhe ta vendosë atë në një vend të përshtatshëm për të dy.

Disa dijetarë kanë thënë se burri duhet t'i mundësojë të shoqes një banesë në përputhje me kushtet e tij ekonomike, ndërsa disa të tjerë kanë thënë se burri duhet t'i ofrojë gruas së tij banesë në varësi të gjendjes së saj para martese. Nëse ai është martuar me një grua e cila rrjedh nga një familje e pasur, atëherë ai nuk duhet ta vendosë atë të jetojë në vendbanimin e të varfërve pasi kjo e dëmton, e mundon dhe e vë në siklet.

Mendimi më i saktë, Allahu e di mirë, është se kjo gjë varet nga mundësitë ekonomike të bashkëshortit, pasi Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e ka lidhur çështjen e shpenzimit me gjendjen ekonomike të bashkëshortit.

Ata thonë se kjo varet nga gjendja ekonomike e bashkëshortes para martese, mbështeten në thënien e të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) drejtuar Hindit: **“Merr nga pasuria e tij aq sa të mjafton ty dhe fëmijëve të tu, në atë masë që është e arsyeshme.”**

Pra i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) e lejoi atë të merrte aq sa t'i mjaftonte, pra çështja u la në dorë të saj. Dijetarët që mendojnë se kjo varet nga kushtet ekonomike të burrit thonë se shprehja **“merr nga pasuria e tij aq sa të mjafton ty dhe fëmijëve të tu”**, do të thotë se ai nuk i jepte aq sa i mjaftonte, në këtë kuptim kjo thënie nuk mund të merret si një parim përgjithësues për çështjen e shpenzimit.

Për sa më sipër, më e mira është që burri duhet t'i ofrojë bashkëshortes atë shtëpi që i shkon për shtat asaj, por brenda mundësisë ekonomike së tij ekonomike.

Ai nuk duhet ta dëmtojë gruan duke e vendosur të jetojë në një banesë të papërshtatshme apo larg tij, me qëllim që të shpenzojë më pak. Është detyrë për burrin që të jetojë bashkë me gruan në të njëjtën banesë dhe në varësi të gjendjes së tij, i pasur apo i varfër qoftë. Por nëse ndodh që ai lë gruan e tij në një banesë të ngushtë, ndërkohë që burra të sërës së tij u vënë në dispozicion grave të tyre shtëpi më të bollshme, domethënë e ka mundësinë të veprojë si të tjerët dhe nuk e bën, atëherë gjykatësi e detyron atë ta kalojë familjen në një banesë tjetër, të ngjashme me banesat e atyre që kanë të njëjtën gjendje ekonomike me të.

Ka dhe diçka tjetër në këtë mes: si duhet vepruar në rastet kur gratë u kërkojnë burrave të tyre të jetojnë në një banesë pranë familjeve të tyre, ndërkohë që edhe bashkëshortët kërkojnë të njëjtën gjë nga ana e tyre?

Një çështje e tillë, në të cilën ka mosmarrëveshje ndërmjet bashkëshortëve, duhet parë me kujdes dhe duhet gjykuar me drejtësi. Nëse bashkëshorti sheh se jetesa e bashkëshortes pranë familjes së saj përbën sprovë për këtë të fundit ose ka frikë se mos kjo ndikon keq te gruaja, apo komshinjtë që jetojnë aty pranë nuk janë njerëz të mirë, atëherë është e drejta e tij ta largojë atë nga banesa e familjes së saj duke e vendosur në një vend që është më i mirë për të.

Gjithashtu bashkëshorti nuk ka të drejtë të detyrojë të shoqen e tij të jetojë pranë banesës së të afërmeve të tij, nëse ata nuk i ruajnë të drejtat e Allahut apo nëse ata ndërhyjnë në çështjet e saj apo të fëmijëve të tij. Në këtë rast është e drejta e bashkëshortes të kërkojë të largohet nga kjo banesë, pasi qëndrimi në atë vend e dëmton atë. Mirëpo nëse bashkëshorti vendos të qëndrojë me prindërit për t'u shërbyer atyre për shkak të nevojës që ata kanë për të birin, atëherë është detyrë që gruaja t'i përgjigjet kërkesës dhe të qëndrojë pranë prindërve të tij, nëse ata nuk e shqetësojnë atë.

Për sa i përket banesës, hasim në dy raste:

- **Së pari:** Kur bashkëshorti vendos të jetojë pranë familjes së tij, veçanërisht kur prindërit e burrit të saj kanë nevojë për djalin e tyre. Në këtë rast është detyrë ligjore që ajo të banojë pranë tyre. Por nëse prindërit e tij ndërhyjnë në çështjet e saj, e dëmtojnë dhe e mendojnë atë, atëherë është e drejta e saj të mos i përgjigjet. Në këtë rast ajo i kërkon të shoqit ta largojë nga prindërit e tij në mënyrë që ajo të shpëtojë nga sprova.

- **Së dyti:** Kur gruaja kërkon të jetojë pranë familjes së saj.

Nëse kjo gjë nuk e dëmton dhe nuk e vë në siklet bashkëshortin dhe nëse as prindërit e saj nuk e dëmtojnë atë, atëherë është më mirë që ai t'i përgjigjet kërkesës së bashkëshortes, duke realizuar realizuar kështu të drejtën që ka ndaj të afërmeve të saj, pasi ata kanë të drejta te burri i vajzës së tyre. Allahu ka porositur për ruajtjen e lidhjeve farefisnore dhe, në rastin konkret prania e saj

afër tyre ia lehtëson asaj vizitën dhe bamirësinë ndaj tyre. Vizita e të afërmeve dhe bamirësia ndaj tyre është pjesë e devotshmërisë dhe frikës ndaj Allahut që futet te të drejtat e të afërmeve.

Jetesa me më shumë se një bashkëshorte në të njëjtën banesë.

Dijetarët kanë thënë: **“Se është detyrë për bashkëshortin që ta pajisë banesën e gruas së tij me të gjitha gjërat që nevojiten për të jetuar. Nëse bashkëshorti dëshiron të jetojë në të njëjtën strehë me më tepër se një grua, duke i siguruar secilës prej tyre hyrje dhe vendprehje të veçantë, lejohet dhe nuk ka asgjë të keqe në këtë mes. Por nuk lejohet që ai t'i bashkojë bashkëshortet e tij në një hyrje të vetme, në një kohë kur mjetet e nevojshme për to janë të përbashkëta, pasi xhelozia bën që ato të dëmtohen, pikërisht për faktin se jetojnë në të njëjtën strehë. Prandaj edhe dijetarët i kanë tërhequr vërejtjen atij që dëshiron të martohet me më shumë se një grua, që të mos i vendosë ato të jetojnë në të njëjtën banesë dhe me gjëra të përbashkëta sepse kjo mund të shkaktojë probleme ndërmjet tyre. Gjithashtu ata kanë thënë se kërkohet nga ai që t'i ndajë ato nga njëra-tjetra.”**

Nëse ato banojnë në të njëjtën hyrje, është e drejta e tyre të kërkojnë që ai t'i ndajë ato nga njëra-tjetra, duke i dhënë secilës gjithçka që ka nevojë. Nëse ai vepron kështu, atëherë është e lejuar që t'i bashkojë ato në të njëjtën strehë. Ndërkohë, nga ana tjetër, burrit i lejohet t'i bashkojë gratë e tij në të njëjtën banesë dhe me gjëra të përbashkëta ndërmjet tyre vetëm nëse ato bien dakord me këtë dhe nëse marrëdhëniet janë të mira.

Siç shihet, ky është përjashtim, por duhet pasur parasysh se për sa u përket të drejtave, çdonjëra prej bashkëshorteve ka të drejtë të kërkojë ndarje nga tjetra dhe bashkëshorti e ka për detyrë të bindet. Burri nuk ka të drejtë që t'i detyrojë ato të rrinë së bashku në të njëjtën banesë. Nëse njëra prej grave e vë në siklet dhe e dëmton tjetrën, një bashkëjetesë e tillë sjell dëme dhe mundime, në këtë rast gruaja ka të drejtë t'i kërkojë burrit të saj ose t'ia largojë mundimin që i shkaktohet ose ta largojë prej aty.

Kushtet e mbulimit të shpenzimit.

Për sa i përket kësaj të drejte, duhen pasur parasysh disa pika që përcaktojnë kushtet që duhet të plotësojë gruaja, në mënyrë që të kërkohet nga burri të mbulojë shpenzimet e saj. Cilat janë ato raste kur gjykatësi vendos se është detyrë që bashkëshorti të shpenzojë për të shoqen?

- **Kushti i parë:** Akti martesor duhet të jetë i saktë.

Nuk është detyrë për bashkëshortin që të mbulojë shpenzimet e gruas së tij nëse akti i tyre martesor nuk është i saktë. Në këtë rast ai nuk është i urdhëruar që të shpenzojë për të. Këtu mund të përmendet martesë e një burri me një grua, kujdestari i së cilës e lejon këtë martesë me kusht që ky t'i japë për martesë të bijën apo një tjetër grua që e ka nën kujdesin e tij - (Si motra apo mbesa), pa mehër (ose me ndërrim: unë të japë vajzën time, ti më jep tënden. Gjithashtu akti martesor nuk është i saktë në rastin kur martesë kufizohet në kohë, pra është me afat të caktuar **(e thënë ndryshe, martesë me kontratë)**). Në këtë rast nuk është detyrë mbulimi i shpenzimeve.

- **Kushti i dytë:** Kryerja e marrëdhënieve intime mes bashkëshortëve.

Nëse bashkëshortët kanë bërë aktin e rregullt martesor, mirëpo ndërmjet tyre nuk ka pasur marrëdhënie intime, atëherë nuk është detyrë për bashkëshortin që të shpenzojë për të, përjashto këtu rastin kur atij i është dhënë mundësia nga familja e saj, mirëpo ai vetë nuk e ka bërë një gjë të tillë. Pra, nëse familja e saj i thotë atij se mund të bashkohet me të, atëherë kjo konsiderohet gruaja e tij dhe ajo është nën përgjegjësinë dhe sigurinë e tij, pasi pengesa nga marrëdhëniet intime është për shkakun e tij dhe jo për shkakun e saj.

Kushti i tretë: Vazhdimësia e marrëdhënieve intime **(ose moslargimi i saj nga shtrati i tij)**. Burri nuk e ka detyrë të shpenzojë për gruan e tij dhe as ajo nuk ka të drejtë ta kërkojë këtë gjë prej tij, nëse ajo ka refuzuar që ai të ketë marrëdhënie intime me të.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka thënë: **“Gratë me të cilat kaloni jetë bashkëshortore, jepuni mehrin (prikën) që Allahu ua ka bërë detyrë mbi ju.”** (En-Nisa: 24)

Dijetarët kanë thënë se nëse gruaja del nga shtëpia e të shoqit për në shtëpinë e familjes së saj, pa lejen e tij, duke mos u kthyer tek ai dhe duke qëndruar e mbyllur tek ata, apo kur familja e saj e mbajnë dy ose tre muaj, atëherë gjatë kësaj kohe ajo e humbet të drejtën e shpenzimit të bashkëshortit për të.

- **Kushti i katërt:** Gruaja duhet të bindet.

Nëse gruaja nuk i bindet të shoqit duke e penguar veten ndaj tij me anë të veprimeve të saj, nuk i përgjigjet aty ku ai e urdhëron duke e lënduar dhe dëmtuar dhe duke mos bashkëjetuar në mënyrë të sjellshme me të, atëherë ai ka të drejtë t'ia ndërpresë shpenzimet.

Dijetarët tregojnë se nëse gruaja është e pabindur, asaj i humbet e drejta e

shpenzimit kur mosbindja e saj është e plotë. Këtu futet edhe largimi nga shtrati, siç u sqarua më parë.

Pyetjet e pjesës së dytë.

07 - Pyetje: A ka të drejtë gruaja të kërkojë që i shoqi i saj t'i shërbejë apo t'i vendosë në dispozicion dikë tjetër për shërbim në rastin kur ajo ka nevojë?

- **Përgjigje:** Kjo pyetje ngërthen dy çështje. Së pari, nëse asaj i shërben burri i saj dhe së dyti, nëse caktohet dikush tjetër për t'i shërbyer me pagesë.

Për sa i përket rastit të parë, pra që burri t'i shërbejë asaj në rastet kur ajo është e sëmurë apo ka ndonjë arsye të qëndrueshme, kjo është pjesë e moraleve të larta dhe cilësi e njerëzve fisnikë me vlera, të cilët gjurmojnë në jetë të mirën dhe të bukurën, por një gjë e tillë nuk është detyrë për bashkëshortin. Mirëpo nëse ajo është e sëmurë dhe ka nevojë për shërbim, atëherë shërbimi ndaj saj është nga cilësitë më të mira që mund të gëzojë burri. Kjo përfshihet në fjalën e të Dërguarit të Allahut: **“Më i miri ndër ju është ai që sillet më mirë me familjen e tij.”**

Ndërsa sa i takon rastit të dytë, nëse bëhet fjalë që të caktohet dikush për t'i shërbyer, mund të themi se ky rast ka nevojë për shqyrtim. Dijetarët kanë thënë se nëse gruaja ka mundësi të shërbejë vetë në shtëpi, mirëpo nuk do ta bëjë këtë gjë, ajo nuk ka të drejtë t'i kërkojë burrit të saj t'i sjellë një shërbëtole me pagesë. Por nëse ajo kërkon një shërbëtole patjetër, atëherë le ta paguajë atë nga pasuria e saj, pasi shërbimi është një detyrë që ka lidhje me të dhe nëse ajo do ta bëjë vetë e bën; përndryshe, nëse ajo do që t'i shërbejë dikush tjetër, nuk ka asnjë problem.

Nëse gruaja është në punë dhe ndërkohë kërkon të ketë shërbëtole, burri në këtë rast ka të drejtë të zgjedhë ndërmjet asaj që ta detyrojë gruan të qëndrojë në shtëpi që ajo të shërbejë vetë dhe asaj që të marrë shërbëtole. Ai mund të zgjedhë që gruaja ta lërë punën sepse detyra e saj është të qëndrojë në shtëpi dhe të shërbejë aty sipas asaj që është e arsyeshme, duke qenë se kjo është origjina dhe natyra në të cilën Allahu u ka dhënë prirje grave. Çdo gruaje i kërkohet të shërbejë në shtëpinë e saj. Kjo është puna e saj bazë, të cilën Allahu ia ka bërë obligim. Detyra e saj është përkujdesja në shtëpinë e burrit të saj.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Gruaja është kujdestare në shtëpinë e burrit të saj.” “Çdokush prej jush është kujdestar dhe çdokush prej jush është përgjegjës për atë që i është lënë nën kujdestari.”**

Pra, parimisht ajo duhet të qëndrojë në shtëpinë e burrit të saj. Dijetarët kanë thënë se gruaja i vë kusht burrit që të qëndrojë në punën e saj dhe ai e pranon, burri nuk e ka detyrë që t'i përmbahet këtij kushti. Ai ka të drejtë që në cilëndo ditë t'i thotë asaj të qëndrojë në shtëpi, ndërkohë që ai duhet të mbulojë shpenzimet për të në përputhje me traditën.

Për sa i përket fjalës së të Dërguarit të Allahut, **“kushtet më të denja për t'u respektuar janë ato nëpërmjet të cilave ia keni dalë që t'u lejohen marrëdhëniet martesore”**, kjo ka të bëjë me ato kushte të cilat nuk e dëmtojnë bashkëshortin. Nëse gruaja dëshiron të dalë nga shtëpia për të punuar, natyrisht që burri i saj do të dëmtohet dhe veçanërisht kur ata kanë fëmijë. Ndoshta në çastin e bërjes së aktit **(të kurorëzimit)** ai është i kënaqur ta pranojë këtë kusht, mirëpo kur bëhet me fëmijë vëren se si i dëmton fëmijët duke kaluar sa në një shërbëtoare te tjetra. Ai ka menduar që shërbëtoarja do t'u shërbejë fëmijëve të tij njësoi sikurse shoqja, mirëpo ky mbetet thjesht një mendim, realiteti i të cilit është krejt ndryshe. Prandaj pohojmë se ai ka të drejtë ta ndalojë të shoqen e tij nga puna kurdo që të dëshirojë. Parimisht gruas i kërkohet që të qëndrojë në shtëpinë e saj, ndërsa puna jashtë shtëpisë mund të bëhet vetëm nëse një gjë e tillë nuk përbën problem për bashkëshortin.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Qëndroni në shtëpitë tuaja...”** (Ahzab: 33).

Themi se nuk është detyrë për burrin që t'i caktojë asaj shërbëtoare, por nëse ajo është prej atyre grave të pasura që e kanë traditë t'u caktohen shërbëtoare dhe burri e ka mundësinë ekonomike për këtë, sipas mendimit të disa dijetarëve është detyrë që ai t'i sigurojë asaj shërbëtoare, por gjithsesi ajo duhet të shërbejë në shtëpinë e saj. Vajzat e të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ishin fisnike, ishin bijat e të zgjedhurit të Allahut e megjithatë ato shërbenin në shtëpinë e bashkëshortëve të tyre dhe kujdeseshin për to në formën më të mirë. Esmā, bija e Ebu Bekrit, rënkonte nga pesha e rëndë që mbante në shpinë për të ndihmuar të shoqin e saj, e megjithatë kjo nuk e ka ulur gradën e fisnikërisë së saj.

Si përfundim mund të themi se nëse burri dëmtohet, e shikon të arsyeshme apo nuk ka mundësi ekonomike, nuk e ka për detyrë t'i pajtojë gruas shërbëtoare, edhe në qoftë se këtë e kërkon tradita.

08 - Pyetje: Një grua tregon se bashkëshorti e detyron të zbulojë fytyrën përpara vëllezërve të tij. Nëse nuk i bindet, ai e godet dhe e poshtëron. Cila është këshilla juaj për këtë rast? Allahu ju shpërbleftë me të mira!

- **Përgjigje:** Ky njeri duhet t'i frikësohet Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) për veprimin e tij. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Bindja është në të mirë.”** Nëse burri e urdhëron gruan e tij që ajo të zbulojë

fytyrën përpara meshkujve me të cilët asaj nuk i ndalohet martesë, si: vëllezërit, xhaxhallarët apo dajallarët e burrit, është e drejta e saj të mos e zbulojë fytyrën. Nuk ka bindje ndaj krijesave në kundërshtim ndaj Allahut. Ajo ka të drejtë të mos i bindet atij në gjëra që hapin portën e shthurjes e mund të bëhen fitne.

Për gruan është detyrë që t'i bindet burrit në ato gjëra që e ka obliguar Allahu (Subhanehu ue Te'Ala). Ajo duhet të vendosë si gjykues mes tij dhe vetes shariatit e Allahut. Kur ai e urdhëron për diçka që Allahu e ka urdhëruar, ajo duhet t'i bindet, por nëse ai e urdhëron për diçka të cilën Allahu e ka ndaluar, ajo duhet ta këshilloj t'i frikësohet Allahut duke i ndërmendur se një gjë e tillë është e ndaluar. Nëse ai pranon, kjo është një mirësi e madhe, e nëse ai nuk e pranon, atëherë ajo nuk duhet t'i bindet. Ajo duhet të këmbëngulë në moskryerjen e të ndaluarave, pasi Allahu do ta ndihmojë. Nuk ka njeri që këmbëngul në mirësi e që Zoti të mos e forcojë edhe më shumë.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Allahu i forcon ata që besuan në fjalën e qëndrueshme (dëshminë “la ilahe il-lallah)...”** (Ibrahim: 27)

Ashtu siç i përforcon në çastet më të vështira, si në çastin e vdekjes, Ai i përforcon ata edhe në rastet e tjera, që janë më të lehta.

E lusim Allahun të na forcojë në bindje ndaj Tij dhe në ato gjëra që arrihet kënaqësia e Tij, e të na lartësojë në grada të larta në xhenet! Vetëm Ai mund ta bëjë këtë.

TË DREJTAT E PËRBASHKËTA.

Në këtë kapitull do të trajtohen të drejtat dhe detyrimet e përbashkëta që Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ua ka bërë obligim secilit prej bashkëshortëve. Zoti, nga drejtësia e Tij ka përcaktuar të drejta ndërmjet bashkëshortëve, ku secili prej tyre ka pjesë në to.

Më të rëndësishmet prej tyre janë dy:

- **E para:** E drejta e të jetuarit me sjellje të mirë (pra sipas asaj që është e arsyeshme dhe normale).
- **E dyta:** E drejta e shtratit dhe ndarjes.

Për sa i përket të drejtës së parë, duhet ditur se nuk ka lumturi për besimtarët dhe as qetësi në shtëpitë e tyre vetëm se atëherë kur ata jetojnë sipas asaj që konsiderohet e arsyeshme dhe normale. Allahu Fuqiplotë e ka urdhëruar këtë të drejtë për shkak të dobive dhe lumturisë që sjell kjo si tek bashkëshorti edhe tek bashkëshortja. Nga ana tjetër, ky është dhe një provim i vërtetë për të dy.

Allahu ka thënë: **“Jetoni dhe silluni mirë me to.”** (Nisa: 19) Ky është urdhër dhe urdhri tregon për detyrë. Dijetarët kanë thënë se jetesa me sjellje të mirë, në mënyrë të arsyeshme, është një e drejtë e detyrueshme, ai që e braktis këtë obligim merr gjynahe, ndërsa ai që vepron, shpërblehet.

Allahu i Madhëruar gjithashtu thotë: **“Ose mbajini ato me sjellje të mira ose ndahuni me to me sjellje të mirë.”** (Talak: 2)

Jetesa në mënyrë të arsyeshme dhe me sjellje të mirë obligon disa çështje të cilat duhet të përmbushen patjetër.

Disa prej këtyre çështjeve kanë lidhje me zemrën e njeriut, që do të thotë se këto ndodhen mes tij dhe Allahut (Subhanehu ue Te'Ala), disa të tjera kanë të bëjnë me fjalët apo shprehjet që dalin prej gojës së tij-saj, ndërsa pjesa tjetër kanë të bëjnë me sjelljet dhe veprimet e të dyve. Pra, hasim tre aspekte të ndryshme që ndihmojnë për një jetë të arsyeshme dhe me sjellje të mirë.

Nijeti (qëllimi)

Çështja e parë dhe më e rëndësishmja është nijeti apo thënë ndryshe ajo që secili prej bashkëshortëve fsheh në zemër. As burri dhe as gruaja nuk mund të sillen mirë me njëri – tjetrin dhe nuk mund të bëjnë jetë të arsyeshme nëse nuk kanë në zemrat e tyre qëllimin e mirë. Madje për këtë tregon edhe fjala e Allahut kur thotë: **“Mos i mbani ato me qëllim lëndimi, se në këtë mënyrë i bëni padrejtësi vetes.”** (El-Bekare: 231) Pra, kur burri dëshiron ta kthejë gruan e ndarë, sa më shumë le të ketë qëllim të mirë për të. - **Sqarim:** (Bëhet fjalë për gruan e ndarë për herë të parë ose të dytë, së cilës i është afruar **“idetit” (afati i pritjes)**, që është tri periudha menstruale. Pra, po i ndatë ato, mos i ktheni prapë vetëm sa për t'i dëmtuar pa pasur si qëllim që të vazhdoni jetesë bashkëshortore me to, por zgjidhni njëherë nga dy çështjet: ose t'i ktheni prapë, pa pasur qëllim dëmtimin e tyre, ose ndajini si duhet, pra që ajo të plotësojë kohën e pritjes pa e kthyer vetëm se për ta dëmtuar, siç vepronin në kohën e injorancës me ndarjen e grave. Kur atyre u afrohej koha e mbarimit të **“idetit” (pritjes)**, ata i kthenin jo pse kishin nevojë apo i donin, por vetëm që t'u zgjatej koha e **“idetit”**)

Dijetarët kanë thënë se njeriu nuk mund ta fshehë të mirën apo të keqen në zemrën e tij sepse Allahu ia zbulon atë përmes fjalëve të tij. Pra, nëse ai ka qëllim të keq në zemrën e tij, do të vijë koha që ai do ta shfaqë këtë në fjalët e këqija që do të thotë. Ai që martohet me një grua apo e rimerr atë pasi e ka ndarë, duke pasur në zemrën e tij qëllimin e mirë për ta respektuar e nderuar dhe për të jetuar një jetë të mirë e të arsyeshme, duke u sjellë mirë me të, Allahu do t'i japë sukses dhe do ta drejtojë atë në mirësi. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“...Nëse Allahu vëren mirësi në zemrat tuaja, Ai do t'iu**

japë ju diçka edhe më të mirë...” (Enfal: 70)

Kur Allahu shikon në zemrën e burrit apo të gruas qëllime të mira, Ai u jep sukses atyre si në sjellje ashtu edhe në vepra, në mënyrë që ato të jenë të mira. Për këtë arsye këshilla e parë që i jepet atij që dëshiron të jetojë një jetë të arsyeshme dhe të sjellshme është nijeti (**qëllimi**) i mirë.

Dijetarët thonë se bashkëshorti duhet ta ripërtërijë nijetin e tij çdo ditë, që Allahu t’ia rrisë atij shpërblimin, veçanërisht kur bashkëshortja është e mirë dhe e afërt; kështu ajo ka të drejta tek ai, por dhe anasjelltas. Nëse bashkëshorti apo bashkëshortja kanë në zemrën e tyre qëllimin e mirë, Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do t’ua shfaqë këtë në fjalët, veprat dhe sjelljet e mira të tyre. Allahu nuk e ndryshon gjendjen e tyre derisa ata vetë ta ndryshojnë atë. Allahu thotë: **“Allahu nuk do ta ndryshojë gjendjen e një populli, derisa ata të ndryshojnë ç’kanë në vetvete.”** (Err-Rrad: 11)

Kur burri apo gruaja e ndryshojnë nijetin e tyre, atëherë Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e ndryshon gjendjen e tyre, nga mirësia në të keqe dhe anasjelltas, sipas nijetit. Prandaj, çdokush që shikon se po i ndodh diçka e keqe, burri apo gruaja, le të shikojë nijetin në zemrën e tij-saj.

Pra, kusht për një jetë të mirë dhe të arsyeshme është nijeti i pastër i fshehur në brendësi të zemrave e që i çel frytet e tij përmes gjymtyrëve. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Vërtet në trupin tuaj ndodhet një copë mishi, nëse ajo është e rregullt, i tillë do jetë i gjithë trupi, e nëse ajo është e prishur, i gjithë trupi do jetë i tillë; ajo është zemra.”**

Fjalët dhe shprehjet

Prej atyre gjërave që ndihmojnë për një jetë të mirë dhe të arsyeshme janë fjalët dhe shprehjet. Për të jetuar një jetë të mirë bashkëshortore është e nevojshme që bashkëshortët të jenë të kujdesshëm në fjalët e tyre, ashtu siç duhen të jenë të kujdesshëm për sa u takon qëllimeve. Ata duhen të kujdesen që fjalët e tyre të jenë në pajtim me kënaqësinë e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala).

Dijetarët duke komentuar fjalën e Allahut, **“dhe çoni me to një jetesë të sjellshme...”** (En-Nisa: 19) kanë thënë se fjala **“e sjellshme”** përfshin gjithçka që është në pajtim me sheriatin e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala), ndërsa gjithçka që është në kundërshtim me sheriatin e Tij dihet që është e keqe. Burri dhe gruaja duhet t’i frikësohen Allahut kur flasin e bisedojnë, kjo është një prej bazave të cilën e ka qartësuar sheriatin. Çdo besimtar dhe besimtare duhet ta ruajë gjuhën e vet duke thënë vetëm fjalë të mira. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Kushdo që beson në Allahun dhe në ditën e Gjykimit, le të flasë mirë, përndryshe le të heshtë.”**

Ruajtja e gjuhës dhe përmbajtja e saj nga përgojimi i njerëzve në përgjithësi dhe i gruas në veçanti është prej shenjave të besimit. Allahu i ka porositur besimtarët që kanë qenë përpara nesh, porosi e cila vlen edhe për ne, duke u thënë: **“...t’u thoni fjalë të mira njerëzve...”** (El-Bekare: 83) Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që kur të flasim, të themi fjalë të mira, që e kënaqin Atë. Fjala e mirë i jep kënaqësi atij që e thotë si në këtë botë edhe në tjetrën, ndërsa fjala e keqe e dëmton njeriun në të dyja botët.

Një poet thotë:

“Vetëpërmbajtja është mirësi, e heshtja shpëtim.

Kur flasësh mos e tepro.

Nga heshtja kurrë s’kam përjetuar pendim,

Kurse prej fjalëve të tepërta, jam penduar gjer në përvëlím.”

Kur fjala del nga gjuha nuk kthehet më. Nëse është e pavend, e prek zemrën dhe e thyen atë. Gjithashtu ajo mund të cenojë afërsinë, dashurinë, unitetin, etj. Allahu (Subhanehu ue Te’Ala) ka porositur për ruajtjen e gjuhës në Librin e Tij dhe në fjalën e të Dërguarit të tij (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem). Dijetarët kanë thënë se pikat kyçe rreth të cilave vërtitet jetesa e mirë dhe ajo e keqe janë katër:

01 - Thirrja, mënyra me të cilën bashkëshortët thërrasin njëri-tjetrin.

02 - Kërkesat ndaj njëri-tjetrit për gjërat e nevojshme.

03 - Bisedat mes tyre.

04 - Kundërshtitë.

Emërtimi i ndërsjellë.

Kur bashkëshortët e thërrasin njëri-tjetrin, ata duhen të përdorin fjalët e duhura. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), i thoshte asaj **“Oj Aish” - Sqarim:** (Ky është shkurtim i emrit në formë përkëdhelie.)

Dijetarët kanë thënë se thirrja në këtë formë dëshmon respektin, mëshirën, butësinë dhe sjelljen e mirë të të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) me familjen e tij. Kur muslimani e thërret gruan e tij, le të përdorë fjalë dashamirëse që ndikojnë në rritjen e dashurisë së saj. Kur thirrja bëhet në mënyrë të ashpër e me egërsi ose me nuanca autokratë e diktati nga ana e burrit, apo me tallje dhe fyerje nga ana e gruas, të gjitha këto e dëmtojnë

dashurinë dhe bëhen sebeb për prishjen e marrëdhënieve.

Umeri (radijAll-llahu anhu) ka thënë **“Se nga gjërat më të dashura që e shtojnë dashurinë ndërmjet besimtarëve është që ata ta thërrasin njëri-tjetrin me emrat më të bukur që kanë.”**

Kjo është një nga tri gjërat që shtojnë dashurinë e muslimanit për vëllanë e vet; e ç'mund të thuhet pastaj për bashkëshortët?!

Nuk ka dyshim se një gjë e tillë ndikon në dashurinë e tyre. Vërtet është gjë e gabuar që bashkëshortët të zgjedhin fjalë të këqija e t'i përdorin ato për të nënçmuar njëri-tjetrin.

Disa dijetarë janë shprehur se nëse burri e thërret gruan e tij me një emër tërheqës, ajo pa dyshim që do t'i përgjigjet atij në të njëjtën formë ose dhe më të bukur pasi gratë në përgjithësi janë të dashura, të buta dhe komunikuese.

Nëse bashkëshorti i afrohet asaj me përzemërsi, atëherë ajo i afrohet atij me përzemërsi edhe më të madhe. Nëse ai i kërkon asaj diçka për të cilën ka nevojë, le t'ia kërkojë në mënyrë të atillë që të mos e bëjë atë të ndihet si shërbëtorja e tij. Po kështu, edhe gruaja nëse kërkon diçka prej të shoqit, le t'ia kërkojë atij duke mos e lënduar. Ajo nuk duhet ta lëndojë e ta dëmtojë bashkëshortin dhe as të zgjedhë fjalë që e mërzhisin apo e merakosin atë. Këto janë gjëra që e ruajnë gjuhën dhe ndihmojnë për një jetë të mirë të çiftit.

Mirësjellja në kërkesa.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) kur ishte në xhami i tha Aishes: **“Më jep sixhadën.”**

Ajo iu përgjigj: **“Unë jam me hajd (menstruacione).”**

Ai (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Hajdi (menstruacioni) yt nuk është në dorën tënde.”**”

Le të marrim si shembull të Dërguarin e Allahut, të parin e këtij umeti. Ai i kërkoj Aishes diçka për të cilën kishte nevojë, ndërsa ajo iu arsyetua atij me një arsyetim të pranueshëm në sheriat. Aishja nuk i tha Profetit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) se nuk mundem, por ia tregon atij arsyen duke i thënë: **“Unë jam me hajd (menstruacione).”** Ajo me këtë nënkuptonte: Çfarë më urdhëron për të vepruar?! I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Hajdi (menstruacioni) yt nuk është në dorën tënde.”** Ajo që vihet re këtu është butësia dhe mënyra e sjellshme e të kërkuarit në rast nevoje.

Mundet që mes bashkëshortëve të lindin probleme si pasojë e mënyrës së gabuar të komunikimit. Kur burri kërkon shumë gjëra që i nevojiten prej gruas, duke përdorur mënyra komunikimi bezdisëse a të vrazhda, atëherë kjo bëhet shkak për prishjen e dashurisë mes tyre, pasi kështu ajo ndihet si të ishte shërbëtorja e tij. Njëra nga gjërat për të cilat kanë porositur njerëzit e urtë dhe të mençur, madje edhe vetë i Dërguari i këtij umeti, Muhamedi (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), është që burri t'ia shpërblejë gruas nëse kërkon diçka prej saj, qoftë edhe me një fjalë të mirë. Pra, nëse kërkon prej saj diçka e ajo i përgjigjet kërkesës tënde, atëherë ti duhet ta presësh me fjalët më të mira duke u lutur që Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ta begatojë atë. Kur gruaja vëren se sjellja e saj vlerësohet dhe nuk mohohet, pra kur shikon se bashkëshorti i saj nuk është mosmirënjohës ndaj të mirës së saj, atëherë ajo kënaqet dhe ndihet mirë. E pra, falënderimi është një ndihmë e vyer për një jetë me harmoni.

Bisedat.

As bashkëshorti dhe as bashkëshortja nuk duhet të kërkojnë të bisedojnë me njëri-tjetrin në çaste të papërshtatshme. Për këtë dijetarët kanë thënë se një nga mundimet dhe lëndimet që shkaktohen nëpërmjet fjalëve është edhe zgjedhja e çasteve të përshtatshme për të biseduar, duke përmendur këtu rastet kur bashkëshorti ose bashkëshortja janë të mërzitur apo lodhur. Ky është një nga shkaqet që sjell shqetësime dhe bie ndesh me jetesën e arsyeshme e normale për të cilën Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) na ka urdhëruar.

Përsëri dijetarët na porosisin duke thënë se kur burri bisedon me gruan e tij le të zgjedhë fjalët më të mira, e nëse i tregon asaj diçka, le të zgjedhë tregimet më të bukura e kuptimplota.

Kundërshtitë.

Kjo pikë ka të bëjë me rastet kur bashkëshortët nuk gjejnë gjuhën e përbashkët në situata grindjesh e keqkuptimesh. Për të pasur një jetë sa më të mirë dhe normale, bashkëshortët duhet të kufizojnë sa më shumë mosmarrëveshjet apo grindjet mes tyre. Në të tilla raste, nëse fajin e ka gruaja, atëherë burri ia vë në dukje gabimin duke mos e qortuar atë ashpër, nëse ajo e pranon gabimin, ai mund ta qortoje nëse është e udhës, por edhe mund të mos e bëjë këtë – në varësi të gjendjes. Në raste grindjesh, ai asnjëherë nuk duhet të reagoj duke sulmuar pa ia sqaruar më par gabimin, pasi kjo bëhet shkak për dobësimin e lidhjes mes tyre dhe pengesë për një jetë sa më normale. Një reagim i tillë e bën bashkëshorten të ndiejë se i është bërë padrejtësi. Nëse bashkëshorti kërkon të këshillojë bashkëshorten e tij për diçka, atëherë le të përdorë butësinë për sqarimin e gabimit të saj. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) e dinte fortë mirë kur Aisha ishte e kënaqur me apo e

zemëruar me të. Kur ajo ishte e kënaqur me të Dërguarin e Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) thoshte **“për Zotin e Muhamedit”**, ndërsa kur ishte e zemëruar apo i kishte mbetur hatri për diçka, thoshte **“për Zotin e Ibrahimit”**.

Ajo ishte grua fisnike që mendohej t'i kontrollonte hatërmbetjet e saj. Nëse një grua është durimtare dhe përpiqet të jetë gjakftohtë, Allahu do t'i japë asaj sukses që t'i kalojë mirë situatat e pakëndshme. Po kështu edhe për bashkëshortin, nëse gruaja e tij e mundon apo e lëndon me fjalë, ndërsa ai duron dhe e ruan gjuhën duke bërë që prej gojës së tij të mos dalin fjalë që ajo i urren dhe duke mos iu përgjigjur të keqes me të keqe, Allahu ka për të rregulluar të ardhmen e tij si në këtë botë ashtu edhe në botën tjetër.

Për një njeri të ditur tregohet se një ditë prej ditësh, kur hyri tek ai njëri prej nxënësve të tij, pas se djali i të diturit e respektonte të atin jashtëzakonisht shumë. Kur djali doli, dijetari i tha nxënësit: **“Po çuditësh nga sjellja e tim biri?”** Nxënësi u përgjigj: **“Po. U çudita shumë nga respekti dhe mirësjellja e tij ndaj teje.”** Pas kësaj dijetari tha: **“Kam jetuar me nënën e tij për 20 vjet. Për Zotin, nuk më ka buzëqeshur kurrë ndonjë ditë. Bëra durim dhe Allahu (‘Azze ue Xhel) ma kompensoi me atë që pe.”**

Mirësia e njeriut dhe përsosmëria e tij vihet në provë në gjendje zemërimi. Ai duhet ta përmbaj veten dhe të thotë vetëm fjalët e duhura. Allahu (‘Azze ue Xhel) e mëshiroftë atë burrë që nuk i drejtohet gruas së tij me fjalë që ajo i urren. Sjellja me fjalë të mira është një nga gjërat e rëndësishme që ndikon shumë në rregullimin e jetesës në familjen muslimane. Allahu (‘Azze ue Xhel) ua shton sevapet njerëzve sipas durimit të tyre, prandaj burri duhet të shmanget dhe të durojë sado që mund të shikojë te gruaja e tij gjëra të pëlqyera. Po kështu edhe gruaja duhet të shmanget dhe të durojë sado që mund të shikojë te gruaja e tij gjëra të papëlqyera. Po kështu edhe gruaja duhet të bëjë durim sado që mund të dëgjojë prej burrit të saj fjalë të ashpra apo ofenduese. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do ta bëjë këtë vepër shkak për rritjen e devotshmërisë, për shumëfishimin e të mirave dhe fshirjen e të këqijave të saj. Të mos harrojmë se Allahu e provon njeriun në aspekte të ndryshme të jetës së tij dhe një nga sprovat me të cilën Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e sprovon gruan është edhe martesja e saj me një burrë që mund ta mendojë me fjalë të papërshtatshme.

Sjellja dhe veprat.

Një tjetër çështje që ndihmon në pasjen e një jetë të qetë e të mirë është edhe bashkëpunimi i mirë i bazuar në respektimin e detyrimeve që kanë bashkëshortët kundrejt njëri-tjetrit. Familja forcohet vetëm me kryerjen e veprave të mira dhe me mirësjellje. Kështu shfaqen moralet e larta të njeriut, fisnikëria dhe vlerat e tij. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka

dëshmuar se njerëzit më të mirë janë ata të cilët sillen mirë me gratë e tyre. Pra, njeriu lartësohet me punën, moralin dhe virtytet e tij të larta. Njeriu nuk i mjafton vetëm fjala e mirë nëse nuk është zbatues i saj me vepra. Kur Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) dëshiron t'ia plotësojë mirësitë robit të Tij, e zbukuron atë me moral të mirë.

Njëra nga gjërat më të rëndësishme së cilës duhet t'i kushtojë rëndësi ai që është kapur pas fesë së Allahut është kujdesi për moralin e lartë dhe edukatën islame. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“A t'ju lajmëroj se cili prej jush do të jetë më afër meje në tubimin e Ditës së Gjykimit? Ata që kanë sjelljen më të mirë, që nuk i lëndojnë të tjerët, që miqësohen me të tjerët dhe të tjerët miqësohen me ta.”** Pra, cilësia e tyre është morali i mirë, të tillë njerëz nuk janë të ashpër. Gjithashtu i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) është shprehur kështu kur shokët e tij e pyetën për shkakun më të madh që i fut njerëzit në xhenet: **“Devotshmëria (përkushtimi) ndaj Allahut dhe morali i mirë.”** Punët e mira janë të domosdoshme për një jetë bashkëshortore të lumtur. Më i miri nga bashkëshortët është ai që ka sjellje dhe edukatë më të mirë e më të plotë. Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë për këtë: **“Besimtari me imanin më të plotë është ai që ka moralin më të mirë.”**

Sjellja e mirë dhe edukata e lartë së pari duhet të praktikohen në familje, pastaj tek të afërmit, e pastaj më gjerë. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka urdhëruar për respektimin e prindërve, pikërisht për shkak të afërsisë së tyre.

Kur njëri nga shokët e pyeti të Dërguarin e Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem): **“Kush është njeriu të cilin duhet ta shoqëroj më tepër dhe të rri më tepër me të?”** Ai sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem i tha: **“Nëna jote.”** Ai pyeti prapë: **“Po pastaj kush?”** I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Nëna jote.”** Ai pyeti prapë: **“Po pastaj?”** “Ai sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem i tha: **“Nëna jote.”** Pastaj, ai sërish e pyeti: I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha **“Babai yt.”**

Pra, i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka treguar se njerëzit që kanë fatin më të madh dhe pjesën më të plotë në moralin e mirë të besimtarit janë më të afërmit. Burri me edukatë islame dhe sjellje të mirë sillet mirë me familjen e tij. Mund të ketë nga ata që përpara njerëzve duken të butë, të dhembshur e të mëshirshëm, por kur hyjnë në shtëpitë e tyre kërcëlljnë dhëmbët dhe bëhen të vrazhdë. Zoti na ruajtë! Një njeri i tillë është nga krijesat më të këqija të Allahut. Butësia e tij përpara njerëzve s'është gjë tjetër veçse dyfytirësi sepse përpara gruas dhe fëmijëve, të cilët janë nën pushtetin e tij, sillet egërsisht. Kur burri është i sjellshëm, i butë dhe i mëshirshëm me gruan dhe fëmijët, një sjellje e tillë është provë që dëshmon për sinqeritetin e tij në sjelljet e mira.

Çdokush që dëshiron të përmirësojë moralin e tij, le të nisë së pari me sjellje të mira ndaj familjes së tij. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), i cili ka qenë prijës i këtij umeti, kur hipte në mimber lejonte atë që Allahu e kishte lejuar dhe ndalonte atë që Ai e kishte ndaluar; udhëzonte për në rrugën e Allahut, drejtonte ushtritë për lartësimin e fesë së Allahut, e megjithatë kur kthehej në shtëpi karakterizohej nga dashuria, mëshira dhe butësia me familjarët e tij.

Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka qenë njeriu më i sjellshëm ndaj familjes së tij. Kur ai hynte në shtëpi, së pari pastronte dhëmbët me misvak në mënyrë që të mos i lëshonin erë të keqe. Kjo argumenton se çdo burrë që dëshiron të kalojë një jetë të mirë me bashkëshorten e tij duhet të kujdeset edhe për paraqitjen e tij. Ibn Abasi i lyente sytë e tij me khol dhe thoshte: **“Unë dua të zbukurohem për gruan time ashtu siç dëshiroj që ajo të zbukurohet për mua.”** Ky pra është morali i plotë i muslimanit: kur ai del prej shtëpisë së tij sillet mirë me njerëzit, por edhe kur të kthehet në shtëpi te bashkëshortja e tij sillet mirë me çdonjërin prej familjarëve sipas asaj që i takon dhe i përshtatet secilit prej tyre.

Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), siç e përmendëm më lart, kur hynte në shtëpinë e tij, në fillim përdorte misvakun, ngaqë ai urrente kundërmimin e erës së keqe. Kur ai fliste, ishte shumë i butë, thoshte fjalë të mira dhe bënte punë të mira. Kur Aishja u pyet se cila ishte sjellja e Profetit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) në shtëpinë e tij **(pra i ndihmonte në punët e tyre)**. Ai arnonte rrobën e vet duke mos ndier prej kësaj pune poshtërim apo ulje. Këto tregojnë karakter modest larg mendjemadhësisë. Ai (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ishte krijesa më e ngritur dhe më e përsosur, ai ishte më fisniku dhe njeriu me gradën më të lartë tek Allahu.

Çasti i hyrjes së burrit në shtëpi duhet të jetë i thjeshtë, modest e pa trazime. Në familjen tënde, njeriu që meriton më shumë t'ia shtrish krahët e mëshirës e të jesh i butë dhe i dashur me të është gruaja jote. Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) kur hynte në shtëpinë e tij, kujdesej që të fuste kënaqësinë në zemrat e bashkëshorteve të tij dhe largohej prej tyre vetëm pasi u kishte ngrohur atyre zemrat me mirësinë e tij. I Dërguari i Allahut i bënte bashkëshortet e tij ta ndienin se ai i donte dhe i vlerësonte. Kështu ai i puthte gratë e tij para se të dilte nga shtëpia dhe kjo jo për shkak të epshit, pasi kur thirrej ezani ai ishte i angazhuar për faljen e namazit, por për t'u shprehur atyre dashurinë dhe për t'i bërë të kuptonin se ato kishin pjesën e tyre në zemrën e tij. Ai musliman që dëshiron të jetë i suksesshëm në zbatimin e urdhrit të Allahut për sa i përket jetës bashkëshortore le të kujdeset dhe le të jetë i mirësjellshëm dhe le të kryejë vepra fisnike. Kur Muhamedi (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) qëndronte në shtëpi, kujdesej për futjen e gëzimit në zemrat e bashkëshorteve dhe kur mërzitej, mërzitja e tij nuk e kalonte masën.

Gjithashtu ai dëgjoi pa u mërzhitur nga Aishja hadithin e gjatë të Umu Zerrit, që e transmeton Muslimi , të cilin disa dijetarë e kanë komentuar deri edhe në një vëllim më vete, për domethëniet e epërme që ai i përfshin. Në fund të këtij hadithi, kur Aishja (radijAll-llahu anhu) përmendi çështjen e Umu Zerrit me Ebu Zerrin, i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Unë jam për ty si Ebu Zerri me Umu Zerrin, si në moral, sjellje, edukatë dhe bashkëpunim.”** Ndërsa Aishja (radijAll-llahu anhu) ia ktheu duke i thënë: **“Ti je më i mirë për mua se Ebu Zerri me Umu Zerrin.”**

Në kohë festash i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) festonte bashkë me familjen e tij. Në ditën e Bajramit habeshitët (**etiopasit**) shkuan dhe nisën të luanin me shtiza në xhami, duke e kthyer këtë vend adhurimi në vend argëtimi dhe kur Umeri donte t'i ndalonte nga kjo, i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“O Umer! Lëri, se kjo është ditë feste për ne.”** Ky qëndrim dëshmon për bukurinë e kësaj feje, fe e cila i ka dhënë çdo gjëje hakun që i takon. Aishja deshi të argëtohej duke i parë se si ata luanin. Ajo qëndroi bashkë me të Dërguarin e Allahut që t'i shihte ata. Ai nuk i tha asaj **“ti je e mangët, ti e humb kohën kot, përpara kemi xhenetin dhe xhehenemin”**, por e la të argëtohej dhe qëndroi me të pa u zemëruar apo mërzhitur, pasi ai e dinte se kjo gjë do të fuste gëzim dhe dashurinë familjen e tij dhe se një gjë e tillë do ta kënaqte Allahun (Subhanehu ue Te'Ala). Ky veprimi të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) tregon sjelljen e tij të përkryer me njerëzit e familjes së tij. Kushdo që dëshiron të kalojë një jetë të mirë dhe të sigurojë xhenetin, le të ndjekë shembullin e tij.

Bashkëshortët i përgatisnin të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ushqimin (**dihet se ai jetonte nën të njëjtën çati me bashkëshortet dhe të afërmit e tij**) e prej tij asnjëherë nuk janë dëgjuar fjalë të pakëndshme kur i shërbehej ushqimi. Nëse ushqimi ishte i mirë, ai falënderonte Allahun dhe pastaj atë që e kishte përgatitur, e nëse nuk i pëlqente, ai nuk e shante apo qortonte atë që e kishte gatuar.

Jeta e mirë dhe e lumtur bashkëshortore ka nevojë për butësi dhe sakrificë reale, ka nevojë për nxitjen e ndjenjave që çojnë në mirësjellje, bashkëpunim dhe dashuri. Në një hadith të saktë, të transmetuar nga nëna e besimtarëve, thuhet se ajo i jepte të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) kos dhe lëngje.

Në këtë hadith tregohet se kur Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) kërkonte diçka për të pirë prej Aishes, ai shprehej **“ti do pish para meje.”** Ai e dinte se Aishja nuk pinte para tij.

Ajo ishte grua fisnike dhe e dinte se nuk i takonte asaj të dilte përpara tij: ajo i respektonte të drejtat e bashkëshortit të saj. Kur ai i jepte leje për të pirë e para, ajo refuzonte. Kur ajo refuzonte, i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) betohej që ajo të pinte para tij. Pasi ajo pinte, ai e vendoste buzën

në të njëjtin vend ku kishte pirë ajo. A mos vallë ai thjesht donte të pinte aty ku piu ajo? Jo, për atë Zot! Por kjo sjellje e bënte bashkëshorten e tij që të kuptonte vendin që ajo zinte tek ai, në mënyrë që ajo ta ndiente dashurinë e tij.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) nuk i afrohej Allahut vetëm duke qëndruar në ruku dhe në sexhde, por dhe duke u sjellë mirë me bashkëshortet e tij, duke i gëzuar dhe vlerësuar ato. Kjo është feja e përsosur e Allahut që e bën njeriun të mirë, të sjellshëm e të suksesshëm në çdo aspekt të jetës.

Kjo dëshmon se përsosmërinë dhe përkryeshmërinë e sheriatit të Tij. Ai solli ligjin më të mirë të moralit dhe sjelljes që duhet të ketë çdo bashkëshort ndaj bashkëshortes së tij.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) kur nisej për në Kuba garonte me Aishen (radijAll-llahu anhu) duke vrapuar, por ajo ia kalonte. Më vonë ajo u shëndosh e iu shtua pesha, i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ia kalonte dhe më pas thoshte **“kjo është me atë të parën (pra, jemi: një me një).”** E bënte këtë që asaj të mos i mbetej hatri, t'i vinte keq apo të mërzhitej. Kjo sjellje tregon butësi, urtësi dhe mirësi në jetën bashkëshortore. Për Zotin, nëse shkon pas shembullit të të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), kupton se vetëm aty do ta gjesh udhëzimin më të përkryer për jetën bashkëshortore. Tek ai do të gjesh formën më të bukur të jetës familjare. Ai ka qenë personi më i përsosur, më i kompletuar dhe ë i suksesshmi, përfshirë këtu edhe jetën bashkëshortore. Shtëpitë e muslimanëve mund të përmirësohen vetëm duke praktikuar butësinë dhe mirësinë. Nëse shikon tek ndonjë burrë të sillet mirë me të shoqen, do vëresh se Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e ka begatuar atë tek fëmijët dhe bashkëshortja e tij. Ky njeri ka për të kaluar një jetë të lumtur dhe të qetë. Kush i frikësohet Allahut (Subhanehu ue Te'Ala), bën një jetë të mirë bashkëshortore. Nëse të dy bashkëshortët ia kanë frikën Allahut, atëherë Ai u dhuron atyre jetesë të mirë larg mërzhisë. Ai i bën që të shohin dhe dëgjojnë vetëm gjëra që i kënaqin, e të mos shohin dhe dëgjojnë gjëra që i pikëllojnë. Andaj muslimani e ka detyrë të zbatojë porositë e Allahut në Kuran dhe porositë e të Dërguarit të Tij për realizimin e kësaj detyre të rëndësishme.

Nga gjërat e rënda për një burrë është sjellja e keqe, ofendimi dhe mosbindja nga ana e gruas së tij, ndërkohë që ai sillet me dashuri, mëshirë dhe butësi me të. Por edhe më e keqe se kjo është rasti kur është gruaja ajo që sillet mirë dhe me edukatë, ndërsa bashkëshorti i kundërpërgjigjet me vrazhdësi, me fjalë e sjellje të këqija, të cilat e dëmtojnë dhe ia plagosin zemrën.

Dijetarët kanë thënë se kur njëri prej bashkëshortëve bën durim dhe sillet mirë me bashkëshortin tjetër, edhe kur i fundit sillet keq me të, shpërblimi tek Allahu për veprën e tij të mirë është edhe më i madh sesa shpërblimi i tij në kushte të zakonshme.

Kur një burrë shkoi tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“O i Dërguari i Allahut! Unë i ruaj lidhjet me farefisën, ndërsa ata nuk i ruajnë me mua, u bëj mirë, ndërkohë ata më bëjnë keq, sillem me durim e butësi dhe i toleroj, por ata më injorjnë, më fyejnë dhe sillen në mënyrë vulgare.”** - **Sqarim:** (Në kuptimin që u jap por nuk më japin, i vizitoj por nuk më vizitojnë.)

Profeti iu përgjigj: **“Nëse sillesh me ta siç the, atëherë je sikur po ju jep për të ngrënë hi të nxehtë dhe Allahu do të vazhdojë të të ndihmojë e të të mbrojë nga keqbërja e tyre, përderisa vazhdon kështu.”** - **Sqarim:** (Pra ka krahasuar gjynahun që ata i ngarkojnë vetes si pasojë e sjelljes së tyre ndaj farefisit me dhimbjen që i shkaktohet atij që ha hi të nxehtë. Ndërsa mirësjelljen që u bën nuk e gjen asgjë e keqe, por ata marrin gjynah të madh, si pasojë e lënies pas dore të së drejtës së tij dhe keqbërjes ndaj tij. Gjithashtu është thënë se kuptimi është se me mirëbërjen ndaj tyre i bën të ndiejnë poshtërim e përçmim në vetvete; si puna e atij që u jep të hanë hi të nxehtë. Po ashtu është thënë se ajo që ata hanë nga të mirat që u jep është si hiri i nxehtë që djeg zorrët.)

I bëj thirrje çdo bashkëshorti e bashkëshorteje duke u thënë se nëse silleni mirë gjatë jetës suaj bashkëshortore, ta dini se tek Allahu ju pret shpërblimi dhe përfundimi i mirë dhe mos prisni shpërblimin prej të tjerëve, por priteni atë prej Allahut (Subhanehu ue Te'Ala). Çdokush që do të pajiset me moral të lartë, le ta ketë parasysh që të mos presë asgjë nga të tjerët. Kushdo që dëshiron të përmirësojë moralin dhe sjelljen e tij, le të vendosë përpara syve të tij shpërblimin e Zotit dhe t'i zbatojë urdhrat e Tij; të gjitha të mirat le t'i bëjë vetëm për hir të Allahut, e jo të bëjë mirë ndaj të tjerëve për të pritur të mira prej tyre. Besimtari duhet ta presë shpërblimin e të mirave që bën vetëm prej Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) duke shpresuar që Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) t'ia pranojë, në mënyrë që këto sjellje të bukura e të moralshme të shkruhen në librin e punëve të tij të mira dhe t'i gjejë ato përpara syve ditën kur çdo njeri do të dalë nga varri; atë ditë kur do të shfaqet hapur ajo çfarë është fshehur në zemrën e çdonjërit. Një burrë i pajisur me morale të larta është një bashkëshort fisnik dhe nëse gruaja e tij është e keqe dhe e mundon, atëherë le të bëjë durim sepse ndoshta Allahu do t'ia kompensojë me më të mirë.

Allahu ka thënë: **“Dhe Ne e rregulluam gruan e tij.”** (Enbija: 90) Për këtë ajet disa dijetarë kanë thënë se kur Zekerija u sprovua me mospasjen e fëmijëve, ai iu drejtua Allahut me lutje duke thënë: **“O Zoti im! Eshtrat tashmë më janë dobësuar , thinjat më janë mbuluar kokën dhe asnjëherë nuk kam mbetur i dëshpëruar në lutjet e mia ndaj Teje o Zoti im. Unë ua kam frikën të afërmve të mi pas meje (kushërinjve se do ta humbin fenë), ndërsa gruaja ime është beronjë. Prandaj më dhuro nga ana Jote një pasardhës!”** (Merjem: 4-5) Zekerija e luti Zotin ndërkohë që ishte njëqind e njëzet vjeç dhe

nuk e humbi shpresën ndaj mëshirës së Allahut. Ai në fund të jetës së tij e luti Allahun që t'i jepte një djalë dhe Allahu nga Bujaria e Tij ia dha atë që ai kërkoi. Kur je ngushtë, Allahu të jep atë që kërkon dhe madje më shumë se aq, prandaj Allahu i Lartësuar ka thënë që Ne i dhamë fëmijë dhe ia rregulluam gruan. Disa dijetarë të tjerë, në lidhje me këtë ajet, kanë thënë se gruaja e tij e shante dhe e mundonte, ishte e ashpër dhe e keqe në sjellje me të, ndërsa ai bëri durim deri në fund të jetës. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ia kompensoi këtë mundim me një djalë dhe ia udhëzoi bashkëshorten, për të bërë me të një jetë të mirë.

Disa nga dijetarët kanë thënë se çdo burrë që mundohet prej gruas së tij në fillimet e jetës bashkëshortore, nëse bën durim dhe sillet mirë, ka për të marrë nga Allahu si kompensim lumturi të plotë në fund të jetës së tij. Disa njerëz kanë rrëfyer se një burrë ishte sprovuar me një grua që vetëm e mundonte në fillimet e jetës bashkëshortore. Zoti deshi që ai të sëmurej në fund të jetës së tij dhe ia zbuti asaj zemrën. Kështu ajo u bë shumë e dashur me të dhe i shërbente atij për çdo gjë që kishte nevojë. Fëmijët dhe të afërmit e braktisën kur ai u sëmur dhe pranë tij ndenji vetëm e shoqja. E gjithë kjo sepse Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e shpërblen robin kur ai tregohet durimtar. Nëse burri sillet mirë me bashkëshorten e tij dhe sheh se ajo sillet po aq mirë me të, le të falënderojë Allahun (Subhanehu ue Te'Ala). Nëse tek ajo gjen të kundërtën, atëherë le të bëjë durim se Allahu nuk ia humb shpërblimin atij që bën punë të mira. Edhe gruaja e mirë, nëse sillet mirë me bashkëshorten e saj, le të presë që Allahu ta shpërblejë për këtë. E nëse ajo sheh mirësi nga bashkëshorti i saj, le të falënderojë Allahun, por nëse ndodh e kundërta, atëherë le të bëjë durim se Allahu i Madhëruar ka për t'ia kompensuar asaj në fenë e saj, në këtë botë dhe në ahiret.

E drejta e shtratit.

Një e drejtë tjetër është edhe e drejta e shtratit. Njësoj si për burrin ashtu edhe për gruan është detyrë që ta ruajnë këtë të drejtë me qëllim që ta mbrojnë njëri-tjetrin nga rënia në imoralitet. Disa dijetarë kanë thënë se një nga qëllimet e martesës është që bashkëshortët ta ruajnë veten tyre pikërisht nga imoraliteti. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Çdokush që ka mundësi t'i përballojë shpenzimet e martesës, le të martohet; sepse martesë ua mbron më shumë shikimin dhe organin gjenital.”**

Mbrojtja e syrit nga shikimet e ndaluara realizohet më lehtë nga ata bashkëshortë që respektojnë të drejtat e njëri-tjetrit. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Gjatë marrëdhënieve intime që bën secili prej jush me bashkëshorten e tij ka sadaka.”** I thanë: **“O i dërguari i Allahut! Edhe kur ndonjëri prej nesh përmbush dëshirat e tij do të ketë shpërblim për këtë?”** Ai sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem u përgjigj: **“Nëse do e bënte këtë në formë të jashtëligjshme a do të kishte për këtë mëkat?”**

Allahu i lartmadhëruar e vlerëson duke e shpërblyer atë burrë që e ruan të shoqen nga zinaja. Kjo është bamirësi ndaj gruas pasi e ruan atë nga harami dhe të ndaluarat dhe e bën të përqendrohet në rrugën e Allahut. Si burri ashtu edhe gruaja e kanë për detyrë që ta ndihmojnë njëri-tjetrin në këtë pikë. Pra, secili prej tyre le të zbukurohet dhe rregullohet në mënyrë që të mjaftohen me njëri-tjetrin, të mbrojnë shikimin dhe të mbrojnë njëri-tjetrin nga rënia në mëkat. Për këtë, I dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“ të vërtetën e ka thënë Selmani, vërtetë ndaj gruas tënde ke detyrime”**.

Kur Selmani e pa Umu derdanë të pazbukuruar dhe të veshur keq, ai e pyeti për këtë dhe ajo i tha: **“Ebu Derda nuk ka nevojë për të. “ kur erdhi Ebu Derdaja, Selmani e këshilloi dhe i tha: Vërtet ndaj vetes tënde, ndaj bashkëshortes tënde dhe ndaj familjes tënde ke detyrime. Prandaj jepi çdokujt të drejtën që i takon.** “ Ebu derdaja shkoi tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) dhe i tregoi çfarë ndodhi. Pastaj Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Të vërtetën e ka thënë Selmani: ndaj vetes tënde ke detyrime dhe ndaj bashkëshortes tënde ke detyrime.”** Kjo ndodhi kur Selmani e pa gruan e tij të veshur keq dhe kështu ajo nuk e kishte përmbushur detyrën ndaj bashkëshortit të saj. Selmani kuptoi se pas kësaj qëndron diçka, prandaj ai deshë ta zbulonte se çfarë i kishte ndodhur vëllait të tij, ndaj dhe e pyeti. Kur pa se ai kishte mangësi, e këshilloi vëllanë e tij dhe i sqaroi atij se përmbushja e detyrës ndaj bashkëshortes është detyrë për të, prandaj siç afroresh tek Allahu me ruku e sexhde, po ashtu i afroresh Atij me ruajtjen e vetes nga e ndaluara. Bindja ndaj Allahut realizohet me dy gjëra: me kryerjen e urdhëresave dhe me largimin ndaj ndalesave. Imoraliteti është prej rrëshqitjeve të mëdha, është një veprim i turpshëm dhe tepër i urryer. Ai prek nderin e muslimanëve dhe e prish prejardhjen e tyre. Prej këtij mëkati rrjedhin probleme shumë të rënda. Allahu i çon skamje, mundime, sëmundje dhe përfundime shumë të këqija atij që bën imoralitet.

E kush tjetër pas Allahut e ruan burrin nga ky mëkat përveçse gruaja e mirë? Po gruan, kush e ruan përveç burrit të mirë, aq më tepër në këto kohë të mbushura plot trazira? Gruaja duhet të kujdeset për të bërë shkaqet, si për shembull, të zbukurohet në mënyrë që bashkëshorti ta gjejë atë të këndshme. Kur ai e sheh gruan e tij tërheqëse, kjo e mbron atë nga ndikimi i të tjerave. Po kështu edhe burri duhet ta përgatisë veten për ta ruajtur gruan e tij. Ai nuk duhet të qëndrojë jashtë shtëpisë deri natën vonë, nuk duhet të kthehet i lodhur, i këputur dhe i dembelosur duke mos përmbushur kështu të drejtën e bashkëshortes së tij, duke mos i dhuruar asaj dashurinë që i takon dhe duke mos e ruajtur atë nga rënia në haram. Burri duhet programojë siç duhet kohën e tij. Orët që i takojnë familjes le t'i kalojë me familjen e tij, ndërsa gjatë orëve të punës le të punojë. Çdo gjëje dhe çdokujt le t'i japë hakun që i takon, prandaj dhe dijetarët vazhdimisht kanë porositur për programin e kohës.

Një nga problemet më të mëdha me të cilin është sprovuar umeti, veçanërisht në këto kohë, është qëndrimi jashtë shtëpisë deri natën vonë. Një gjë e tillë po i

shkatërron shtëpitë e muslimanëve, po i humb të drejtat bashkëshortore dhe të drejtat e fëmijëve. Madje shumë nga problemet që shkaktojnë divorcin rrjedhin nga vonesa pas namazit të jacisë, pasi kështu burri ka humbur të drejtën e bashkëshortes dhe të fëmijëve të tij. Ah, sikur njerëzit të kujdeseshin veçanërisht për kohën pas jacisë dhe për sistemin e kohës në përgjithësi, pasi e gjithë kjo sjell kënaqësi në familjet e tyre, sepse Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e ka bërë natën në prehje. Allahu Fuqiptotë thotë: **“Ai bën të feksë drita e agimit; Ai e ka bërë natën për pushim.”** (En-Am: 96) Ky është ligji dhe rregulli që Allahu ka vendosur. Allahu ka vendosur si për burrin po ashtu edhe për gruan të drejta reciproke.

Dijetarët kanë thënë se është detyrë për bashkëshortin të kryejë marrëdhënie intime me bashkëshorten e tij, mirëpo ata s'janë të një mendimi për sa i përket numrit të marrëdhënieve në një kohë të caktuar. Disa prej tyre kanë thënë se është detyrë që ata të kontaktojnë me njëri-tjetrin një herë në katër net. Kjo sepse Allahu i ka dhënë burrit të drejtën e martesës me katër gra, atëherë pjesa që i takon asaj nëse ai është martuar edhe me gra të tjera është një herë në katër net. Kur një grua shkoi tek Umer ibn Hatabi dhe i tha: **“O prijës i besimtarëve, burri im agjëron ditën dhe falet natën.”** Ai iu përgjigj: **“Allahu të begatofte përmes bashkëshortit tënd”**; e lavdëroi atë me fjalë të mira. Gruaja u largua, por u kthye pas ca kohe dhe i tha: **“O prijës i besimtarëve, burri im agjëron ditën dhe falet natën.”** Ai e pyeti: **“Kush është burri yt?”** Ajo iu përgjigj: **“Filani.”** Më pas ai i tha: **“Allahu të shpërblefte që na lajmëron për punën e tij të mirë.”** Gruaja u largua, por u kthye sërish pas ca kohësh dhe i tha: **“O prijës i besimtarëve, burri im agjëron ditën dhe falet natën.”**

Kjo ngjarje tregon moralin e lartë të të parëve tanë të mirë, për edukatën dhe turpin e tyre. Sa të mira janë gratë nëse ato janë të turpshme, sepse turpi i përsos ato. Për turpin e gruas dijetarët kanë thënë: **“Turpi për gruan është si mbulesa për ëmbëlsirën; nëse hiqet, mbi të bien mizat.”** Gruaja e turpshme është si një vlerë e fshehtë, e ruajtur si perla.

Gruaja në tregimin e mësipërm ndjeu turp të flasë hapur, madje ajo ndjeu turp që ta përmend bashkëshortin e saj për të keq e të thoshte se ai nuk sillej mirë me të **(pra nuk i përmbushte detyrimet ndaj saj)**. Disa dijetarë kanë thënë se ajo ka qenë e turpshme, e turpi është mirësi; ose ka qenë fisnike dhe nuk donte t'ia përmendte të metat bashkëshortit përpara Umerit.

Pas asaj që ndodhi Kabi i tha Umerit: **“O prijës i besimtarëve, ajo po ankohet për bashkëshortin e saj”**. Nuk duhet që Umeri ka qenë i shkujdesur dhe nuk e kuptonte atë, përkundrazi ai ka qenë i zgjuar e i mençur, por ndoshta me këto fjalë donte që ta inkurajonte të bënte durim ose ndoshta donte të shmangej nga gjykimi kur gjërat nuk janë të shfaqura qartë. E kështu njerëzit të rregullohen me njëri-tjetrin; kjo është më e mira, e të mos i çojnë çështjet

gjithmonë tek ankesat dhe te gjykimi mes tyre. Kjo është një nga metodat e njohura për rregullimin e çështjeve midis njerëzve.

Pas ndërhyrjes së Kabit, Umeri iu drejtua atij duke e caktuar atë si gjykatës për këtë çështje. Më pas e lajmëruan bashkëshortin e kësaj gruaje dhe së pari Kabi pyeti gruan: **“Për çfarë ankohesh?”** Ajo tha: **“Burri im i dashur më është larguar nga shtrati për shkak se falet natën dhe agjëron ditën. Ai nuk më pëlqen në punët e grave.”**

Shikojeni me vëmendje sjelljen e kësaj gruaje, ajo nuk tha se bashkëshorti im vepron kështu apo ashtu, as nuk tha që ai është mizor e të tjera si këto. E ku ka gra të tilla sot? Grave të sotme sado pak që t'u bëhet padrejtësi, e ngrenë dynjanë në këmbë duke u ankuar. Madje në raste ndarjesh prej tyre dëgjoen sharje dhe ofendime nga më të shëmtuarat përpara trupit gjykues. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) i mëshiroftë gratë e para të cilat kanë pasur moral të lartë. Kur mirësia zë vend tek një grua, atëherë morali i saj është i qëndrueshëm, tek ajo gjen të mirën dhe prej saj dëgjon vetëm fjalë të arsyeshme. Kjo është një nga mirësitë e gjeneratës së parë të cilën e ka lavdëruar Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) duke thënë: **“Gjenerata më e mirë është gjenerata ime.”**

Më pas bashkëshorti i saj, duke shfaqur arsyetimin e tij, qe përgjigjur duke thënë: **“Më bëjnë të largohem nga shtrati i saj ajetet e zbritura në suren En-Nahl dhe shtatë suret e gjata: pikërisht nga këto sure më hyri frika.”** Kabi i tha: **“Ti ndaj saj ke detyrime, që një herë në katër net të shkosh me të. Bëje këtë dhe lëri arsyet.”**

Kabi i tha atij të kryejë marrëdhënie me të një herë në katër net duke u bazuar në arsyetimin në në qoftë se burri martohet me katër gra, çdonjëri prej tyre i takon të flejë me bashkëshortin vetëm një herë në katër net. Megjithatë disa dijetarë janë shprehur se nuk është detyrë për burrin të kontaktojë me gruan një herë në katër net, pasi kjo varet nga mundësia e burrit. Ata kanë thënë se maksimumi i periudhës kohore, është të paktën një herë në katër muaj. Nëse burri kalon katër muaj pa kryer marrëdhënie me bashkëshorten e tij, atëherë ai është mëkatar, pasi ky është afati **(i pritjes)** i atij që betohet se nuk do të kryejë marrëdhënie me bashkëshorten e tij.

Mendimi i parë është i fortë dhe ka bazë në shariat. Megjithatë afati maksimal është katër muaj dhe nëse gjatë kësaj kohe bashkëshorti nuk kryen marrëdhënie me bashkëshorten e tij, atëherë lejohet që kjo e fundit të ankohet për të, sidomos në rastin kur ai betohet se nuk do të kontaktojë me të. Kuptohet se shpeshtësia e marrëdhënieve intime kushtëzohet nga fuqia e tij, prandaj ai nuk mund të detyrohet përtej mundësive.

Dijetarët kanë përmendur se nëse gruaja është jotërheqëse apo ka mangësi trupore dhe pavarësisht nga këto burri u përmbahet detyrimeve të tij seksuale

ndaj gruas, kjo konsiderohet si një vepër me të cilën ai merr shumë sevape. Këto veprime janë veprime të virtytshme sepse kur bashkëshortja është e bukur, burri vetëtërhiqet në marrëdhënie nga joshja fizike.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Gjatë marrëdhënieve intime që bën secili prej jush me bashkëshorten e tij ka sadaka”**. Kështu, nëse gruaja nuk është e bukur apo me mangësi trupore, burri le të kujtojë shpërblimin që merr kur shkon me të. Mund të ndodhë që një grua të mos jetë e bukur, por ajo mund të ketë cilësi të tjera të mira dhe mund të jetë e devotshme ndaj Allahut. Gjithashtu mund të ndodhë që një burrë të marrë një grua të bukur, por që mund ta tradhtojë, duke i shkelur nderin dhe ulur personalitetin. Ajo mund të jetë e bukur, por mund ta nënçmojë burrin e saj duke pretenduar se meriton një burrë më të mirë. Një gruaje jo dhe aq e bukur mundet që Allahu t'i dhurojë mprehtësi logjike, devotshmëri dhe vendosmëri në fe apo cilësi të tjera të vyera. Sa e sa grave jo të bukura Allahu u ka dhënë logjikë dhe mençuri? Në shumicën e rasteve kur dikush është i mangët në aspektin fizik, Allahu i Madhëruar ia kompenson atë me diçka tjetër si për shembull: përkushtim në fe, urtësi, etj. Allahu është i drejtë.

Burri duhet të realizojë detyrat që ka ndaj bashkëshortes së tij edhe pse mund të jetë i lodhur. Ai duhet të çojë në mendje shpërblimin e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala), duke mos anashkaluar asnjë të drejtë të saj.

Ndodh që ndonjë angazhohet vetëm në çështjet fetare, duke harruar kësisoj të drejtat e tjera që i takojnë, të cilat Allahu i Lartësuar i ka ngarkuar bashkëshortit. I tillë mund të jetë rasti i dijetarit, i cili zhytet në kërkimin e dijes duke lënë mënjanë të drejtën e bashkëshortes së tij; ose thirrësi që fton të tjerët në fenë e Allahut, duke shkelur edhe ky si i pari të drejtën e bashkëshortes. Ajo që kërkohet në raste të tilla është programimi sa më i mirë i kohës. Askush të mos dalë për të ftuar njerëzit në fe apo për udhëtim, pa plotësuar të drejtat e gruas së tij, duke e ruajtur atë nga thyerja e kurorës. Thënë shkurt, pasi të sigurohet se ikja e tij nuk është shkak për rënien e saj në imoralitet, atëherë mund të largohet.

Gjithashtu tek e drejta e shtratit është edhe e drejta që ka burri tek bashkëshortja e tij: ajo duhet t'i jepet atij e të mos ta refuzojë. Për këtë Profeti ka thënë: **“Nëse burri e fton të shoqen në shtrat dhe ajo e refuzon, melaiket e mallkojnë atë derisa të agojë.”** Po kështu në një hadith tjetër ka thënë: **“Nëse burri e fton të shoqen në shtrat dhe ajo refuzon, Allahu do të jetë i zemëruar me të deri në agim.”** Pra gruaja duhet ta përmbushë këtë të drejtë të bashkëshortit gjithashtu edhe ai duhet të bëjë të njëjtën gjë.

Nëse burri ka më shumë se një grua si veprohet? Këtë e ka sqaruar i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) duke përcaktuar për secilën prej grave nga një natë. Pra, bazike është nata, ndërsa dita e pason atë. Nga tradita e

Profetit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) mësojmë se ai i vizitonte gratë e tij jo vetëm në ditët e radhës së tyre. Nëse ishte radha e njërës, atëherë ai pas namazit të ikindisë i vizitonte edhe gratë e tjera. Disa dijetarë kanë thënë se le të jetë kjo vizitë veçanërisht kur ajo ka fëmijë apo ka nevojë për të, kështu ai i kryen nevojat e tyre dhe kujdeset për problemet e tyre.

Kjo ndarje vlen edhe në rastin kur ai është i sëmurë, kështu që ai e kalon sëmundjen sa me njërën grua e sa me tjerat.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) në sëmundje e tij të vdekjes, kur nuk po kujtonte dot se tek cila prej grave duhet të qëndronte të nesërmen, ka pyetur që t'ia kujtojnë këtë. Dhe kur sëmundja iu rëndua akoma më shumë kërkoi leje prej tyre që ta kalonte sëmundjen në shtëpinë e Aishes (radijAllahu anhu) dhe ato e lejuan. Kjo qëndron se qëndrimi sipas radhës është detyrë edhe në rast sëmundjeje, por kur gratë e lejojnë, burri mund të qëndrojë në shtëpinë e njërës prej tyre. Në rast se ato nuk e lejojnë apo kanë kontradikta dhe ai duhet të qëndrojë tek njëra prej tyre për shkak të shëndetit, burri ka të drejtë të hedh short se te cila grua do të qëndrojë, si në rastin e udhëtimit.

Kur bashkëshorti dëshiron të udhëtojë, ka dy mundësi: ose të dalë me të gjitha gratë e tij, duke i ndarë netët njësoj siç do të vepronte kur nuk ishte udhëtar, ose kur nuk ka mundësi të dalë me të gjitha, duhet të hedh short mes tyre. Në një hadith të saktë është përmendur se kur Profeti i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) dëshironte të shkonte për udhëtim, ai hidhte short mes grave të tij. Pasi kthehej nga udhëtimi, ndarja mes tyre vazhdonte siç ishte para udhëtimit.

Pyetjet e pjesës së tretë.

09 - Pyetje: Shejh i nderuar! Allahu ju begatofte për çfarë thatë. Cila është këshilla juaj për ata bashkëshortë që polemizojnë shpesh duke përmendur mangësitë e njëri-tjetrit përpara fëmijëve të tyre? Allahu ju shpërbleftë me të mira!

- **Përgjigje:** Bismilah! Falënderimi i takon Allahut (Subhanehu ue Te'Ala), Mëshira dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të Dërguarin e Tij, mbi familjen e tij, shokët e tij dhe mbi ata që e ndjekin atë.

Një nga gjërat që e trazojnë dashurinë është vënia në dukje e gabimeve, në mënyrë të shpeshtë. Ai që herë pas here vë në dukje gabimet e njerëzve, Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do t'ia zbulojë gabimet e tij para njerëzve.

Imam Maliku (RahimehUllah) ka thënë: **“Unë njoh njerëz që kanë të meta, por që kanë heshtur ndaj mangësive të të tjerëve, ndaj dhe njerëzit kanë heshtur ndaj mangësive të tyre. Po kështu njoh njerëz pa të meta, njerëz të lartë, të përqendruar, që kanë folur për të metat e njerëzve, ndaj dhe**

njerëzit flasin për ta, duke shpifur e gënjyer.”

Megjithatë kjo nuk do të thotë që gjithmonë të heshtim e të mos e sqarojmë të vërtetën, pasi në këto çështje ka përjashtime, ndërsa pyetja ka të bëjë me polemikat si pasojë e të cilave zbulohen të fshehtat e bashkëshortëve, veçanërisht përpara djemve dhe vajzave të tyre. Një gjë e tillë nuk duhet të ndodhë në asnjë mënyrë, pasi ajo ndikon negativisht në dashurinë e tyre. bashkëshortët duhen të jenë të kujdesshëm e të mos polemizojnë përpara fëmijëve të tyre, pasi siç është vërtetuar edhe nga studimet në fushën e mjekësisë, një gjë e tillë ndikon shumë tek fëmijët edhe nëse ajo është thjeshtë një zënkë.

Kur fëmijët vënë re mungesë turpi tek prindërit dhe nervozizëm në fytyrat e tyre, atëherë ata çoroditen, e humbasin gjykimin dhe bien në dilema duke rënë pre e sëmundjeve dhe vesveseve të ndryshme. Kështu fëmijët i cyt shejtani për çështje të cilat kanë përfundim të keq. Një gjë e tillë është mjaft e njohur, madje nga mjekësia është vërtetuar se disa sëmundje psikike të fëmijëve shkaktohen nga problemet e prindërve. Ky është një rrezik i madh që u kanoset fëmijëve, veçanërisht vajzave, të cilat janë më të ndjeshme dhe më të dobëta, prandaj duhet të kemi frikë Zotin në mënyrën se si sillemi në prani të tyre. Bashkëshorti nuk duhet ta mendojë bashkëshorten e tij e as ti thotë fjalë therëse përpara vajzave të tyre, po kështu as bashkëshortja nuk duhet ta mendojë e ta nënçmojë të shoqin përpara djemve të tyre. Çdonjëri prej tyre duhet t'i frikësohet Allahut dhe duhet të dijë se ka për të qëndruar para Tij dhe Ai ka për ta llogaritur për çdo gjë që ka vepruar. Nëse u duhet të debatojnë për ndonjë gjë, le ta bëjnë këtë të veçuar.

I porosis të gjithë nxënësit e dijes, imamët e xhamive, dijetarët dhe myftinjtë **(ata të cilët japin fetva)**, se nëse paraqitet përpara tyre një çift për t'i parashtruar problemet bashkëshortore, le të kujdesen që të bisedojnë me çdonjërin veç e veç, pasi përballja e tyre zbulon të fshehta jo të mira, të cilat nuk duhen të thuhën. Ndërsa kur bisedon me secilin veç e veç, gjasat janë që punët të shkojnë mbarë e të rregullohen mes tyre. Është provuar se një gjë e tillë mund të na vijë në ndihmë për rregullimin e problemeve bashkëshortore. Ka shumë nga ata të cilat futen për të zgjidhur problemet bashkëshortore mes burrit dhe gruas duke mbledhur të afërmit e çdonjërit prej tyre dhe ata të dy nuk bëjnë gjë tjetër vetëm se lëndojnë njëri-tjetrin me fjalë të rënda. Si burri edhe gruaja bëhen nevrinë, e secili kërkon të mundë tjetrin.

Forma më dobiprurëse dhe më e mirë në këtë rast është që të veçohet fajtori dhe të dëgjohet se çfarë ka për të thënë, të njihesh me problemet e tij, pasi ndoshta ai e ka zmadhuar këtë çështje. Pra, të diskutohet me të dhe të pyetet, e nëse zbulohen mangësitë e fshehtësi të tijat, atëherë mundohu të gësh ndonjë justifikim për të. Njëlloj veprohet edhe me gruan duke kërkuar rrugëdalje për të justifikuar burrin e saj. Pra, përpiqesh t'i pajtosh duke u përmendur raste shumë më të hidhura në mënyrë që ata t'i vlerësojnë mirësitë

që u ka dhënë Allahu. Ndërsa për sa i përket diskutimit të mosmarrëveshjeve në prani të fëmijëve, një gjë e tillë është padrejtësi ndaj tyre. Ata bashkëshortë të cilët grinden dhe bërtasin me njëri-tjetrin në prani të bijve dhe bijave të tyre nuk kanë mëshirë në zemra; mëshira largohet vetëm prej fatkeqit.

Për Zotin, nëse do ta dinim dëmin që shkakton një sjellje e tillë te djemtë dhe vajzat, nuk do ta bënim atë përpara syve të tyre. Secili prej bashkëshortëve le të ketë frikë Allahun e Madhërishëm dhe le ta këshillojë njëri-tjetrin në vetmi, duke qenë mirëkuptues, tolerantë brenda kufijve të caktuar nga Allahu, lehtësues dhe jo hakmarrës.

10 - Pyetje: Ka nga ata bashkëshortë të cilët largohen nga gratë e tyre më tepër se dy vjet për punë. A konsiderohet kjo padrejtësi?

- **Përgjigje:** Një çështje e tillë ka nevojë për një shqyrtim të detajuar. Largimi për arsye pune përfshin disa raste:

- **E para:** Nëse bashkëshorti apo bashkëshortja anojnë më tepër nga mendimi se largësia e tij prej saj mund të bëhet shkak për rënien në amoralitet, si të burrit po ashtu edhe të gruas, atëherë në këtë rast bashkëshortit nuk i lejohet të largohet, por atij i lihet në dorë të zgjedhë: ose të qëndrojë me të shoqen duke u mjaftuar me çfarë i ka caktuar Allahu, ose ta marrë me vete ose e fundit fare, kur nuk ka rrugëzgjdhje, ta ndajë atë me dashamirësi. Nëse udhëtimi i tij bëhet shkak për rënien në amoralitet ose ambienti në të cilën ajo jeton është i shthurur dhe e rrezikon gruan seriozisht të bjerë në amoralitet, nuk lejohet që burri të udhëtojë pa e ndarë çështjen se si do t'ia bëjë, siç u përmend më lart. E përsërisim edhe një herë: ky hap ndërmerret vetëm atëherë kur të dy bashkëshortët mendojnë se njëri apo tjetri mund të cenohet në moral.

- **Rasti i dytë:** Kur që të dy mendojnë se do të jenë respektues të kufijve që Allahu ka përcaktuar, se do të kenë frikë Allahun dhe se do të ruhen nga harami. Në rast se gruaja është dakord të durojë dhe është e vetëdijshme se ka mundësi të bëjë durim, atëherë bashkëshorti i saj mund të largohet për të kërkuar punë. Një grua e tillë do të shpërblehet nga Allahu për ndihmën që i jep burrit të saj. Ditët e netët kalojnë e Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ia shkruan asaj shpërblimin. Ajo e ndihmon të shoqin e saj në këtë të mirë, që më pas do t'i kthehet vetë asaj, bashkëshortit dhe fëmijëve të tyre. Le ta theksojmë se diçka e tillë bëhet vetëm nëse gruaja është e bindur se do ta ruajë veten nga mëkati dhe ndërkohë duhet të ketë edhe ambientin ku jeton në favor.

- **Rasti i tretë:** Kur gruaja është në dyshim, për të qenë më e sigurt ajo nuk duhet t'i japë leje të shoqit. Nëse gruaja ia lë të shoqit të vendosë dhe ai merr vendimin për të udhëtuar, atëherë kjo është e lejuar. Nëse pas largimit të tij gruaja e ruan veten, falënderimi i takon Allahut, por nëse ajo pas një farë kohe nuk e ruan dot veten, atëherë ajo mund të zgjedhë ndërmjet dy gjërave, ose do t'i dërgojë lajm burrit që të kthehet ose t'i kërkojë që ai ta ndajë. Allahu e di më

mirë!

Dijetarët kanë thënë se nëse të dy bashkëshortët kanë rënë dakord që burri të udhëtojë, ata nuk kanë mëkat edhe nëse kohëzgjatja është një, dy, tre apo katër vjet. Kjo është e drejtë e gruas dhe nëse ajo anon nga mendimi se nuk bie në haram, nuk ka asnjë problem. Por nëse ajo anon më tepër nga mendimi se rrezikon të shkasë në mëkat, burrit nuk i lejohet të largohet. Allahu është më i dituri!

TË DREJTAT E FAREFISIT.

Në të drejtat e farefisit përfshihen të afërmit e të dy palëve, si të burrit ashtu edhe të gruas. Të drejtat e farefisit janë shumë të rëndësishme dhe fisnike, të cilat Allahu Fuqiptotë i ka bërë obligim mbi çdo bashkëshort e bashkëshorte. Nuk mund të ketë prehje në shtëpitë e muslimanëve dhe as nuk mund të arrihet dashuria dhe lumturia mes tyre pa realizimin e kësaj të drejte.

Në librin e Tij, Allahu i ka porositur të gjithë njerëzit që t'i plotësojnë të drejtat që kanë ndaj të afërmeve të tyre. **“Dhe frikësojuni Allahut, me emrin e të Cilit ju kërkoni të drejtat e ndërsjella, dhe ruani lidhjet farefisnore...”** (En-Nisa:1)

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) është Err-Rrahman, që ka krijuar err-rrahim-in, lidhjet farefisnore, duke e emërtuar me një emër të nxjerrë nga emri i Tij. Në gjuhën arabe, ky emër rrjedh prej emrit të Allahut, Err-Rrahman, që do të thotë i Gjithëmëshirshëm. Pra, Allahu i Lartësuar është err-Rrahman, ndërsa të afërmit janë Err-rrahim - **Sqarim:** (Emri err-rrahim, i cili është emri i farefisnisë, është marrë nga emri i Zotit e Err-Rrahman. Kështu, kjo lidhje është një gjurmë nga gjurmët e mëshirës së Zotit dhe ai që e këput këtë lidhje është shkëputur nga mëshira e Zotit. Pra, origjina e emrit err-rrahim rrjedh nga emri Err-Rrahman, por jo vetëm kaq; edhe për sa i përket kuptimit ka lidhje mes tyre, ngaqë sikurse emri Err-Rrahman tregon se mëshira është një atribut i Allahut, po ashtu edhe emri i lidhjeve farefisnore, err-rrahim, nënkupton që në mënyrë të natyrshme të afërmit duhet të mëshirojnë njëri-tjetrin.) Kush i mban lidhjet me të afërmit e tij duke i parë, vizituar e ndihmuar moralisht e materialisht, ky njeri ka të garantuar një lidhje të fortë me Zotin. Ndërsa ai që i ndërpret lidhjet me të afërmit e tij, Allahu i ndërpret lidhjet me të. Dhe ai të cilit Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ia ka ndërprerë lidhjet, mos pyet për gjendjen e tij; ai është në humbje të thellë dhe i ndëshkuar nga Allahu. Zoti na ruajttë prej kësaj gjëje! - **Sqarim:** Në një transmetim, të cilin e përcjell Abdurrahman ibn Afi, thuhet: “Kam dëgjuar Profetin (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) duke thënë: **“Allahu i Lartësuar ka thënë: Unë jam Allahu, Unë jam Err-Rrahman, kam krijuar err-rrahim (lidhjet farefisnore) dhe i kam vënë një emër të nxjerrë nga emri Im, andaj kush mëshiron farefisnin, Unë e mëshiroj dhe kush nuk e mëshiron, Unë e ndërpres mëshirën Time**

ndaj tij.” Shprehja Unë jam Err-Rahman dëshmon se Err-Rahman është një ndër emrat e bukur të Allahut dhe mëshira është një cilësi e Tij. Togfjalëshi kam krijuar err-rrahim (lidhjet farefisnore) dhe i kam vënë një emër të nxjerrë nga emri Im, do të thotë që prejardhja e emrit err-rrahim është nga emri i Zotit err-Rahman. Kjo nënkupton se lidhja farefisnore është një gjurmë prej gjurmëve të rahmetit (**mëshirës**) të të Gjithëmëshirshmit. Besimtari duhet të karakterizohet me një sjellje të tillë si mëshira, meqë kjo cilësi është e vetë Allahut të Lartësuar, dhe gjithashtu duhet të influencohet nga emrat e bukur të Allahut dhe cilësitë e Tij të Larta. Ndërsa togfjalëshi andaj kush mëshiron farefisnin, Unë e mëshiroj dhe kush nuk e mëshiron Unë e ndërpres mëshirën Time ndaj tij, do të thotë se Zoti e mëshiron atë që i bën mirë farefisit duke i ruajtur lidhjet me ta. Ndërkohë, nga ana tjetër, Zoti e ndërpret mëshirën e Tij nga ai që nuk e respekton farefisnin, nuk u bën mirë dhe i ndërpret lidhjet me ta.

Të drejtat e prindërve të vajzës - detyrat e bashkëshortit ndaj tyre.

Allahu ka përcaktuar të drejta, të cilat janë obligim mbi besimtarët, prandaj ata duhet t'i frikësohen Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) në plotësimin e këtyre të drejtave. Gjithashtu çdo bashkëshort i cili dëshiron që Allahu t'i japë sukses në martesën e tij dhe ta lumturojë atë në familjen e tij, e ka detyrë që të ruajë të drejtat e bashkëshortes së tij. Po kështu për çdo bashkëshorte e cila beson në Zotin dhe në Ditën e Fundit është detyrë që t'i frikësohet Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) në plotësimin e të drejtave të prindërve të bashkëshortit dhe të afërmeve të tij.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Kush beson në Allahun dhe botën tjetër, le t'i ruajë lidhjet me të afërmit e tij.”**

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ruajtjen e lidhjeve me të afërmit e ka bërë pjesë të besimit tek Ai, për arsye se burri dhe gruaja nuk mund t'i ruajnë të drejtat e të afërmeve vetëm se me anë të besimit që ata kanë në Allahun (Subhanehu ue Te'Ala). Profeti i Zotit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i ka ruajtur të drejtat e të afërmeve në formën më të plotë dhe në mënyrën më të përsosur. Ai i ka mbajtur lidhjet me të afërmit e bashkëshorteve të tij. Në librat e historisë është rrëfyer se një herë i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ishte ulur me Aishen dhe ndërkohë dëgjoi zërin e një gruaje, e cila kërkonte leje për të hyrë. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) u ngrit si i tronditur dhe ndërkohë shikon në derë një grua të vjetër. Kur e pa, filloi të thoshte: **“Kjo është Haletu Bintu Khuvejlid.”** Këtë e përsëriti disa herë. Ajo ishte motra e Hadixhes. Ardhja e kësaj gruaje i përkujtoi më të dashurën e tij, ish-bashkëshorten e tij; i ndërmendi atij lidhjen që ekzistonte mes tyre.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e ka obliguar bashkëshortin me këtë detyrë në mënyrë që ai të jetë fisnik dhe bamirës ndaj familjes së bashkëshortes së tij. Këtë detyrë e kryen vetëm ai që ka zemër të kulluar, ai që e ruan besën dhe marrëveshjen dhe që i realizon detyrimet, të cilat janë shkaqe që e ndihmojnë për përmbushjen e këtij obligimi.

Gjëja e parë që duhet të ketë parasysh çdo bashkëshort është e drejta që prindërit e gruas kanë ndaj tij. Kjo e drejtë e tyre nis që në çastin kur ata e kanë zgjedhur atë si bashkëshort për bijën e tyre. Ata e zgjedhën atë duke menduar se ai është fisnik dhe njeriu i duhur për ruajtjen e nderit të tyre. Ai duhet ta nderojë vajzën e tyre e jo ta poshtërojë atë. Disa thonë se vajzat ngjasojnë më tepër me baballarët e tyre, duke sjellë shembull për këtë një hadith saktë të përcjellë nga Aishja (radijAll-llahu anhu), e cila ka thënë: **“Një herë erdhi Fatimja tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem). Për atë Zot, ecja e saj nuk ndryshonte nga ecja e të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem).”** Fakti që ky prind ka zgjedhur këtë person si bashkëshortë për të bijën tregon se ai mendon mirë për të, gjë e cila ia bën detyrë bashkëshortit ta respektojë këtë detyrim, madje ta konsiderojë si borxh kundrejt vjehrrit.

Thuhet se disa njerëz të mirë bashkëshortet u shkaktonin mundim dhe ata nuk shkonin te prindërit e grave të tyre për t'u ankuar. Kur ky shqetësim qe rritur, njerëzit u thanë: **“Pse nuk shkoni të ankoheni për këtë te baballarët e tyre?!”** Ata u përgjigjën: **“Ata na martuan me bijat e tyre, prandaj na vjen turp të qëndrojmë para dyerve të tyre për t'u ankuar.”**

Kur njeriu është i çliruar nga pasioni dhe është fisnik, ai është i prirë të bëjë mirë. Ua kthen të mirën të tjerëve me të njëjtën formë ose edhe më të mirë. Ky është karakteri i njerëzve të zgjedhur. Nëse burri mendon se prindi i vajzës e ka zgjedhur si bashkëshort për të bijën, e mirëpret këtë zgjedhje për t'ua kthyer në formën më të mirë dhe më të bukur. Ky është një fakt që dëshmon për besimin e tij, siç përmendet në një hadith ku tregohet se ruajtja e besës dhe respektimi i marrëveshjes është argument për imanin.

Bashkëshorti gjithashtu e ka detyrë t'i frikësohet Allahut në përmbushjen e detyrimeve që ka ndaj prindërve të bashkëshortes së rij dhe kjo shprehet me anë të mbajtjes së lidhjeve me ta dhe bamirësisë ndaj tyre. Ruajtja e lidhjeve me të afërmit e gruas është obligim si mbi bashkëshortin edhe mbi fëmijët e tyre. Kurdo që ai shkon për vizitë tek ata, le të jetë besnik, bujar dhe i dashur ndaj tyre. Me anë të vizitave ai përforcon lidhjet që ekzistojnë mes tyre. Allahu kënaqet me këtë person dhe i jep mirësi atij. Po kështu me të kënaqet edhe bashkëshortja e tij, kur sheh se ai ia respekton prindërit, madje kjo ndikon pozitivisht tek ajo, që nga ana tjetër edhe ajo t'i respektojë të afërmit e burrit.

Duhet pasur parasysh se vizitat duhen bërë në përputhje me edukatën e vizitës: të bëhen në kohën e përshtatshme, të kërkohet leje para se të hyhet në

shtëpinë e tyre, gjatë qëndrimit të mos t'eprohet me fjalë, veprime apo qëndrim me orë të zgjatura, të ruhet etika e të qenit mik etj...

Bashkëshorti duhet të bëjë vizita të cilat e ruajnë imazhin e tij dhe simpatinë për të. Ai duhet të vishet me veshjen e devotshmërisë ndaj Allahut. Kur të ulet me të afërmit, duhet t'i respektojë dhe t'i nderojë, kur t'i takojë, duhet të jetë i buzëqeshur. Ai duhet të kujdeset për ta ashtu siç kujdeset për prindërit e tij, pasi në të shumtën e rasteve prindërit e gruas vendosen në gradën e prindërve të tij për shkak të moshës së tyre ose për shkak të të drejtave të mëdha që ata kanë ndaj tij. Ata janë gjyshërit e fëmijëve të tij dhe njerëzit më të nderuar për të. Kur ai ndodhet në të njëjtin mexhlis me ta, i nderon dhe i respekton duke i vendosur në atë gradë që u takon.

Në një transmetim të saktë është përmendur se Aliu (radijAll-llahu anhu) ka thënë: **“Unë kisha shumë sekretim Medhi. Lahesha derisa mu ça shpina, mirëpo më vinte turp ta pyesja të Dërguarin e Allahut për shkak të martesës me vajzën e tij.”** (Medhi është një lëng që rrjedh nga organet intime si pasojë e mendimeve erotike) Aliu ishte i martuar me të bijën e Muhamedit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), Fatimen. Atij i vinte turp ta pyeste të Dërguarin e Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) për shkak të lidhjes që ekzistonte mes tyre, ndonëse donte të pyeste për një çështje që kishte të bënte me fenë e tij, me adhurimet. Aliu ishte fisnik, i edukuar dhe i dashur, kujdesej për imazhin e tij.

Bashkëshorti duhet t'i ruajë të drejtat e të afërmeve, por sot po ndodh krejt ndryshe. Shumë njerëzve kanë humbur turpin. Dhëndurëve të sotëm nuk u vjen turp dhe as nuk druhen të përmendin përpara prindërve të bashkëshorteve të tyre çështje të cilat janë turp të thuhën. Nuk ka dyshim që kjo vepër është e shëmtuar. Disa dijetarë kanë thënë se njerëzit e mençur janë pajtuar se është e shëmtuar madje dhe nënçmim për prindërit e vajzës, që dhëndri të përmendë në sy të tyre çështje që janë turp të përmenden. Të gjitha këto janë rregulla të moralit të lartë dhe edukatës së mirë, për të cilat çdokush duhet të kujdeset.

Një e drejtë tjetër e prindërve të vajzës ndaj dhëndrit të tyre është edhe përkujdesja e tij ndaj tyre. Ai duhet të interesohet për gjendjen e tyre, nëse janë nevojtarë për ndihmë apo diçka tjetër.

Dijetarët kanë thënë se ruajtja e lidhjeve nuk është e njëjtë me hiçin. Njeriu jo pa qëllim është urdhëruar të ruajë lidhjet me të afërmit, të bëjë mirë ndaj tyre dhe t'i vizitojë ata. Kjo bëhet që ai të jetë i informuar për gjendjen e tyre. Nëse ata janë nevojtarë, ai sakrifikon për t'i ndihmuar ata sipas mundësisë. Nëse kanë nevojë për mbështetje morale, siç është daua, ai duhet t'i ndihmojë që të mund t'ia dalin në çështje të caktuara. Kur u bie ndonjë e keqe, le t'u japë zemër që të bëhen të qëndrueshëm. Kur janë të sëmurë, le t'i vizitojë e nëse u ndodh ndonjë fatkeqësi, le t'u bëhet mbështetje për durim duke llogaritur

shpërblimin e Allahut. Nëse ata kanë ndonjë problem në shtëpinë e tyre, atëherë le të jetë i pari që troket në portën e tyre dhe kjo është një ndër sjelljet e tij më të mira. Po kështu një sjellje tjetër e mirë e dhëndrit është rasti kur ata janë nevojtarë ose goditen me skamje. Le të jetë ai i pari që u qëndron pranë për t'i ndihmuar dhe ta dijë se Allahu është i kënaqur me të, sikundërse duhet ta dijë se nëse i ruan lidhjet me ta, Allahu i ruan lidhjet me të dhe nëse ai u jep atyre, Allahu ia kompenson atë në këtë botë dhe në tjetrën.

Burri duhet të kërkojë të arrijë gradat më të larta të moralit dhe të sakrifikojë gjithçka që mundet; të ketë qëndrime të mira të cilat rrjedhin nga pastërtia e vetvetes dhe dashuria ndaj së mirës dhe në veçanti nga dëshira e mirë për të afërmit e bashkëshortes së tij.

Gjithashtu është detyrë për dhëndrin që të falënderojë Allahun nëse prindërit e të Shoqes janë mirënjohës dhe vlerësues të së mirës që ai u ka bërë. Por nëse ata janë mosmirënjohës ndaj të mirës së tij dhe e harrojnë atë, le ta dijë se Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë në Librin e Tij: **“Sigurisht që Ne nuk do t’ua humbim shpërblimin atyre që bëjnë punë të mira.”** (El-Kehf: 30)

Shpërblimi më i madh është në rastin kur burri është i sprovuar me të afërmit, me të cilët ai i ruan lidhjet ndërsa ata i shkëpusin, ai u jep atyre ndërsa ata nuk i japin, ai i ngre ndërsa ata e ulin, siç përmendet në një transmetim për një burrë që u ankua te Profeti i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) për sjelljen e keqe të të afërmeve të tij. Ai i tha: **“Nëse sillesh me ta ashtu siç the, atëherë është sikur po u jep për të ngrënë hi të nxehtë.”** (Kuptimin e këtij hadithi e kemi sqaruar më lart.)

Sadakaja më e mirë është ajo që i jepet të afërmit i cili sillet si armik, duke të bërë keq dhe duke të dëmtuar, ndërsa ti i jep veç të mirën dhe të dobishmen. S’ka dyshim se kjo bamirësi ka shpërblim të madh dhe peshë tek Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) pasi kjo lidhje me të afërmit dhe bamirësia ndaj tyre në këtë rast është vetëm për hir të Allahut. Prandaj ta dish se ti së pari pret shpërblimin e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) dhe së dyti kjo është detyrë për ty. Zoti të ka bërë thirrje për kryerjen e kësaj detyre edhe nëse ata nuk i respektojnë të drejtat e tua, respektoji plotësisht të drejtat e tyre.) I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Ruaje dhe çoje në vend amanetin e atij që ta ka besuar.”**

Disa dijetarë kanë treguar se vjehri i një nxënësi shkante tek hoxha i tij **(nxënësit)** për ta fyer dhe lënduar. Ai tregonte përpara hoxhës gjëra të shpikura dhe jo të vërteta për dhëndrin e tij, ndërkohë që ai vetë nuk dinte asgjë. Ky njeri pa burrëri thurte gënjeshtër dhe shpifje për dhëndrin e tij përpara hoxhës me qëllim që ai ta këshillonte atë pasi sipas tij ai nuk ishte njeri i hajrit dhe se kishte këto e këto të meta. Kur nxënësi shkoi për mësim, hoxha e pyeti: **“Si të shkojnë punët me prindërit e gruas?”** Nxënësi iu përgjigj duke i thënë se ata ishin të afërt dhe njerëz shumë të mirë. I tha se ai

mundohet të ishte i dashur, i mirë dhe i sjellshëm ndaj tyre. Një ditë hoxha kërkoi prej nxënësit të tij që ai të betohej në Allah. Ai tha: **“Për Allahun, nuk të kam gënjer për çka të thashë. Nuk ka ndërmjet meje dhe tyre veçse mirësi dhe dashuri. Unë sillem me ta kështu e ashtu (duke përmendur disa veprime të tij ndaj tyre).”** Hoxhës i bënë shumë përshtypje këto fjalë dhe ajo që i pat treguar vjehrrin e tij për të, prandaj i tha djalosht: **“Djalosh, të bëj me dije se babai i gruas tënde ka thënë këtë e këtë për ty, prandaj frikësoju Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) nëse nuk thua të vërtetën. Në të kundërtën, nëse thua të vërtetën, atëherë bëj durim me sjelljen e tij.”** Nxënësi qau dhe u betua se gjithçka që thoshte ishte e vërtetë. Kur nxënësi u betua në Allah, hoxha priti që babai i bashkëshortes së tij të vinte sërish. Kur ai erdhi, i tha: **“Ti ke pretenduar kështu e kështu për dhëndrin tënd?”** Ai iu përgjigj: **“Po, për Zotin, kështu ka qenë.”** Kur babai i saj u betua në Allahun, hoxha u lut duke thënë: **“E lus Allahun që të mos ngrysesh shëndoshë nëse je gënjeshtar!”** Thuhet se pa perënduar dielli ai mbeti i paralizuar. Allahu na ruajttë!

Padrejtësia është errësirë, prandaj nëse vëren se prindërit e bashkëshortes të mendojnë apo të poshtërojnë, atëherë dije se duke u sjellë mirë me ta, ti plotëson detyrën ndaj Zotit dhe pret shpërblimin e Tij. Ti duhet t'i druësh Allahut dhe të ruash lidhjet me të afërmit e tu, këto janë të drejta të cilat Allahu i ka urdhëruar.

Të drejtat e prindërve të djalit - detyrat e nuses.

Edhe bashkëshortja e ka obligim të ruajë të drejtat e prindërve të bashkëshortit të saj. Ashtu siç është detyrë për burrin të ruajë të drejtat e prindërve të bashkëshortes po kështu edhe gruaja e ka për detyrë të ruajë të drejtat e prindërve të bashkëshortit. Një grua e mirë duhet ta kuptojë se dashuria, mëshira dhe lidhja midis prindërve dhe djalit të tyre është e paimagjinueshme dhe e papërfytyrueshme, prandaj ajo duhet ta vlerësoj këtë dashuri dhe mëshirë që Allahu ka vendosur në zemrat e prindërve të tij. Një grua e mirë nuk duhet të veprojë gjëra të cilat ndikojnë në shpëputjen e lidhjeve mes prindërve dhe birit të tyre. Ajo duhet ta dijë se nëse dëshiron që Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ta begatojë, atëherë le ta ndihmojë burrin në mirësi ndaj prindërve të tij. Kur ajo sheh se prindërit e tij kanë nevojë që i biri t'u qëndrojë pranë, atëherë ajo duhet të qëndrojë afër tyre dhe të silltë ndaj tyre me dashuri e nderim duke mos ua prishur qejfin.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) i ka bërë prindërit e tij mahrem për të, me qëllim që të arrihet dashuria, mirësia dhe ruajtja e lidhjeve mes tyre. Ajo duhet të kujdeset për ta njësoj sikur të ishin prindërit e saj, t'i vijë keq për ta, të interesohet për hallet e tyre dhe të bëjë mirë ndaj tyre. - **Sqarim:** (Burri quhet

mahrem për gruan me të cilën e ka të ndaluar martesën përgjithmonë)

Me të vërtetë problemet më të shumta lindin mes nuses dhe nënës së djalit dhe shkaku i tyre është i qartë. Dashuria më e madhe që mund të ketë një njeri për një tjetër është dashuria e nënës për të birin dhe kurrsesi ajo s'mund të qortohet për këtë. Të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) kur i rrodhën lot nga vdekja e Ibrahimit, djalit të tij, i thanë: **“Ç’janë këto (lot), o i Dërguari i Allahut?”** Ai tha: **“Kjo është mëshirë të cilën Allahu e ka vendosur në zemrat e robërve të Tij.”** Allahu Fuqiplotë ka vendosur dashuri në zemrën e nënës për të birin e saj. Zemra e saj është e zbrazët nga çdo pikëllim tjetër dhe është e mbushur vetëm me pikëllimin për të birin e saj, prandaj bashkëshortja e djalit duhet ta vlerësojë këtë. Nëse gruaja niset prej xhelozisë apo prej vesveseve që i shkakton shejtani dhe e ndan djalin nga nëna apo babai i tij, atëherë mbi të bie zemërimi i Allahut (Subhanehu ue Te'Ala). Allahu na ruajttë! Zoti e di se sa zemra nënash janë plagosur për shkak të mundimeve dhe lëndimeve që u ka shkaktuar nusja e djalit. Gruaja besimtare duhet t'i druhet zemërimit të Zotit. Nëse ajo e shtyn bashkëshortin e saj në mizori dhe shkëputje nga të afërmit, le ta dijë se do të vijë një ditë kur Allahu do ta shpallë ndëshkimin për dy. Nuk ka mirësi tek ata që sillen keq me prindërit, madje kjo është nga mëkatet e mëdha për të cilin njeriu e merr shpejt ndëshkimin nga Allahu (Subhanehu ue Te'Ala).

Dijetarët kanë thënë se ajo grua që e shtyn të shoqin e saj për t'u sjellë keq me prindërit ka bërë dy mëkate: mëkati i parë është se ajo është bashkëpunëtore me bashkëshortin e saj në sjellje të keqe ndaj prindërve, ndërsa mëkati i dytë është shkëputja e lidhjeve me të afërmit.

Në një transmetim tjetër thuhet: **“Nuk ka gjynah më të meritueshëm për t'ia përsheptuar Allahu vepruesit të tij dënimin në dynja, krahas që ia rezervon për në ahiret, sesa padrejtësia dhe cenim i i lidhjeve farefisnore.”** - **Sqarim:** (Hadithi tregon se dënimi në këtë botë për shkak të mosrespektimit të lidhjeve farefisnore nuk e mënjanon dënimin në botën tjetër. Siç kemi përmendur, lidhja farefisnore është një gjurmë nga gjurmët e mëshirës së Allahut dhe ai që nuk i ruan lidhjet me fisin, ndërpritet nga mëshira e Allahut dhe si pasojë i përsheptohet dënimi në këtë botë, krahas atij që e pret në tjetrën. Duke u bazuar në këtë hadith është thënë se puna e mirë që merr shpërbllim të shpejtë është mirëbërja ndaj farefisit dhe ruajtja e lidhjes me ta. Kurse puna më e keqe që merr dënim shumë të shpejtë është pikërisht cenimi i lidhjes farefisnore. Te lidhjet farefisnore në mënyrë parësore përfshihen prindërit.)

Pra, shkëputja e lidhjeve me të afërmit ka ndëshkim të shpejtë dhe për këtë Allahu ka thënë: **“A pritet prej jush që nëse merrni sundimin (ose zmbropseni prej fesë islame) të bëni ngatërresa në tokë dhe të ndërpritni lidhjet farefisnore? Të tillët janë ata që Allahu i ka mallkuar, i ka bërë të shurdhët dhe ua ka verbëruar shikimin.”** (Muhamed: 22-23)

Disa dijetarë kanë thënë se ai që i ndërpret lidhjet me të afërmit e tij, Allahu ia vulos zemrën dhe sado që ai të dëgjojë këshilla e porosi nga Kurani, nuk ndikohet dhe as nuk merr mësim prej tyre. Allahu na ruajttë! Por edhe nëse ky njeri ndikohet prej këshillës, kjo vazhdon deri në një far kohe e jo më tepër. Disa dijetarë kanë thënë se nëse dikush u ankohej për ashpërsi të zemrës, ata e pyesnin atë për lidhjet e tij me të afërmit.

Ajo grua që e ndihmon bashkëshortin e saj për shkëputjet e lidhjeve me të afërmit dhe për t'u sjellë keq me ta është prej atyre që i ka shkëputur lidhjet me farefisin. Ajo nuk i druhet Allahut në sjelljet e saj me bashkëshortin dhe me të afërmit. Detyra e gruas është të sakrifikojë me durim aq sa mundet dhe gjithashtu të llogarisë shpërblimin e saj tek Allahu. Por nëse një grua vë re se prindërit e bashkëshortit të saj e shtyjnë atë në të këqija, atëherë ajo duhet ta kalojë çështjen e saj te dijetarët, për të mësuar prej tyre se çfarë është detyrë për të dhe çfarë jo. Jo rrallë ndodhë që prindërit e djalit apo vajzës të ndërhyjnë në çështjet familjare të të rinjve duke nxitur tek ata ndjesi të këqija. Në raste të tilla është detyrë si për djalin ashtu edhe për vajzën t'i vlerësojnë ashtu siç duhet dëmet dhe dobitë. Pra, nëse e keqja e ndërhyrjes së prindërve të gruas është më e madhe se e keqja e largimit të saj prej tyre, atëherë bashkëshorti e largon atë nga prindërit. Megjithatë ai duhet ta lejojë atë t'i vizitojë rrallë, në mënyrë që të mbahen lidhjet dhe të ruhen të drejtat e bamirësisë ndaj prindërve. Një ndarje e tillë e kufizuar e siguron gruan e tij nga të këqijat dhe mundimet që i shkaktohen prej prindërve të saj. Njësoj veprohet edhe në rastin kur prindërit e djalit ndërhyjnë në çështjet personale të nuses.

Kur prindërit e bashkëshortit ndërhyjnë në çështjet e nuses së tij dhe çështjet e shtëpisë duke bërë ngatërresa, sherre, dëme e mundime, atëherë gruaja lihet të zgjedhë mes dy çështjeve: të durojë dhe të llogarisë shpërblimin e këtij durimi tek Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) dhe kjo është më e mira, më e përsosura dhe më e plota, ose të shikojë dëmet. Nëse dëmi i ndërhyrjes së tyre është më i madh, ajo kërkon prej burrit që ta largojë nga prindërit e tij.

Burrat e kanë detyrë ti druhen Allahut (subhahenu ue teala) në çështjet e bashkëshorteve të tyre kur vërejnë se ndërhyrja e dy prindërve në çështjet e shtëpisë shkakton dëme për gruan, në atë shkallë që ajo nuk mund t'i përballojë mundimet që ata të dy i shkaktojnë. Atëherë burri e ka detyrë ti ruhet dënimit të Allahut të Madhëruar duke mos i bërë padrejtësi gruas së tij, pra ta largojë nga prindërit e tij. Nëse e largon gruan pikërisht për këtë shkak, nuk konsiderohet se është sjellë keq me prindërit, edhe sikur të jetojë larg prindërve pasi Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) nuk urdhëron për padrejtësinë. Pra, nuk i thuhet burrit qëndro këtu për të kënaqur prindërit e tu, ndërkohë që të dy prindërit e mundojnë bashkëshorten e tij, duke e poshtëruar e duke u sjellë padrejtësisht me të. E njëjta gjë vlen edhe në të kundërt.

Me pak fjalë, çdo çift duhet t'i druhet Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) në sjelljet dhe të drejtat që kanë përkundrejt njëri-tjetrit, pra çështjet të shikohen duke u

bazuar në shariat, në mënyrë që të shmangen dëmet dhe të arrihet baraspesha. Kur gruaja shikon se të këqijat janë të mëdha, por ajo zgjedh durimin, kjo është më e mira dhe ka shpërblim të madh. Allahu thotë: **“E ti pra përgëzoi robërit e Mi, të cilët i dëgjojnë fjalët dhe ndjekin më të mirën prej tyre...”** [Ez-Zumer: 17-18] Në Kuran është përmendur **“e mira”** dhe **“më e mira”**. E mira në Kuran është që gruaja dhe burri ta kthejnë të keqen me të keqe, por më e mira është që ta kthejnë të keqen me të mirë, pikërisht kjo është ajo për të cilën ka thënë Allahu (Subhanehu ue Te'Ala): **“Ky virtyt u dhurohet vetëm atyre që durojnë dhe vetëm atyre që kanë një fat të madh.** [Fussilet: 35]

Kjo është për sa i përket dy prindërve të bashkëshortes dhe bashkëshortit, kurse për sa u përket të afërmve të tjerë, siç janë vëllezërit e motrat e kështu me rradhë, është detyrë për të dy bashkëshortët që t'i frikësohen Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) në lidhje me përmbushjen e detyrimeve edhe ndaj tyre. Vëllai ndoshta vendoset në gradën e babait. Disa dijetarë thonë se ky është mendim i hanefive dhe i disa dijetarëve të tjerë. Vëllai i madh, kur vdes babai, vendoset në gradën e babait, për sa u përket dashurisë dhe respektit ndaj tij. I këtij mendimi janë një grup i madh dijetarësh.

Për sa i përket dajës dhe xhaxhait, disa dijetarë kanë thënë se xhaxhallarët vendosen në gradën e baballarëve, ndërsa dajallarët vendosen në gradën e nënave, prandaj i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Tezja është në gradën e nënës.”** Nëse bashkëshortja ka ndonjë vëlla të madh, që mund ta ketë martuar atë dhe është kujdesur për të, atij i takon dashuria, nderimi dhe respekti, siç e përmendëm më lart. Çështja e të afërmeve nuk është e kufizuar vetëm tek prindërit e bashkëshortes, por në të përfshihen edhe vëllezërit dhe të afërmit e saj, sikur të jetë xhaxhai i saj.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Vërtet xhaxhai është si në vendin e Babait.”** Pra, Profeti e ka vendosur xhaxhanë e burrit në gradën e babait dhe e ka vendosur tezen në gradën e nënës. Po ashtu ai ka thënë: **“Tezja është në gradën e nënës.”** Të gjitha këto argumente tregojnë se të afërmit kanë të drejta dhe këto të drejta nuk kufizohen vetëm te prindërit. Kur burri shikon dashurin e gruas së tij për vëllanë e madh të saj dhe respektin që ajo i bën atij, le ta justifikojë atë, veçanërisht kur ajo është rritur prej tij. Ai ka plotësuar nevojat e saj, prandaj është detyrë që ta respektojë atë, ta nderon vëllanë e saj dhe t'i përmbushë të drejtat që i takojnë siç e përmendëm te të drejtat e të dy prindërve të saj. E lusim Allahu që të na mbrojë nga rrëshqitjet dhe të na ruajë nga të këqijat!

Të drejtat e farefisit më tepër se çdo gjë tjetër kanë nevojë për zbatim dhe ajo që na bëri t'i cekim këto të drejta është nevoja e madhe që shfaqet për to në këtë kohë. Kohë më parë, njerëzit i ruanin të drejtat e të afërmve të bashkëshortit dhe bashkëshortes sepse natyra e tyre ka qenë e pastër, e papërzier; i edukonin djemtë dhe vajzat e tyre që t'i ruanin të drejtat e të afërmve. Mirëpo tani, në kohët e fundit, edukimi është zbehur dukshëm dhe këto të drejta

thua jse kanë perënduar, ndaj nevoja për tërheqjen e vëmendjes së njerëzve është më e madhe, sikurse po aq e madhe mbetet nevoja që të bëhet më shumë për informimin e njerëzve për këto të drejta.

Hoxhallarët duhet të bëjnë më shumë në këtë drejtim gjatë ligjëratave; nxënësit e dijes gjithashtu duhet t'i japin më shumë rëndësi kësaj pike, pasi disa njerëz kanë arritur deri në atë shkallë sa e kanë detyruar prindin e gruas së tyre, burrë i vjetër gati në prag të vdekjes, që të ulet përpara gjykatësit për t'u gjykuar. Disa gjykatës kanë thënë se gjyqet më të vështira, që u shkaktojnë dhembje, janë pikërisht ato gjyqe kur gjykojnë mes njerëzve dhe shohin një burrë të vjetër në fund të jetës së tij, burrë me autoritet dhe nder, tek ulet me të një i ri, që sapo i kanë dalë dhëmbët, mendjelehtë e injorant, duke i sharë të bijën para syve të tij, duke e nënçmuar pa pikën e mëshirës, duke nëpërkëmbur kësisoj marrëveshjen që ka pasur me të, e si përfundim duke shpërfillur edhe farefisnin.

Kjo problematikë më plagos drejt e në zemër, saqë nganjëherë çorientohem e nuk mund të gjykoj mes tyre nga ajo që shoh e dëgjoj. Vallë, a i harroi porositë e Zotit ky njeri, të cilit nuk i bënë përshtypje pleqëria e këtij burri?! Ndoshta ky plakë i shkretë mund të jetë edhe i sëmurë, vallë as kjo s'i bën përshtypje?! Vazhdon të turfullojë duke derdhur vetëm vrer nga goja, edhe jo ndaj dokujtdo, por ndaj vjehrrit të tij. Me të drejtë këto reagime plagosin zemrat dhe çdo besimtar i mirë u ruhet atyre, prandaj është detyrë që këto gjëra të kihen parasysht. Këto sjellje të ulëta mund t'i shëmangim vetëm se me dy gjëra të rëndësishme.

- **E para:** Edukimi i mirë i djemve dhe i vajzave tona. Kur këta djem e vajza bëhen për t'u martuar, duhet të mësohen e të edukohen me moral të lartë, me sjellje fisnike; të ndërgegjësohen për realizimin e të drejtave dhe detyrimeve, për ruajtjen e lidhjeve farefisnore dhe respektimin e marrëveshjeve në atë formë që kur djali martohet, të mendoj se e ka amanet që të sillet mirë, të respektoj të drejtat e prindërve të bashkëshortes dhe të afërmve të saj. Po kështu vajzën e mëson nëna e saj, e këshillon dhe e porosit me porosi të drejta, që e çojnë atë drejt sjelljes së mirë dhe moralit të lartë.

- **E dyta:** Këshillimi i njëri-tjetrit për të vërtetën. Problemet bashkëshortore mes njerëzve janë bërë të shumta, ndërsa ata që këshillojnë janë të pakët; të pakët janë edhe ata që i përkujtojnë të tjerët, madje ndodh e kundërta, kur ulet shoku me shokun, i afërmi me të afërmin dhe e dëgjon me vëmendje bashkëshortin duke sharë familjen e gruas së tij, ky as që i thotë **“ki frik Allahun”**; siç nuk thotë, të paktën një herë, që të përmend të mirat e tyre, ndërkohë që Allahu ka thënë: **“...mos harroni që të bëheni bamirës midis jush...”** (El-Bekare: 237). Mos harroni o vëllezër se është detyrë për ne që të këshillohemi, është detyrë që të zbatojmë atë që ka urdhëruar Allahu për ta zbatuar; t'i frikësohemi Allahut për detyrimet ndaj të afërmve. Allahu thotë:

“Dhe frikësojuni Allahut me emrin e të Cilit ju kërkoni të drejtat e ndërsjella, dhe ruani lidhjet farefisnore...” (Nisa: 1).

Në kohën e injorancës së madhe dhe fanatizmit të verbër kur arabi acarohet me një tjetër, për të normalizuar marrëdhëniet dhe për të qetësuar gjendjen, këshillonte në këtë mënyrë: **“Të kujtoj Allahun dhe lidhjen farefisnore”**. Gjendja qetësohet dhe njeriut i zbriste inati, e nëse kishte ndërmend të bënte diçka, tërhiqej. Po kështu, kur donin që dikush të sillej siç i thoshin: **“Të kujtoj Allahun dhe lidhjet farefisnore”**. Kështu që ai ndërgjegjësohet, sepse e ndiente se çështja e lidhjes farefisnore ishte çështje e madhe. Për këtë arsye i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) siç tregohet në një hadith të saktë, ka thënë: **“Ju do të çlironi një tokë në të cilën festat quhen me emrin kirrat, prandaj ju porosis që të silleni mirë me banorët e këtij vendi sepse ata kanë lidhje afërsie me ne”**. Toka në fjalë është Egjipti. Nëna e Ismailit, Haxherja, ka qenë nga Egjipti, po kështu edhe nëna e Ibrahimit - **Sqarim:** (Djalit e Profetit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), Maria, ka qenë po prej Egjipti. Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i konsideroi ata të afërt për umetin, me gjithë largësinë e madhe që ndodhet mes tyre. Atëherë çfarë mund të themi për ata që i ke të afërt? Prandaj duhet të këshillohet për ruajtjen e këtyre të drejtave dhe gjallërimin e tyre në vetëdijet tona. Kur shikojmë se ndokush ofendon të afërmit e bashkëshortes, ne duhet ta këshillojmë dhe t'i përkujtojmë Allahun, ta porosisim t'i druhet Atij. Kur dëgjojmë për ndonjë problem që ndodh ndërmjet të afërmeve, mundet që çështja të ketë arritur deri në ndarje; këtu është rasti për të ndërhyrë të mençurit, të urtët dhe ata që i druhen Allahut, që punët të rregullohen me lejen e Zotit do të rregullohen. E lusim Allahun e Lartësuar që t'i rregullojë punët tona e të na japë përfundim të mirë!

Pyetjet e pjesës së katërt.

11 - Pyetje: Shëjh i nderuar! Cili është gjykimi kur prindërit i kërkojnë djalit të tyre që ta ndajë bashkëshorten e tij?

- **Përgjigje:** Nëse bashkëshortja e djalit është me probleme në fe ose në moral (**pra ka arsye konkrete**) apo diçka që e bën të detyrueshme ndarjen e saj, atëherë është detyrë për djalit që t'u bindet prindërve. Kjo çështje është bazuar në devotshmërinë ndaj Allahut. Nëse gjendja është e tillë, atëherë ai duhet t'u bindet prindërve të tij, ndërsa Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka për t'ia zëvendësuar atë me një tjetër më të mirë se ajo.

Në historinë e Ibrahimit, siç përcillet në një hadith të saktë, kur ai shkoi tek e shoqja e djalit të tij, Ismailit, e pyeti atë për gjendjen e tyre, ajo i foli keq e i la porosi që kur të kthehet Ismaili, t'i jepte selam dhe t'i thoshte atij të ndërronte pragun e derës. Kur Ismaili u kthye, ajo e lajmërtoi për çfarë kishte ndodhur. Ai e pyeti për cilësitë e njeriut **“të panjohur”** dhe ajo ia tregoi cilësitë. Më pas ai i

tregoi se **“i panjohuri”** ishte babai i tij dhe se ai kishte kërkuar që ai të ndahej prej saj. Kështu ai e ndau. Ibrahim (alejhi selam) shkoi gjithashtu edhe te gruaja e dytë e Ismailit, e cila nuk e njohu. Ai e pyeti për gjendjen e tyre e ajo falënderoi Allahun dhe lavdëroi bashkëshortin e saj. Kjo është gjendja e atij që i druhet Allahut dhe që bën durim. Pra, ajo e lavdëroi bashkëshortin e saj; nuk ka dyshim se ai e meritonte lavdërimin. Ai ka qenë i Dërguar. Allahu e ka lavdëruar atë. Më pas, Ibrahim i tha asaj që t'i përcillte Ismailit selamin e tij dhe t'i thoshte që ta mbante pragun e derës. Kur Ismaili u kthye, ajo i tregoi për çfarë kishte ndodhur. Ai i tregoi se ai kishte qenë babai i tij, ndërsa pragu i derës ishte ajo, e ai kishte porositur ta mbante atë.

Pra, edhe babai edhe nëna kanë të drejtë ta urdhërojnë për një gjë të tillë. Njeriu mund të dyshojë tek këshilla e dikujt tjetër, por jo tek këshilla e prindërve, pasi dhembshuria e tyre bën që ata të shpresojnë për fëmijën e tyre më të mirën. Kurrsesi fëmija nuk mund të akuzojë prindërit se ata kanë qëllim të keq ndaj tij. Kur babai apo nëna mendojnë se ai duhet ta ndajë atë grua, duke qenë se ajo nuk është e mirë dhe nuk është e qëndrueshme, atëherë ai duhet t'i bindet atyre dhe ta ndajë atë, pasi Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka për t'i dhënë atij një tjetër më të mirë për shkak të mirësisë së tij ndaj prindërve.

Mirëpo kur gruaja është e mirë dhe e devotshme dhe prindërit e urdhërojnë që ai ta ndajë atë, atëherë ai duhet të vazhdojë të bëjë mirë ndaj prindërve dhe nuk duhet ta ndajë gruan. Burri duke mos e ndarë gruan e mirë e të devotshme jo vetëm mbron familjen e tij, por mbron edhe prindërit nga zemërimi i Allahut sepse nëse në këtë rast familja shkatërrohet, atëherë mëkati bie edhe mbi prindërit. Ai duhet të tregohet i mirë ndaj tyre, t'u përkujtojë Zotin, frikën ndaj Tij, derisa ata të jenë të kënaqur me qëndrimin e saj tek ai. Përderisa bashkëshortja e tij është e mirë dhe e devotshme, ai nuk ka arsye ta ndajë. Një grua e tillë meriton të nderohet e jo të ndahet, ajo duhet të respektohet e jo të shpërfillet. Allahu e di më mirë.

Tregohet se një burrë shkoi të takonte Ahmedin dhe i tha: **“Babai im kërkon që unë ta ndaj gruan.”** Imami e pyeti për gruan nga fjalët e tij kuptoi se ajo ishte grua e mirë dhe i tha: **“Mbaje gruan!”** Burri më pas i tha: **“A nuk e urdhëroi Umeri Abdullahun (radijAll-llahu anhu dy) që ta ndajë gruan e tij dhe ai e ndau?”** Imam Ahmedi iu përgjigj: **“Nëse babai yt është si Umeri, atëherë ndaje atë!”** Pra, nëse babai yt është i devotshëm dhe i druhet Allahut si Umeri el-Faruku, që urdhëron për ndarje si pasojë e diçkaje që e bën të detyrueshme ndarjen, atëherë ndaje.

Të ndahen gratë dhe të shkatërrohen shtëpitë e muslimanëve me mendjehetësi, padrejtësi, nga tekat e pa u menduar, pa dyshim një gjë e tillë, nuk e kënaq Allahun e Lartësuar. **Allahu e di më mirë.**

12 - Pyetje: Shëjh i nderuar! A është i mjaftueshëm për mbajtjen e lidhjeve me të afërmit përdorimi i mjeteve bashkëkohore të komunikimit, siç është telefoni?

- **Përgjigje:** Sikur mbajtja e lidhjeve me të afërmit me anë të telefonit të ishte e mjaftueshme, besimtari nuk do të ishte i kënaqur me këtë dhe as që do të kënaqej që t'i ndalonte vetes së tij mirësinë dhe pluhurosjen së këmbëve të tij në bindje ndaj Allahut. Sikur mbajtja e lidhjeve me të afërmit të ishte e mjaftueshme me telefon, me dërgimin e letrave apo thjesht me të një selami, muslimani nuk do të mjaftohej ma kaq derisa të kërkonte më të mirën dhe më të plotën. Sahabët shkonin tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) dhe e pyesin atë për gjëra që i afronin më shumë me xhenetin, qoftë edhe nga ato punë që janë të vështira, edhe pse u duhej të sakrifikonin vetët e tyre për arritjen e saj.

Ndërsa ne, përkundrazi, kërkojmë vetëm aq sa ç'është detyrë dhe mjaftohemi me pak. Një gjë e tillë nuk duhet të ndodhë, veçanërisht me nxënësit e dijes. Prandaj ju porosis ju, dhe veçanërisht nxënësit e dijes, për mbajtjen e lidhjeve me të afërmit e tyre apo të bashkëshorteve të tyre. Kur gruaja është e mirë dhe ti jeton me këtë mirësi, veçanërisht nëse ajo ka motra të martuara me njerëz që nuk janë të rregullt si ti, që janë më të dobët në fe ose janë njerëz të zakonshëm, ndërsa ti je nxënës dijeje, duhet ta shtosh mirësinë për këtë grua të mirë e fetare. Ndoshta disa njerëz mund të jenë shkak për braktisjen e punëve të mira, duke u kufizuar vetëm në ato punë që janë detyrë. Ku e dinë njerëzit e thjeshtë se për përmbushjen e detyrës, në lidhje me ruajtjen e lidhjeve farefisnore, mjafton telefonata? Kush ua mësoi atyre se me kaq ata e kanë plotësuar këtë detyrë? Ata marrin në konsideratë atë që mund të ndodhë e të thonë, ky është nxënës dije e nuk na vjen për vizitë, por mjaftohet me një telefonatë. Edhe diçka e tillë do ishte e mjaftueshme, njerëzit do ta komentonin këtë si mendjemadhësi.

Për Allah, sikur prindërit e bashkëshortes tënde dhe të afërmit e tu të vepronin kështu me ty, ty do të vinte keq. A do kënaqeshe që ata t'i mbanin lidhjet me ty vetëm me anë të telefonit e të mos të të shkelnin në shtëpi? Sigurisht që ti nuk do të ishe i kënaqur me një gjë të tillë. Nxënësit e dijes nuk duhet të kërkojnë vetëm aq sa është e mjaftueshme, por duhet të kërkojnë më të përsosurën. Kur Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) sheh se ti je bamirës ndaj prindërve dhe mban lidhjet me të afërmit e tu, atëherë Ai kënaqet dhe i mban lidhjet me ty.

Sa më të plotë të jenë lidhjet e tua me ta, aq më e plotë është lidhja e Allahut me ty. Nëse ti kërkon vetëm aq sa është detyrë dhe e mjaftueshme, Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do të të japë shpërblim po aq sa ke vepruar, prandaj mbaj lidhjet me ta në formën më të plotë. Edhe nëse njeriu është i zënë me punë e halle, ai duhet t'i vizitojë të afërmit e gruas; duhet ta çojë atë për vizitë te nëna dhe babai i saj duke e shoqëruar atë që të përshëndetet vetë me ta.

Megjithatë është i zënë me punë dhe vizita i merr kohë, duhet të bëjë durim, pasi dihet që Allahu është i kënaqur me veprimin e tij.

Një tjetër gjë që ndodh sot është sjellja e mirë me të largëtit, por jo me të afërmit. Për atë Zot! Është një zhgënjim i vërtetë të sillesh mirë me tezen dhe jo me nënën tënde. Fatkeqësisht ka nga ata që sillen mirë me njerëzit e largët dhe i ndërpresin lidhjet me njerëzit e afërt.

Njeriu duhet t'u japë hakun gjërave sipas radhës që kanë, veçanërisht ata që dinë. Prandaj thuhet se dituria ndonjëherë është bela për të diturin. Kjo ndodh kur ai kapet pas diçkaje dhe thotë se kjo gjë nuk është kusht, kjo tjetra nuk është uaxhib, kjo është sunet, e përderisa është sunet le ta lëmë atë, derisa veprhen vetëm ato që janë kusht dhe uaxhib. Kështu dituria e tij për këtë sunet është sprovë për të **(Allahu na shpëtoftë)** dhe në vend që kjo dije të bëhet shkak që ai të bëhet më i kapur pas kësaj të mire, ndosh e kundërta; ajo dije bëhet shkak për lënien e kësaj të mirë – Allahu na ruajtë!

Ndërsa njerëzit e thjeshtë që nuk e zotërojnë këtë dije, priren drejt këtij suneti sikur ai të ishte uaxhib dhe kujdesen që ta praktikojnë, duke marrë kështu shpërblimin për veprën e tyre, ndoshta edhe duke ia kaluar nxënësit të dijes. Prandaj mos pyet për të mjaftueshmen, por kërko atë që është më e mira. Merr si shembull atë që i viziton të afërmit e gruas edhe pse është i zënë me punë. Ata e dinë se vizita që ai u bëri i ka kushtuar shumë, prandaj kur ai del nga porta e tyre ata i ngrenë duart nga qielli duke u lutur për të, që Allahu t'i japë sukses e t'ia sjellë punët mbarë, duke futur këtu edhe shumë lutje të tjera që ata mund të bëjnë për të. Kjo ndodh vetëm sepse ai i mbajti lidhjet dhe u soll mirë me ta, prandaj dhe ata e vlerësojnë vizitën e tij.

Muslimani duhet të kërkojë më të plotën, veçanërisht kur ai është nxënës dijeje dhe bashkëshorten e tij e ka të mirë. Atëherë le të jetë ky ndër më fisnikët dhe ndër më të mirët në mirësi ndaj bashkëshortes dhe familjes së saj. Gruaja e mirë në këtë kohë është si një gur i çmuar. Vlerësoje mirësinë që Allahu të dha, duke të dhuruar grua të mirë e të devotshme. Rregulloji gjërat siç duhet me të afërmit e saj dhe mos e lër vetëm me aq sa është e mjaftueshme, sepse njerëzit e thjeshtë nuk e dinë se sa është e mjaftueshme. Prandaj është e rëndësishme që të merret shembull tradita më e mirë, e rëndësishme që të merret shembull tradita më e mirë, forma më e përsosur e kryerjes së veprimeve. **Allahu e di më mirë!**

13 - Pyetje: Dikush që e ka kryer umren, a i lejohet të shkojë në mikat e të bëhet muhrim për të bërë umre për nënën e tij të vdekur?

- **Përgjigje:** Nëse nëna e tij ka vdekur pa e bërë umren, atëherë i lejohet. Kjo konsiderohet si mirësi ndaj prindërve pas vdekjes së tyre, por kjo ka nevojë për shpjegim. Nëse ai ka dal nga Medina për në Mekë me nijet për të bërë umre, por pa pasur nijet ta bëjë për nënën e tij dhe i lind ky mendim pasi ka bërë

tauafin dhe sajin, atëherë ai le të shkojë në Tenimë, aty le të bëhet muhrim dhe le të plotësojë umren për nënën e tij.

Nëse ai ka pasur nijet qysh kur u nis nga Medina për të bërë umren për nënën e tij, atëherë duhet të kthehet në Medinë për t'u bërë muhrim për umren e nënës së tij sepse ai kaloi në Medinë duke pasur nijet të bëjë umren për nënën e tij. Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Kush kalon në mikat duke pasur nijet për të bërë haxh (ose umre), le të bëhet muhrim (pra, bën nijetin për umren, vesh ihramin dhe ndalohet nga disa gjëra të përcaktuara) nga mikati.”** Pra, ai edhe njëherë duhet të dalë në Medinë për t'u bërë muhrim për nënën e tij, e nëse ai nuk e bënë këtë, atëherë ka si detyrë të thërë një kurban.

TË DREJTAT E FËMIJËVE.

Fëmijët janë një begati e madhe prej Allahut (Subhanehu ue Te'Ala). Kjo mirësi bëhet akoma më e qenësishme nëse prindërit i respektojnë të drejtat dhe i kryejnë ashtu siç duhet detyrimet që kanë ndaj fëmijëve të tyre. Dëshmitë nga Kurani dhe Suneti sqarojnë metodën më të përkryer dhe rrugën më të zgjedhur që duhet të ndiqet për edukimin e fëmijëve.

Allahu për një nga të Dërguarit e Tij ka thënë: **“Atëherë Zekerija iu lut Zotit të vet duke thënë: “Zoti im! Dhuromë nga ana Jote një pasardhës të mirë, se Ti me të vërtetë je Dëgjues i lutjes.”** (Ali Imran: 38) Gjithashtu Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) për njerëzit e Tij të zgjedhur ka thënë: **“Dhe ata që thonë: “O Zoti ynë dhurona nga gratë tona dhe trashëgimtarë tanë, të atillë që të jenë qetësia e syve tanë dhe bëna shembull për të devotshmit!”** (El-Furkan: 74)

Fëmijët dhe pasardhësit kur janë të mirë, bëhen kënaqësia e syve, sjellin gëzim e hare dhe zemrat gjejnë prehje. Prindërit duhet të kujdesen për fëmijët duke kryer të gjitha detyrat që kanë ndaj tyre në atë formë që e kënaq Allahun (Subhanehu ue Te'Ala). Dijetarët i kanë ndarë të drejtat e fëmijëve në dy grupe. Në grupin e parë futen të drejtat që i paraprijnë ardhjes në jetë të fëmijës ndërsa në të dytin futen të drejtat e tyre pas lindjes.

Të drejtat që i paraprijnë ardhjes në jetë të fëmijës dhe ato pas lindjes.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) u ka ngarkuar dy prindërve të ardhshëm përgjegjësinë për fëmijën e tyre që para se ai të lindë. Gjithashtu, Ai i ka bërë përgjegjës për edukimin, përkujdesjen dhe realizimin e të drejtave të fëmijës pas lindjes së tij. Përgjegjësia që kanë prindërit për fëmijën e tyre para lindjes së tij ka të bëjë me detyrën që ka secili prej prindërve për të bërë zgjedhje të

mirë për shokun e jetës. Pra, babai duhet të zgjedhe një nënë të mirë për fëmijët e tij, një nënë që i plotëson të drejtat dhe nevojat e tyre, një nënë të sigurt e besnike që i ruan dhe nuk i lë pas dore fëmijët. Po kështu nëna duhet të zgjedhë një bashkëshort të mirë që i ruan fëmijët dhe kujdeset për pasardhësit e saj.

Zgjedhja e një bashkëshorti apo bashkëshorteje të mirë bën pjesë të drejtat e fëmijëve, prandaj i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Femra merret për grua për katër gjëra: për fenë e saj, për bukurinë e saj, për pasurinë e saj dhe për prejardhjen e saj. Zgjidh fetaren teribet jedake (që të jesh i fituar).”** - **Sqarim:** (Domethënia e kësaj shprehjeje është një shprehje nxitëse për martesën me atë femër që është fetare) Profeti i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka këshilluar që të zgjidhet për grua ajo femër që është e kapur fort me fenë e Allahut, në mënyrë që të ruash me të pasardhësit e tu, t'i edukosh dhe t'i udhëzosh ata në rrugën e Fuqplotit. Pra, zgjedhja e femrës besimtare është një fitore e vërtetë. Njësoj si burri, ashtu edhe gruaja, duhet të zgjedhë për martesë një bashkëshort të mirë, të cilit ajo ia pëlqen fenë, besnikërinë dhe moralin. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do ta marrë në llogari atë burrë i cili gabon në zgjedhjen e bashkëshortes së tij duke vlerësuar vetëm cilësitë e përkohshme si bukurinë apo pasurinë, duke harruar kështu të drejtën e fëmijëve të tij.

Disa dijetarë kanë përmendur se nëse një burrë zgjedh për bashkëshorte një grua për të cilën ai e di se ajo nuk di të sillet me pasardhësit e tij, atëherë Allahu do t'i ngarkojë atij mëkatin e sjelljes së saj të keqe me fëmijët e tij. Po kështu nëse një grua zgjedh për bashkëshort një burrë për të cilin ajo e di se nuk do t'i plotësojë të drejtat e fëmijëve të saj, duke neglizhuar e duke mos i dhënë rëndësi kësaj të metë të tij, atëherë Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do ta llogarisë atë për mëkatin e bashkëshortit dhe për mundimin që ai i shkakton fëmijëve të saj.

Është detyrë për të dy prindërit e ardhshëm që të bëjnë zgjedhjen më të mirë të mundshme. Që zgjedhja të jetë e mirë, ajo duhet të burojë nga burimi i mirë në prejardhje. Njeriu duhet ta zgjedhë prejardhjen e njeriut me të cilin do të vendosë të kalojë jetën e tij, ngaqë njerëzit janë nga shtresa dhe lloje të ndryshme siç na ka lajmëruar i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), se ndër njerëz ka fisnik, që pasardhësit i kanë të mirë, dhe se prej trungut të mirë rriten degë të mira. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“(Ata ishin) pasardhës të njëri-tjetrit. Allahu është Gjithëdëgjues, i Gjithëdijshëm.”** (Ali Imran: 34)

Në të shumtën e rasteve, nëse gruaja ka prejardhje fisnike, kur rrjedh nga njerëz të ditur e fetarë apo nga një shtëpi që njihet për rregullin dhe disiplinën, atëherë me siguri ajo do të jetë e mirë dhe besnike. Një grua e tillë është ajo që më pas do të kujdeset për fëmijët dhe pasardhësit e tu. Nga ana tjetër, nëse burri ka prejardhje të mirë, atëherë ai do të jetë i kujdesshëm për fëmijët e tij.

Gjithë sa përmendëm nuk do të thotë se nëse gruaja sprovohet me ndonjë burrë neglizhues ajo duhet të bëhet pesimiste; përkundrazi ajo duhet të përpiqet akoma më tepër dhe të kërkojë ndihmë prej Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) për edukimin e fëmijëve dhe pasardhësve të saj.

Allahu Fuqiplotë thotë: **“Thuaj (o Muhamed): “Kush ju sjell furnizim nga qielli dhe nga toka dhe kush është Zotëruesi i të dëgjuarit dhe të shikuarit? Kush është rregulluesi i të gjitha çështjeve?” Do të thonë të gjithë: “Allahu”. Thuaju: “E atëherë, nuk paskeni frikë nga ndëshkimi i Allahut?”** (Junus: 31)

Megjithatë jo gjithçka është absolute për sa i përket prejardhjes, pasi mund të ndodhë që prej një burri jo të mirë Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) të nxjerrë pasardhës të mirë, por dhe e kundërta; prej një burri të mirë të rrjedhin pasardhës jo të mirë, siç ishte rasti me Ebu Xhehlin, prej të cilit Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) nxori Ikrimën, i cili ka qenë nga shokët më të zgjedhur të Muhamedit (lavdërimi dhe paqja e Allahut qoftë mbi të). Ai gjithashtu ka qenë komandant i muslimanëve dhe ka sakrifikuar shumë për fenë e tij. Por mund të ndodhë që prej njerëzve të mirë të dalin pasardhës të këqij, siç ndodhi me të birin e Nuhut.

Në shumicën e rasteve origjina (**prejardhja**) ka të bëjë shumë. Pra, nëse gruaja ka rrjedh prej një fisi të mirë, atëherë mundësia që prej saj të rrjedhin pasardhës të mirë është më e madhe se sa në rastin kur ajo nuk është e tillë. Pikërisht kjo ishte e drejta e parë që fëmijët kanë ndaj prindërve të tyre.

Përmendja e Allahut para marrëdhënieve intime.

Pas zgjedhjes së një bashkëshorti të mirë, një e drejtë tjetër e fëmijëve është që prindërit e tij të përmendin Allahun (Subhanehu ue Te'Ala) para se të kryejnë marrëdhënie intime mes tyre. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Përmendja e Allahut para marrëdhënieve intime është mbrojtje për fëmijën nga shejtani i mallkuar.”**

Disa dijetarë kanë thënë se përmendja e Allahut para marrëdhënieve intime nga ana e prindërve është e drejtë e fëmijëve të tyre. Nëse Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka shkruar që ata të kenë pasardhës, atëherë ata duhet ta falënderojnë Atë. Prindërit duhen ta falënderojnë Allahun me qëllim që Ai t'i begatojë me begatitë e Tij, pasi të mirat dhe bereqeti shtohen vetëm me mirënjohje ndaj Allahut (Subhanehu ue Te'Ala). Kur Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) shikon se robi i Tij është falënderues dhe mirënjohës ndaj të mirave të Tij, Ai e begaton atë me atë që i ka dhuruar dhe si rrjedhojë përfundimi do të jetë i mirë.

Gjëja e parë që duhet të bëjnë prindërit sapo të shohin fëmijën e tyre është ta falënderojnë Allahun (Subhanehu ue Te'Ala), ta kujtojnë ato familje që kanë fëmijë dhe të kërkojnë prej Tij më të mirën për fëmijën e tyre sepse nuk janë të paktë ata fëmijë që i kanë bërë fatkeq prindërit e tyre, sikurse nuk janë të paktë ata fëmijë që i kanë lumturuar prindërit e tyre. Prandaj prindërit duhet të kërkojnë prej Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) mirësinë e fëmijës së tyre dhe gjithashtu t'i kërkojnë mbrojtjen e Allahut prej pasardhësve të këqij dhe më pas, nëse Allahu ka paracaktuar lindjen e fëmijës, atëherë ata kanë detyra të tjera, të cilat do t'i përmendim në vijim.

Të drejtat e pas lindjes.

Për sa i përket të drejtës që kanë fëmijët ndaj prindërve kur ata vijnë në jetë, dijetarët i kanë përmbledhur si më poshtë:

Vendosja e emrit.

Kjo e drejtë ka të bëjë me zgjedhjen e emrit të fëmijës së sapolindur. Prindërit duhet të zgjedhin emrin më të mirë dhe më fisnik për fëmijën e tyre. Ata duhen të zgjedhin për të një emër që nxit vullnetin e mirë të tij, duke i vendosur atij emrin e dikujt që ka qenë shembull i mirë. Dijetarët kanë thënë se emrat më të mirë që mund të zgjedhin prindërit janë emrat e Profetëve dhe pas tyre emrat e dijetarëve dhe njerëzve të çmuar sepse një gjë e tillë nxit vullnetin e fëmijës për t'i marrë ata për model.

Në **“Sahihun”** e Buhariut është përmendur se i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Këtë natë mua më lindi një djalë, dhe i vura emrin e babait tim: Ibrahim.”** I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i vuri të birit emrin e babait të tij. Për këtë arsye, dijetarët kanë thënë se prindi duhet të zgjedhë një emër të mirë dhe nuk u lejohet prindërve t'u vënë fëmijëve emra të ndaluar.

Tek emrat që nuk lejohen t'i vihen fëmijës futen ata emra të cilët nënkuptojnë adhurim apo nënshtrim ndaj dikujt tjetër përveç Allahut (Subhanehu ue Te'Ala), si **“Abdul-Uza” (robi i Uzës)**, **“Abdun-Nebij” (rob i Profetit)**, **“Abdul-Husejn” (rob i Husejnit)**, e të tjerë si këta. Fëmijës duhet t'i vendoset një emër që përmban nënshtrim vetëm ndaj Allahut (Subhanehu ue Te'Ala).

Gjithashtu fëmijës nuk duhet t'i vihet emër i shëmtuar apo emër që ka përmbajtje poshtërimi, nënçmimi, egërsie apo shëmtie, në mënyrë që prindi të mos i bëjë keq fëmijës së tij. Pra, është e drejta e fëmijës, që të zgjidhet për të emri më i mirë dhe më i dashur tek Allahu (Subhanehu ue Te'Ala). Emrat më të dashur tek Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) janë emra të cilët përmbajnë

nënshtrim ndaj Tij, si **“Abdullah” (rob i Allahut), “Abdurrahman” (rob i të Gjithëmëshirshmit)** e të tjerë si këta.

Dijetarët kanë theksuar se prindi duhet t'i shmangë ata emra të cilët konsiderohen si të urryer, që përmbajnë kuptim të përshtatshëm për gjininë e fëmijës apo që janë karakteristikë e gjinisë së kundërt. Transmetohet se Abdullah ibn Umer i vuri vajzës së tij emrin Asije, siç e ka përmendur këtë Ebu Daudi, ndërsa Profeti i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ia ndryshoi në Xhemile (**e bukur**). Gjithashtu i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) na transmetohet në më shumë se një transmetim se ai ia ka ndryshuar emrat me kuptim të keq.

Pra, është e drejta e fëmijës që prindi t'i zgjedhë atij një emër të mirë dhe e drejta e zgjedhjes së emrit i takon babait të fëmijës, por nuk ka asgjë të keqe që të jetë dhe nëna, nëse dy prindërit pajtohen me këtë. Për sa i përket emrit, ai mund t'i vendoset fëmijës në ditën e parë të lindjes, në ditën e dytë, të tretë, të katërt, të pestë, të gjashtë ose dhe ditën e shtatë, pra në këtë hapësirë.

Kurbanit.

Një e drejtë tjetër e fëmijës është edhe bërja e kurbanit për të. Nga Profeti i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) përcillet përmes Hasenit dhe Semurre se ai (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) e ka përmendur akikën (**kurbanin për fëmijën**) duke thënë: **“Çdo fëmijë është peng i kurbanit të tij.” - Sqarim:** (që do të thotë se nëse ai vdes para se të thërret kurbanit për të, ky fëmijë nuk do të bëjë shifat (ndërmjeticim) për prindërit e tij (**ky koment gjendet në librin “Tufetu El-Ahfehdij”**)).

Kurbanit thërret në ditën e shtatë të lindjes dhe po atë ditë i vihet emri. Disa dijetarë kanë thënë se është e pëlqyeshme që emri i fëmijës të vendoset në ditën e shtatë, mirëpo vendosja e tij lejohet duke filluar që nga dita e parë siç u përmend edhe në hadithin e Buhariut, sepse Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Këtë natë mua më lindi një djalë dhe i vura emrin e babait tim: Ibrahim”** Ky hadith argumenton se vendosja e emrit që në ditën e parë të lindjes së fëmijës është e lejuar. E përsërisim edhe një herë se në këtë çështje ka hapësirë.

Bërja sunet.

Bërja sunet është një e drejtë tjetër e fëmijës, mashkull apo femër qoftë. Kjo është një e drejtë e ligjshme si për meshkujt edhe për femrat. Në këtë çështje duhet evitohen polemikat dhe nuk duhen të pyeten të paditurit apo të merren mendimet e njerëzve dhe tekat e tyre, por duhet t'i referohemi shariatit të Allahut. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Kur të**

bashkohen hitanet (dy organet e bëra sunet), është detyrë të merret gusul.”

Çdo kush që pretendon se s'ka asnjë argument në sheriatin që pohon ligjëshmërinë e bërjes së sunet të femrës është i paditur dhe krejt i painformuar me hadithet që janë përcjellë nga i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) për këtë çështje. Përsërisim edhe një herë se i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Kur të bashkohen hitanet (dy organet e bëra sunet)..”**

Pra, Profeti i Zotit na ka treguar se femra bëhet sunet siç bëhet edhe mashkulli. Dijetarët kanë thënë se bërja e sunet të femrave ndikon në uljen e epshit të saj seksual. Pra, është e drejta e saj të bëhet sunet, por duhet të tregohet kujdes në këtë pikë. Duhet pasur parasysh se kjo duhet të realizohet kur fëmija është ende i vogël.

Edukimi dhe përkujdesja.

Përkujdesja edhe edukimi i mirë janë prej të drejtave më të mëdha të fëmijëve ndaj prindërve të tyre, qofshin djem apo vajza. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka nxitur herë pas here në këtë drejtim. Në një hadith të saktë na transmetohet se Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Ai që është provuar ma e vajza dhe i edukon mirë, ato kanë për të qenë pengesë për të nga zjarri i xhehenemit.”**

Ky hadith argumenton për vlerën e edukimit të fëmijëve me bindje ndaj Allahut, në veçanti të vajzave.

Dijetarët kanë thënë se i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i ka përmendur vajzat pasi ato do të jenë edukueset e bijve dhe bijave të tyre dhe janë vajzat ato që ruajnë e plotësojnë të drejtat e bashkëshorteve të tyre. Pra, vlera e përmendjes së kujdesit ndaj vajzave qëndron në faktin se janë vajzat ato që kujdesen për djemtë dhe i edukojnë mirë ata.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka treguar gjithashtu për përfundimin e mirë të atij që Allahu e ka begatuar me mirësinë e edukimit të mirë të djemve të tij, duke thënë: **“Kur biri i Ademit vdes, ndërpritet puna e tij, me përjashtim të tri gjërave: sadakasë së rrjedhshme, dijes së dobishme dhe djalit të mirë që lutet për të.”**

Dijetarët kanë thënë se Zoti i jep shpërblim të mirë të mirë njeriut për shkak të kujdesit që ai ka treguar ndaj djalit të vet njësoj siç bëri ai bamirësi ndaj fëmijës së tij kur ishte i vogël, duke u kujdesur dhe duke e edukuar mirë atë.

Atij që sillet mirë me fëmijët e tij, Allahu (Tebarake ue Te'ala) ia bën fëmijët e tij begati dhe mirësi për të si gjatë jetës edhe pas vdekjes së tij. Ai që i ka edukuar fëmijët e tij me moral, edukatë e cilësi të mira, me të cilat kënaqet Allahu (Subhanehu ue Te'Ala), në pleqërinë e tij, atëherë kur eshtrat t'i jenë mbledhur, kur pamundësia ta ketë mbërthyer, sheh se fëmijët i qëndrojnë pranë, e ndihmojnë, ia plotësojnë nevojat, ia ruajnë pasurinë duke qenë besnikë dhe të kujdesshëm ndaj tij në formën më të mirë. Ky është fryti i punës së mirë për atë që i ka edukuar mirë fëmijët e tij. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do t'ia tregojë prindërve që në jetë të keqen e neglizhencës në edukimin e fëmijëve. Kur ata të plaken, t'u thinjen flokët e të bëhen të pamundur, fëmijët e tyre do u bëjnë dredhi, duke i munduar e nënvleftësuar, për t'u treguar atyre ndëshkimin që në këtë botë, para ahiretit, dhe e gjithë kjo për shkak të edukatës së keqe që u kanë dhënë fëmijëve të tyre. Lus Allahun (Subhanehu ue Te'Ala) të na ruajë e të na shpëtojë nga kjo e keqe!

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka nxitur për veprimin e kësaj pune të mirë, për edukimin e mirë të fëmijëve, veprim të cilin Allahun (Subhanehu ue Te'Ala) e do dhe e shpërblen shumë.

Kushtet e edukimit.

Edukimi me besim.

Fara e parë që prindërit duhet të mbjellin në zemrat e fëmijëve të tyre është besimi në Allahun, për shkak se ky besim është edhe qëllimi i ekzistencës së tyre. Për këtë Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Xhinët dhe njerëzit i kam krijuar vetëm që të më adhurojnë.”** (Dharijat: 56) Pra, gjëja e parë së cilës i jepet rëndësi është mbjellja e imanit në zemrën e fëmijës, mbjellja e fjalës La ilahe il-lallah, nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Allahut. Kjo do të thotë që ai ta besojë atë me zemrën e tij, ta pohojë atë me gjuhën dhe të jetojë duke e zbatuar atë. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka thënë për Lukmanin në suren me po të njëjtin emër: **“(Kujto) kur Lukmani i tha birit të vet, duke e këshilluar: “O djali im! Mos i shoqëro Allahut asgjë. Vërtet idhujtaria është padrejtësia më e madhe.”** (Lukman: 13) Këshilla e parë me të cilën Lukmani iu drejtua fëmijës së tij kishte të bënte me të drejtën e Allahut. Ai i tregoi atij se humbja e kësaj të drejte është padrejtësia më e madhe. Dhulmi ose padrejtësia është vendosje e diçkaje aty ku nuk duhet. Nuk ka të keqe më të madhe sesa t'i drejtohet adhurimi, që është e drejta e Allahut, dikujt tjetër veç Tij, kushdo qoftë ai. Prandaj dhe Lukmani e këshilloi të birin duke e nisur me këtë gjë shumë të rëndësishme.

Detyra e parë e prindërve ndaj fëmijëve të tyre është të mbjellin imanin, besimin në Allah, në zemrat e tyre. Kjo është gjëja më e mirë, më e përsosur dhe më e madhe në shpërblim. Ky është çelësi i çdo të mire dhe themeli i çdo bindjeje dhe mirësie. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) nuk e shikon dëshminë e

këtij besimi vetëm me gjymtyrë, prandaj duhet t'i jepet rëndësi kryerjes së tij në formën më të plotë. Kur Abdullah ibn Abasi kishte hipur në një kafshë pas të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem), ai zgjodhi ca fjalë që t'ia mbushte zemrën me teuhidin e Allahut qysh kur ishte i vogël. Ja se ç'fjalë i tha i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem): **“O djalosh! A të të mësoj ty disa fjalë me të cilat Allahu do të të bëjë dobi si në fenë tënde po ashtu edhe në këtë jetë?”** Pastaj tha: **“Ruaje Allahun që Ai të ruajë ty. Ruaje Allahun që ta gjesh Atë para teje. Kur të kërkosh, kërko prej Allahut! Kur të kërkosh ndihmë, kërko prej Allahut dhe dije se edhe sikur të mblidhen të gjitha krijesat për të të bërë dobi në diçka, nuk do të të bëjnë dëm vetëm se në atë që Allahu e ka shkruar për ty. Lapsat janë ngritur dhe fletët janë tharë.”**

Pra, ta kesh përgjithmonë parasysh Allahun. Kur të jesh nevojtar, të jesh ngushtë apo fukara, kërko vetëm prej Allahut. Nëse ke nevojë për ndihmë kur të rrethojnë vështirësitë e të bien mbi ty gjëra të urryera, atëherë kërko ndihmë vetëm prej Allahut. Largoji duart e trua nga krijesat dhe dije se nëse të gjitha krijesat tubohen për të bërë dobi në diçka, nuk mund të të bëjnë dobi vetëm se në atë që Allahu e ka shkruar për ty; sikurse nëse tubohen për të të dëmtuar në diçka, nuk do të bëjnë asnjë dëm vetëm se atë që Allahu e ka shkruar për ty. Pikërisht për këtë prindërit duhen të jenë të interesuar të mbjellin te fëmijët e tyre besimin në Allah.

Disa dijetarë kanë thënë se prindi ka mundësi që në çdo çast ta mbjellë imanin në zemrat e fëmijëve të tyre. Ka shumë çaste të cilat prindi mund t'i shfrytëzojë për mbjellejn e imanit në zemrën e fëmijës së tij, pasi ai qëndron gjatë pranë tij. Kështu ai i kujton fëmijës teuhidin (**njëshmërinë**) e Allahut, i kujton se Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) vështron çdo krijesë të tij gjatë veprimeve që bën, se Allahu është i vetmi Krijues: Ai ka krijuar qiejt, tokën dhe gjithësinë dhe se shpëtimi e strehimi është vetëm tek Ai. Kur zemra e fëmijës rritet në natyrën e pastër islame, ajo rritet me teuhid, rritet në këtë origjinë madhështore me të cilën arrihet lumturia si në këtë jetë edhe në tjetrën. Kështu fëmija rritet në natyrën e pastër në të cilën Allahu i ka krijuar njerëzit, duke mos e ndryshuar këtë natyrshmëri të pastër. Këto këshilla të bukura i drejtohen zemrës së fëmijës kur ai është i vogël, në moshën e natyrës së pastër islame, kur ai është në besimin e pastër akoma të papërzier. Për këtë i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Çdo fëmijë lind në natyrën e pastër islame, ndërkohë që prindërit e tij e bëjnë atë çifut ose të krishterë.”**

Prindërit duhen të mbjellin besimin në zemrat e fëmijëve të tyre duke u shtuar atyre dritë. Allahu udhëzon atë që do në dritën e Tij. Duke u nisur nga kjo, duhet pasur parasysh se të dy prindërit duhet të jenë në maksimum të kujdesshëm për mbjelljen e dritës së imanit në zemrat e fëmijëve të tyre.

Falja e namazit.

Pjesë e edukimit të fëmijës me besim është urdhërimi e tij për faljen e namazit. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka thënë: **“Urdhëroje familjen tënde që të falë namazin...”** [Ta-Ha:132] Ndërsa i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Urdhërojini fëmijët tuaj të falin namazin kur të mbushin shtatë vjeç. Rrihni (nëse e lënë pas dore; me qëllim për t'i edukuar) për namazin kur të mbushin dhjetë vjeç dhe ndajini në shtretër të veçantë.”**

Njëra nga të drejtat e fëmijëve është që prindi është që prindi t'i urdhërojë ata për faljen e namazit në kohën e duhur.

Dijetarët kanë thënë se është detyrë për prindërit t'u mësojnë fëmijëve të tyre abdestin, mënyrën se si bëhet pastrimi, gjithashtu drejtimin e kiblës dhe formën e kryerjes së namazit. Prindërit medoemos duhet t'u mësojnë fëmijëve të tyre formën e këtyre adhurimeve.

Nëse ti i mëson fëmijës tënd abdestin dhe ai më pas hedh ujë në trupin e tij në formën e duhur, atëherë për Zotin, ti ke shpërblim për këtë vepër njësojë si ai.

Nëse i mëson atij Fatihanë apo pjesë të tjera nga Kurani, kur ai i shqipton ato që ti i ke mësuar, atëherë ti do jesh pjesëmarrës në shpërblim derisa Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) t'ia marr shpirtin.

Kur prindi e mëson pasardhësin e tij, atëherë ai e shoqëron atë në shpërblim, pasi ai që fton për bërjen e një vepre të mirë fiton shpërblimin e vet dhe njëkohësisht edhe të atij që e vepron atë, pa ia pakësuar asgjë këtij të fundit deri në Ditën e Gjykimit.

Kur ti i mëson atij namazin dhe ai ngrihet në errësirën e natës apo në mesin e ditës për t'u falur, atëherë ti do të shpërblehesh për namazin e tij. Pra, prindi shpërblehet njësojë si fëmija e tij. Kjo është një mirësi e madhe e shoqëruar me një shpërblim po aq të madh, të cilin Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ia jep prinit në shkëmbim të asaj që ka bërë për fëmijën e vet.

Çfarë vlere kanë ata fëmijë të cilët nuk drejtohen për në bindjen ndaj Allahut dhe nuk udhëzohen në rrugën e Tij? Çfarë vlere kanë ata fëmijë të cilët nuk drejtohen drejtë dashurisë dhe kënaqësisë së Allahut dhe në përmbushjen e të drejtave të Tij?

Nuk ka hajr tek ata fëmijë të cilët e mohojnë të drejtën e Allahut sepse ata që e humbin të drejtën e Allahut, së pari humbin të drejtën e të tjerëve. Prandaj fëmijët duhet edukuar qysh në vogëli për faljen e namazit, t'u mësohet atyre se kur thirret ezani, ata duhet të shkojnë në xhami për të marr pjesë në përmendjen e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala). Për këtë, i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka tërhequr vërejtjen për urdhërimin e fëmijëve në faljen e namazit që në moshën shtatëvjeçare, kur fëmija është në formim e sipër, me qëllim që kur ai të rritet, t'i jetë bërë shprehi një gjë e tillë.

Edukata morale.

Pjesë e edukimit me besim është edhe edukimi i fëmijës me moral të mirë, me sjellje fisnike e të hijshme, duke futur këtu edhe sjellje që ai duhet të ketë në marrëdhëniet me njerëzit, siç thotë Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) në Kuran kur përmend porositë e Lukmanit drejtuar të birit: **“O djali im, fale namazin, urdhëro për punë të mira, ndalo nga të këqijat dhe bëhu i durueshëm për çfarëdo që të godet. Vërtet këto janë nga çështjet më të preferuara. Mos e kthe fytyrën prej njerëzve me nënçmim dhe mos ec në tokë me mendjemadhësi, sepse Allahu nuk i do mendjemadhënjtë e mburracakët! Të jesh i matur në ecje dhe ule zërin (kur flet), se zëri më i vrazhdë është zëri i gomarit.”** (Lukman: 17-18-19)

Disa dijetarë kanë thënë se këto ajete, pra porositë e Lukmanit për djalin e tij, janë metoda më e përkryer e edukimit. Në të janë bashkuar të drejtat e Allahut, të drejtat e krijesave dhe të drejtat ndaj vetvetes. Ai e ka urdhëruar të birin në atë çka e bën të qëndrueshëm, pra e ka porositur se si të sillet me njerëzit, të mos ua kthejë atyre fytyrën me mendjemadhësi dhe të mos ecë duke u mburrur.

Nëse prindi me të vërtetë dëshiron që t'i edukojë fëmijët e tij, atëherë le t'i edukojë ata me moral të mirë, pasi përsosmëria e njeriut arrihet me plotësimin e moralit të tij. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Besimtari me iman më të plotë është ai që ka moralin e mirë.”**

Besnikëria.

Prindi duhet ta edukojë fëmijën e tij që të jetë besnik në fjalë, të thotë gjithmonë të vërtetën dhe të largohet nga gënjeshtria. Ai duhet ta mësojë atë ta ruajë gjuhën e tij, duke e ndaluar që gjuha e tij të mos cenojë nderin e muslimanëve; ta ndalojë nga përgojimi, nga spiunimi, nga sharjet dhe nga mallkimet. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka ndaluar që t'i premtohet fëmijës diçka dhe pastaj të mos i jepet për arsye se nëse fëmija shikon tek prindërit e tij gënjeshtria apo neglizhencë, atëherë ai rritet gënjeshtar. Allahu na ruajttë!

Fëmijët ndikohen prej prindërve të tyre. Kur ata vënë re sjellje të mira te prindërit, atëherë kënaqen me të mirën, e nëse vënë re diçka të keqe, atëherë mësohen me të keqen; kështu ata krijojnë varësi nga sjelljet e këqija derisa u bëhet shumë e vështirë të largohen prej tyre. Kjo është arsyeja që fëmijët duhet të mësohen me sjellje të mira e fisnike.

Dijetarët kanë thënë se fëmija edukohet në fjalorin që përdor, në veprimet dhe në zemrën e tij. Ata thonë se prindi mbjell në zemrën e fëmijës së tij dashurinë

për muslimanët dhe jo të kundërtën. Prindërit duhen të përpiqen që të largojnë çdo urrejtje e smirë nga zemra e fëmijës ndaj muslimanëve; ata duhet të nxisin veç dashuri për ta, qofshin të mëdhenj apo të vegjël, veçanërisht për më të mirët prej tyre dhe për ata që ftojnë në rrugën e Allahut. Prindi duhet ta marrë fëmijën në vendet ku jepen mësim, ligjëratat e këshilla, në mënyrë që ai të rritet me dashuri ndaj dijetarëve, të lidhet me ta dhe të gjejë qetësi në dëgjimin e tyre. Të gjitha këto që përmendëm janë çështje shumë të rëndësishme, të cilat prindi duhet t'i ketë parasysh për fëmijët e tij me qëllim që ta përqendrojë zemrën e të voglit në bindje ndaj Allahut.

Prindi duhet ta edukojë fëmijën e tij duke e mësuar të flasë gjithmonë të vërtetën. Ai duhet ta mësojë atë të ruajë gjuhën e tij nga cenimi i nderit të muslimanëve. Pra, kur fëmija të flasë, të dijë se çfarë të thotë.

Fëmija duhet të mësohet të ruajë gjuhën, pasi kjo është edukatë islame. Ai duhet të mësohet me punë të mira dhe më e mira prej tyre është përmendja e Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) me tesbih (**subhanAllah**), istigfar (**estagfirullah**) dhe përkujtime (**dhikre**) të tjera. Gjithashtu prindi duhet ta bëjë të dashur në zemrën e fëmijës së tij leximin e Kuranit.

Kaq për sa u përket çështjeve fetare, ndërsa për sa u përket çështjeve të kësaj bote, ai duhet ta mësojë atë të jetë i turpshëm që të mos flasë vend e pa vend e gjithçka që i thotë mendja.

Disa njerëz mendojnë se fëmija duhet të inkurajohet që të flasë, mirëpo një gjë e tillë është gabim. Cilësia e parë me të cilën duhet të edukohet një fëmijë është turpi, kështu që nëse ai është i hedhur, kjo cilësi e tij le të kontrollohet nga turpi. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka qenë më i turpshëm sesa një vajzë e virgjër e mbyllur brenda mureve të shtëpisë. Megjithatë ka njerëz që thonë se djali nuk bëhet burrë nëse është i hedhur, madje ka prindër që e lejojnë fëmijën e tyre të flasë para më të mëdhenjve dhe kur ai flet fjalë të ndyra, ata qeshin dhe ç'është më e keqja krenohen me një gjë të tillë. Jo, për Zotin, fëmija kurrsesi nuk mund të përsoset me cilësi të këqija e të ulëta, edhe pse njerëzit mendojnë kështu. Në fakt, kjo nuk është gjë tjetër veçse mangësi.

Kur Huejisa shkoi tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) dhe filloi të lasë, i Dërguari i Allahut i tha atij: **“Kebir, kebir – fillimisht le të flasë më i moshuari!”** Pra, i tregoi se janë të mëdhenjtë ata që e kanë radhën të parët. Profeti ynë (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i mësoi radhën e të folurit, që t'i jepte përparësi më të mëdhenjve e të mos fliste para tyre. I e edukoi atë të ishte i kujdesshme me gjuhën e tij dhe të ulej duke qenë i turpshëm. E edukoi me cilësinë e turpfit, sjellje e cila e zbukuron njeriun para të tjerëve.

Dhënia zemër fëmijës për të folur nuk është gjithmonë e mirë. Fëmija duhet të mësohet që të jetë i turpshëm dhe i heshtur përpara të moshuarve e të flasë para tyre vetëm kur është e nevojshme. Nëse ai edukohet kështu, kur të rritet e

të logjikoje, atëherë ai do të flasë aty ku duhet dhe prej tij do të rrjedhin fjalë të matura. Një fëmijë i tillë është prej atyre që e ruan gjuhën e tij, pasi që në vegjëli ai është edukuar me një cilësi të tillë dhe tashmë ajo i është bërë e qëndrueshme. Fëmija mësohet që është i vogël që të përdorë vetëm shprehje të bukura e të mira. Ai urdhërohet që kur t'i drejtohet dikujt, t'i flasë duke e nderuar, respektuar dhe vlerësuar. Prindi nuk duhet të kënaqet kur fëmija i tij u drejtohet më të mëdhenjve me emër, por duhet ta mësojë t'u drejtohet më të mëdhenjve me fjalët e njohura që tregojnë respekt, me qëllim që më i vogli të rritet me respekt ndaj më të mëdhenjve.

I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Nuk është prej nesh ai që nuk e respekton më të madhin dhe që nuk e mëshiron më të voglin në mesin tonë.”**

Fëmija duhet të edukohet patjetër që t'i respektojë të rriturit, t'i nderojë dhe t'i vlerësojë ata.

Nëse prindërit dëshirojnë që Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) t'u japë sukses në edukimin e mirë të fëmijëve të tyre, atëherë le ta dinë se kjo mund të arrihet vetëm me përmbushjen e disa çështjeve të rëndësishme.

Çështja më e rëndësishme dhe më e vlefshme për arritjen e një edukate të përsosur është duaja. Që të dy prindërit duhet të lutën shumë për fëmijën e tyre. Ata duhet ta lusin Allahun (Subhanehu ue Te'Ala) që t'ua bëjë atë të mbarë. Allahu (Tebarake ue Te'ala) thotë: **“Mi bëj të mbarë pasardhësit e mi. Tek Ti kthehem i penduar.”** (Akhaf: 15)

Pra, të bësh sa më shumë lutje për fëmijën tënd, pasi ndoshta do të qëllosh në çastin kur portat e qiellit janë të hapura dhe atëherë Allahu do t'i përgjigjet thirrjes tënde. Allahu (Tebarake ue Te'ala) është dëshmitar se sa nëna dhe baballarë janë lutur për fëmijët e tyre dhe pikërisht këto lutje i kanë lumturuar fëmijët e tyre si në këtë botë po ashtu dhe në tjetrën. Një herë Um Sulejm shkoi bashkë me Enesin tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) dhe i tha: **“O i Dërguari i Allahut, ky është shërbëtori yt, Enesi. Lute Allahun për të.”** I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) **u lut për të që ai të kishte të mira në këtë botë dhe në tjetrën.”** Kjo lutje u bë shkak që ai vërtet të kishte të mira në të dyja botët. Allahu qoftë i kënaqur prej tij! Ai ka qenë nga sahabët më të pasur dhe më jetëgjatë. Prindi duhet të jetë i kujdesshëm e i vëmendshëm për të bërë sa më shumë lutje në mënyrë që Allahu t'ia përmirësojë pasardhësit. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Lutmuni Mua se do t'ju përgjigjem...”** (Gafir: 60)

Prindërit nuk duhen të mërzhiten duke u lutur dhe as të humbin shpresën ndaj mëshirës së Allahut. Një tjetër gjë që ndihmon në realizimin e një edukimi të mirë është të qenët një model i mirë për fëmijët. Fëmijët nuk ndikohen nga fjalët sa ç'ndikohen nga veprimet praktike. Kur fëmijët rriten duke i parë

prindërit e tyre të sillen mirë, ata ndikohen prej tyre dhe pajisen me morale të larta derisa këto morale të bëhen pjesë e natyrës së tyre. Pra, atyre nuk u bëhet e vështirë përvetësimi i këtyre moraleve të mira, dhe jo vetëm kaq, por ata nuk mund t'i braktisin këto morale. Si djali edhe vajza, nëse rriten duke parë tek prindërit e tyre rregull dhe sjellje të mira, atëherë ata kanë çfarë të marrin shembull për t'u rritur mbarë.

Si është e mundur që djali të jetë besnik e të thotë të vërtetën nëse ai dëgjon nga i ati gënjeshtër? Ndodh që të atit t'i vijë ndonjë mik në shtëpi dhe ai mëson të birin t'i thotë mikut se nuk gjendet në shtëpi. Si mund të jetë besnik në fjalë kur prindi e edukon atë mbrapsht me sjelljen dhe moralin e tij të keq? Si mund të jetë vajza e rregullt dhe e përqendruara nëse shikon veprime negative tek nëna e saj? Si është e mundur që vajza të rritet e mbarë kur e ëma i neglizhon kohët e namazit; apo kur ajo fle gjumë kohë e pa kohë dhe nuk i përmbush detyrat që ka ndaj Allahut.

Kjo është një çështje e rëndësishme që duhet t'i kushtohet vëmendje për një edukim sa më fisnik të fëmijës, pasi njerëzit ndikohen nga modeli i mirë. Kur dikush është shembull i mirë për të tjerët, Allahu bën të mundur që këshilla dhe fjala e tij të ketë ndikim te njerëzit; prej fjalës së tij do përfitojnë jo vetëm njerëzit e tjerë, por edhe fëmijët e tij. E lusim Allahun që të na japë prirje për fjalën e drejtë dhe punën e mirë!

Drejtësia ndërmjet fëmijëve.

Një çështje tjetër shumë e rëndësishme që ka të bëjë me të drejtat e fëmijëve dhe që i duhet kushtuar një rëndësi e veçantë është drejtësia mes tyre. Për këtë të drejtë na bën me dije hadithi i saktë i të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem): **“Frikësojuni Allahut dhe mbani drejtësi mes fëmijëve tuaj!”** Nuk lejohet që t'u jepet përparësi femrave ndaj meshkujve, ashtu siç nuk lejohet t'u jepet përparësi meshkujve ndaj femrave. Të paditurit para Islamit u jepnin përparësi meshkujve ndaj femrave, madje ata arritën deri në atë pikë sa t'i vrisnin femrat. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) thotë: **“Kur ndonjëri prej tyre merr lajmin se i lindi një vajzë, fytyra i nxihej dhe mbushej me mjerim.”** (Nahël: 58) Pra, kur ata përgëzoheshin me lindjen e një vajze u nxihej fytyra njëlloj sikur të ishin lajmëruar për ndonjë fatkeqësi. Allahu na ruajttë!

Allahu i ka edukuar muslimanët që të kënaqen me atë që Ai i ka caktuar. Prindi duhet të kënaqet me pasardhësit e tij, qofshin femra apo meshkuj, duke mos i dhënë përparësi njërës palë kundrejt tjetrës e duke mbajtur drejtësi mes tyre. Të parët tanë të mirë kanë qenë të drejtë me fëmijët e tyre., madje edhe kur i puthnin. Kur ata puthnin ndonjërin prej tyre, aty për aty e puthnin edhe tjetrin, me qëllim që të mos lindte xhelozia mes fëmijëve. Për këtë dijetarët kanë thënë se vlerësimi i disave mbi të tjerët sjell pasoja të këqija dhe në këtë rast

dëmi i parë bie mbi vetë prindërit, pasi fëmijët rriten me pakënaqësi ndaj tyre. Rreth kësaj çështjeje ka folur vetë i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem). Ai ka thënë: **“Të gjithë fëmijëve tuaj u ke dhënë siç i ke dhënë këtij?”** I pyeturi tha jo. Më pas Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“A dëshiron t'i kesh në mirësi ndaj teje njëlloj?”** Tha: **“Po”**. Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Atëherë ktheje mbrapsht atë që i ke dhënë atij.”**

Ndërsa në një transmetim tjetër ka thënë: **“A ke vepruar kështu me të gjithë fëmijët e tu?”** Tha: **“Jo”**. Atëherë Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) tha: **“Frikësojuni Allahut dhe mbani drejtësi ndërmjet fëmijëve tuaj.”**

Nga pasojat e këqija që rrjedhin prej mungesës së drejtësisë mes fëmijëve është urrejtja e tyre ndaj njëri-tjetrit. Pikërisht ky ishte shkaku i asaj që ndodhi mes Jusufit dhe vëllezërve të tij. Ata thanë: **“Jusufi dhe vëllai i tij janë më të dashur se ne për babanë tonë.”** (Jusuf: 8)

Për këtë arsye duhet që as babai e as nëna të mos e vlerësojnë një fëmijë mbi të tjerët me anë të sjelljeve apo veprimeve të tyre. Çdonjëri nga prindërit duhet t'i druhet Allahut (Subhanehu ue Te'Ala) dhe të mbajë drejtësi mes fëmijëve, si në aspektin moral po ashtu edhe në atë material. Pra, nëse ai i jep diçka djalit, atëherë t'ia japë atë edhe vajzës.

Disa kanë thënë si djalit po ashtu edhe vajzës i jepet e njëjta pasuri, pra nëse djalit i jep një dinar, atëherë po aq duhet t'i japësh edhe vajzës. Kurse disa të tjerë thonë se djalit i jepet dyfishi pasurisë; ky është mendimi më i saktë, pasi kjo është ndarja të cilën ka bërë Allahu (Subhanehu ue Te'Ala). Allahu ka thënë: **“... mashkulli nuk është si femra...”** (Ali Imran: 36)

Djali ka përgjegjësi dhe atij i kërkohet që të shpenzojë dhe si rrjedhojë ai ka shpenzime më të mëdha se një femër, prandaj dijetarët kanë thënë se mashkullit i jepet dyfishi në raport me femrën. Ky është mendimi i pjesës më të madhe të dijetarëve dhe njëherësh mendimi që është më pranë së vërtetës sepse kështu e ka përcaktuar Allahu (Subhanehu ue Te'Ala). Në këtë ndarje nuk ka asnjë padrejtësi, kjo për një arsye mjaft të qartë: është ndarja e që ka vendosur vetë Allahu dhe pa dyshim Ai është i drejtë me krijesat e Tij. Në këtë pikë Ai i ka dhënë epërsi meshkujve ndaj femrave dhe nuk ka pse të ketë ndonjë problem për femrën në këtë gjë; këtu s'ka asnjë fije mangësie apo nënçmimi ndaj saj.

Gjithashtu mund të ndodhë që në disa raste ndonjërit pret fëmijëve të ketë kërkesa të veçanta. Të tilla çështje dijetarët i kanë përjashtuar nga drejtësia mes fëmijëve. Ata kanë thënë se nëse ndonjëri prej fëmijëve vazhdon studimet apo kërkon të mësojë ndonjë profesion të caktuar apo diçka tjetër që ka të bëjë me të, e cila i sjell dobi në fe apo në jetën e kësaj bote, në këtë rast nuk ka asnjë problem nëse ai favorizohet nga të tjerët në shpenzim, gjithnjë nëse atij i nevojiten këto shpenzime.

Gjithashtu dijetarët kanë thënë se pjesë e drejtësisë është edhe ndihma që i jepet fëmijës kur ai ka vendosur për të vazhduar studimet, ngaqë prej kësaj gjëje përfiton si ai vetë po ashtu edhe të tjerët. Po kështu nëse fëmija dëshiron të marrë ndonjë zanat, atëherë prindi nëse dëshiron mund t'i japë atij sipas nevojës. Në këtë rast ai nuk është i detyruar t'i japë edhe vajzës të njëjtën sasi që i dha djalit, sepse në një të nesërme të afërt, prej saj nuk kërkohet të punojë siç kërkohet nga ai. Nëse në këtë rast prindi i jep edhe vajzës aq sa i jep djalit, atëherë ai i ka bërë padrejtësi djalit, sepse vajzës i është dhënë pa arsye.

Nga sa thamë kuptohet se është detyrë që prindërit të mbajnë drejtësi mes fëmijëve të tyre. Nga të drejtat e fëmijëve ndaj prindërve të tyre është që ata të mbajnë drejtësi mes tyre, qoftë në çështjet e ndjenjave apo në ato materiale. Disa dijetarë kanë pohuar se prindi duhet të jetë i kujdesshëm me ndjenjat e fëmijëve të tij, veçanërisht kur fëmijët janë të pranishëm. Prindi nuk duhet të anojë nga një fëmijë se tjetri gjatë bisedave, apo ta veçojë atë duke luajtur e bërë shaka më shumë se me tjetrin, por të ketë parasysh drejtësinë në të gjitha sjelljet, për shkak të xhelozisë që mund të shfaqet.

Pyetjet e pjesës së Pestë.

14 - Pyetje: A lejohet të rrihen fëmijët me qëllim edukimi dhe a ka rregulla të përcaktuara në këtë çështje? Pra, a lejohet rrahja si masë edukuese?

- **Përgjigje:** Me emrin e Allahut! Falënderimi i takon Allahut. Mëshira dhe bekimi qoftë mbi të Dërguarin e Allahut (Mëshira dhe bekimi i Allahut qoftë mbi të), mbi shokët dhe ndjekësit e rrugës së tij.

Rrahja e fëmijës është e ligjshme në rastin kur ajo është e nevojshme për edukimin e tij. Megjithatë duhet pasur parasysh se fëmija mund të rrihet vetëm pasi të jetë këshilluar. Njerëzit e urtë dhe të mençur kanë thënë se edukimi më i mirë me rrahje është ai të cilit i ka paraprirë tërheqja e vërejtjes. Hapi i parë që duhet të hedhë babai ose nëna është urdhërimi për të ndaluar nga diçka. Nëse ai nuk bindet, atëherë i tregohet përfundimi i keq i veprimit të tij, duke i thënë se kjo është e dëmshme dhe nuk ka dobi, në mënyrë që ai të largohet nga kjo e keqe duke e logjikuar atë dhe duke e marrë vetë këtë vendim.

Fëmija nuk duhet të mësohet me të rrahura menjëherë sa e bën gabimin. Së pari fillohet me këshillë. Ai këshillohet duke ia bërë të qartë që të mos e bëjë këtë apo atë veprim. Nëse ai ndalet, falënderimi i takon Allahut, por nëse ai prapë e vepron atë, atëherë këshillohet sërish duke i treguar pasojat e dëmshme të këtij veprimi sepse nëse ai nuk largohet për shkak të fjalës së prindit, mund të largohet për shkak të njohjes së dëmit. Nëse ai prap vazhdon ta veprojë këtë gjë duke mos u ndalur prej saj, atëherë prindi e kërcënon fëmijën e tij me rrahje në rast se ai do ta përsërisë atë. Në rastin kur prindi i premtton një gjë të tillë, atëherë duhet ta mbajë premtimin dhe të mos vonojë

bile, edhe pse mund të ndodhë që fëmija t'i varet nga pas duke i thënë se nuk do t'a përsërisë më, e si rrjedhojë e kësaj atij t'i vijë keq dhe të mos e mbajë premtimin. Nëse prindi nuk e mban fjalën e premtuar si pasojë e keqardhjes, fëmija do ta përsërisë prapë gabimin e tij, duke qenë se ai tashmë mbështetet në ndjenjat e keqardhje.

Është thënë se prindi ia tërheq vërejtjen fëmijës së tij duke i premtuar se do ta rrahë, atëherë ai duhet ta rrahë atë pasi në këtë rast i jep fëmijës të kuptojë se kur babai apo nëna e tij ia tërheqin vërejtjen për diçka, atëherë do të ndodhë ajo që ata i kanë premtuar, **d.m.th. do të ndëshkohet sipas premtimit të dhënë.**

Dijetarët kanë thënë se prindërit nuk duhet të shpejtojnë në përdorimin e kësaj forme edukimi pasi kjo nxit tek fëmijët e tyre pesimizmin dhe humbjen e shpresës kundrejt mëshirës prindërore. Prindërit duhen të jenë të matur dhe kjo maturi duhet të ndryshojë sipas natyrës së fëmijëve dhe gabimeve të tyre. Në këto çështje është vështirë të përcaktohet fikse, prandaj kjo lihet në dorën e prindërve.

Për sa i përket legjimitetit të rrahjeve si masë edukuese, ka folur vetë i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem): **“Rrihni për mosfaljen e namazit kur të jenë 10 vjeç.”**

Mirëpo këtu tërhiqet vërejtja për një çështje të rëndësishme, që është rrahja e të vegjëlve. Nuk lejohet që kjo mënyrë edukimi të përdoret për fëmijët e vegjël, të cilët nuk i dallojnë gjërat **(të mirën nga e keqja)**. Sheriati e ka lejuar rrahjen si mjet edukimi kur fëmija është në gjendje të logjikoje e të dallojë të mirën nga e keqja. Prandaj kur fëmijët e vegjël gabojnë, ndërkohë që ata janë në gjendje t'i logjikojnë deri diku gjërat, atëherë mund të rrihen.

Disa dijetarë kanë pohuar se fëmija fillon t'i kuptojë gjërat në moshën pesë ose gjashtëvjeçare, natyrisht në varësi të zgjuarsisë së fëmijës. Megjithatë mund të ndodhë që kjo të vonojë deri në moshën dhjetëvjeçare. Prandaj nëse prindi mendon se fëmija i tij kupton, ai patjetër duhet të ndalohet aty ku është për t'u ndaluar, pasi në këtë rast ai e ka lëshuar vetveten, prandaj ai mund ta rrahë atë, sigurisht brenda një mase të caktuar. E përsërisim edhe një herë se gjykimi për këtë çështje u mbetet prindërve, por prindërit duhet t'i druhen Zotit kur ta praktikojnë këtë mjet edukues.

Gjithashtu u tërheqim vërejtje prindërve për një gabim kur ata i rrahin fëmijët e tyre. Disa prej baballarëve janë shumë nevrinë dhe i rrahin fëmijët e tyre me ashpërsi, duke i goditur shumë fort. Një gjë e tillë është e ndaluar. Rrahja lejohet vetëm me një masë të caktuar, pa e tepruar, pasi rrahja është e ligjshme vetëm në rast nevoje dhe kur diçka lejohet si shkak i një nevoje, atëherë edhe masa e saj duhet të jetë sipas kësaj nevoje.

Mirëpo kur babai është nevrrik dhe nxehet shumë, atëherë nëse ai është i mençur dhe i urtë, është më mirë ta lërë këtë çështje në dorë të nënës. Kur ai nuk e përmban dot veten gjatë rrahjes dhe e godet fort fëmijën, është mirë që ai të heqë dorë nga veprimi i tillë pasi të tillë njerëz nuk mund t'i edukojë fëmijët e tyre në këtë mënyrë. Dijetarët duke tërhequr vërejtjen për një problem të tillë kanë pohuar se nëse është e ndaluar padrejtësia, mizoria dhe zullumi ndaj fëmijëve, atëherë edhe rrahja e tyre në një masë që nuk e duron nuk lejohet. Pra, nuk i lejohet prindit ta rrahë fëmijën në rastin kur ai nuk e përballon dot, por nëse fëmija gabon, atëherë siç e thamë, edukimi i tij, lihet në dorë të nënës. Pra, babai le të përpiket ta lërë këtë çështje në dorë të nënës, pasi nënat në të shumtën e rasteve janë më të kujdesshme në këtë drejtim. Por nëse ndodh që nëna të jetë e ashpër në rrahjet e fëmijës duke e tepruar, atëherë është babai ai që duhet të ndërhyjë dhe ta ndalojë atë duke e këshilluar të ketë frikë Allahun (Subhanehu ue Te'Ala). Një person shkoi tek i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) dhe i tha atij: **“O i Dërguari i Allahut, unë kam robër. I urdhëroj, por ata nuk më binden. Unë i rrah ata dhe i ofendoj. Çfarë më urdhëron?”** I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i tha: **“Kur të vijë Dita e Gjykimit do të shikohet çështja jote: urdhri yt dhe mosbindja e tyre ndaj teje, po ashtu edhe rrahja që ti ke ushtruar ndaj tyre. Pastaj do të merret hak ndaj teje dhe ndaj tyre.”** Atëherë ai u kthye duke qarë dhe tha: **“Dëshmoj para teje, o i Dërguari i Allahut, se i kam lënë të lirë ata për hir të Allahut.”**

Po kështu, njëri nga sahabet tregon: **“Kur po kalonte një herë i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) unë po rrihja një skllav timin. Teksa vazhdoja ta rrihja, dëgjojë pas shpine Profetin (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) duke më thënë: - O filan! Dije se Allahu është i Pushtetshëm dhe më i Fortë ndaj teje sesa ti ndaj atij skllavi. Atëherë u drejtova nga i Dërguari i Allahut duke thënë: “Dëshmoj para teje se ai është i lirë për hir të Allahut.”**

Pra, kur njeriu e din se Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) do ta marrë në llogari për pasardhësit e tij të dobët, ashtu siç i përshruan vetë Allahu, atëherë ai duhet ta kontrollojë veten dhe të ruhet. Kur robi i rritur, burrë e i fortë, nuk e duronte dot rrahjen, atëherë ç'mund të thuhet për të vegjlit?

Disa njerëz të urtë kanë thënë se të rrahurat e tepërta ndikojnë në logjikën e të voglit. Ndoshta ka nga ata fëmijë që nuk mund të përmbahen për shkak të dëshirës së fortë ose për shkak të teprimit në disa gjëra, ndërkohë që u errësohet logjika dhe nuk kuptojnë mirë. Nëse ndëshkohen sepse janë mizorë apo kundërshtarë të pabindur, mund të bëhen si të hutuar.

Kur ai në një rën anë shikon ndëshkimin e ashpër dhe nga ana tjetër dëshirën që e shtyn në këto akte, atëherë mund të bëhet si njeri pa ndjenja, që nuk i bën më përshtypje ndëshkimi, ose tek ai mund të lindë dyfytirësia: kur shikon se do të ndëshkohet, ndalet, kur shikon se nuk ka dënim, vepron.

Ai që përdor rrahjen si mënyrë edukimi duhet të jetë largpamës, i devotshëm dhe të ketë frikë Allahun (Subhanehu ue Te'Ala). Mirëpo në këtë mes nuk mund të vendosim rregulla të prera, madje edhe ata që pretendojnë të kenë përcaktuar një program edukimi logjik, në mendjet e tyre janë në dilemë për këtë çështje. Njerëzit janë të ndryshëm, po kështu edhe gjendja dhe ambienti në të cilin ata jetojnë, prandaj është mjaft e vështirë të përcaktohen rregulla. Sigurisht që e rrahura është një mjet edukimi, por për të do të jepet llogari dhe ka përgjegjësi, prandaj ai që e përdor rrahjen si mjet edukimi duhet t'i frikësohet Allahut dhe ta përdorë me vend. **Allahu e di më mirë!**

15 - Pyetje: A është detyrë për prindin që ta martojë kur ai ka mundësi për këtë? Nga ana tjetër, a është detyrë për fëmijën që ta martojë babanë e tij kur ai ka mundësi?

- **Përgjigje:** Parimisht, djali që ka arritur moshën për të qenë i aftë për punë duhet të martohet vetë, pra kërkohet prej tij që ta rregullojë vetë veten e tij. Për sa i përket prindërve, Zoti ua shpërbleftë me të mira që i shërbyen këtij fëmije derisa arriti në këtë moshë. Atëherë mund të themi se nuk është detyrë që prindërit ta martojnë djalin e tyre, madje jo vetëm kaq, por gjithashtu nuk është detyrë për prindin që të shpenzojë për të nëse ai martohet. Mirëpo nëse ia bën një gjë të tillë, kjo tregon për moral fisnik e të lartë dhe një traditë të mirë. Nëse Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) i ka dhënë një prindi djalë dhe ai e marton atë, kjo është bamirësi e prindit ndaj fëmijës së tij dhe gjithashtu ky është një borxh mbi borxhet e tjera që ka fëmija ndaj prindit për këtë mirësi të madhe. Nga sa thamë, dalim në përfundimin se nuk është detyrë që prindi ta martojë djalin e tij, por nëse ai e bën këtë, atëherë kjo është një mirësi ndaj tij. Nëse fëmija është në hall dhe ka nevojë të madhe për t'u martuar, atëherë sipas traditës ai e ndihmon atë duke i dhënë aq sa ka mundësi, por jo se e ka detyrë.

Ndërsa për sa i përket martesës së babait, kur ai ka nevojë për të, dijetarët kanë shfaqur disa mendime.

Disa prej tyre kanë thënë se djali mund ta ndihmojë të atin për ,martesë, por me kusht që nëna e tij të mos e dijë, duke qenë se ekziston frika e prishjes së marrëdhënieve me nënën. Sipas këtij mendimi, djali mund ta ndihmojë të atin kur ai ka nevojë për këtë gjë.

Kurse disa dijetarë të tjerë kane thënë se është detyrë që djali ta ndihmojë të atin kur frikësohet se ai mund të shkasë në imoralitet, kuptohet, nëse ai ka mundësi për një gjë të tillë. Pra, me pak fjalë, është detyrë për djalin që ta ndihmojë të atin për martesë, sepse nëse prindi ka frikë nga rënia në imoralitet e ka detyrë të martohet. Mirëpo kur prindi është i varfër, është detyrë që për të të shpenzojë fëmija i tij, pasi ky shpenzim futet në grupin e shpenzimeve që i takojnë fëmijës t'i bëjë për prindin, mirëpo vetëm pasi të plotësohet kushti i sipërpërmendur. **Allahu e di më mirë!**

16 - Pyetje: Nëse një person ka frikë për fëmijët e tij, kur viziton të afërmit, për shkak të edukatës së keqe që mund të kenë fëmijët e të afërmeve apo arsye tjera, a justifikohet ai për mosmarrjen me vete të fëmijëve gjatë kësaj vizite? A mund të konsiderohet kjo si shkëputje e lidhjes me të afërmit?

- **Përgjigje:** Nëse kjo nuk quhet shkëputje me të afërmit, nuk e di se çfarë tjetër mund të quhet. Problemi ynë qëndron në faktin se ndonjëherë i zmadhojmë gjërat mbi atë masë që janë ato në realitet. Nëse ti i viziton të afërmit dhe frikësohesh për fëmijët e tu, atëherë mbajti ata pranë vetes. Pra, nëse ti shkon për vizitë tek xhaxhai apo daja yt, merre fëmijën tënd dhe mbaje pranë dhe thuajti të mos largohet prej teje. Realizojti të gjitha shkaqet që e ruajnë fëmijën tënd nga ndikimi dhe sjelljet e këqija të tyre. Mirëpo që të jepet fetva se lejohet shkëputja e lidhjeve me të afërmit apo mosmarrja e fëmijëve për vizitë, e si rrjedhojë ata të mos njohin se cilët janë të afërmit e tyre, është një çështje shumë e vështirë, pasi mund të ndodh që kur fëmijët rriten djali i xhaxhait të mos e njoh djalin e xhaxhait të tij; dy vëllezërit të mos i njohin fëmijët e tyre me të afërmit e tyre dhe me njëri-tjetrin. E cili është shkaku i gjithë kësaj? Kjo ndodh vetëm për shkak të shkëputjes dhe ndërprerjeve të vizitave me njëri-tjetrin.

Mbase njeh nga ata që njihen si njerëz të mirë e të cilët kanë rënë në këto gabime, ndërkohë që ata hiqen si shembuj për njerëzit, duke përmendur këtu nxënësit e dijes dhe njerëzit që njihen për devotshmëri. Të tillë njerëz, të cilët janë shembuj për të tjerët, nuk duhet të kenë këto qëndrime, si shkëputja e lidhjeve me të afërmit dhe ndërprerja e vizitave ma ta. Pra, çdokush duhet t'i marrë fëmijët e tij e t'i mësojë ata të vizitojnë të afërmit dhe nëse ekziston frika e prishjes së moralit të tyre, merri dhe mbajti pranë vetes. Nëse ti vë re se ata largohen prej teje dhe i frikësohesh ndikimit të të afërmeve, atëherë mos qëndro gjatë tek të afërmit e tu. Qëndro tek ata aq sa mendon se fëmijët e tu nuk do të ndikohen prej moralit të tyre, për shembull: shko tek ata pak para ezanit të akshamit dhe kur të thirret ezani, largohu prej tyre duke i marrë edhe fëmijët. Largohu prej të afërmeve duke u kërkuar atyre ndjesë dhe duke mos i lënë të kuptojnë se ti nuk dëshiron t'i shkëputësh lidhjet me ta dhe që je në siklet nga vizita e bërë.

Duhet marrë në konsideratë të gjitha shkaqet e duhura, por duke pasur parasysh dy çështje.

- **E para:** Kënaqësinë e Allahut (Tebarake ue Te'ala), e cila arrihet kur ne i përmbushim detyrimet që kemi ndaj të afërmeve tanë.

- **E dyta:** Fitimi i zemrës së njerëzve të afërm. Njeriu duhet t'i marrë seriozisht të gjitha shkaqet duke përmbushur së pari të drejtat e Allahut dhe pas kësaj fitimin e njerëzve për t'i tërhequr ata në mirësi. Kur ti e viziton xhaxhanë, tezen apo hallën tënde dhe i njeh fëmijët e tu me ta dhe me fëmijët e tyre; kur ti ua

mëson atyre respektin që duhet të kenë ndaj tyre, një gjë e tillë ndikon shumë tek ata. A kënaqesh ti kur fëmijët e të afërme të tu nuk të vizitojnë? A kënaqesh ti kur nipërit dhe mbesat që ke nuk të vizitojnë, veçanërisht kur je xhaxha apo dajë? Apo kur ata sillen keq me ty? Apo t'i ndërpresin vizitat duke u arsyetuar me diçka të keqe që mund të gjendet në shtëpinë tënde? Pra, shfrytëzo çdo mundësi që ke për t'i mbajtur fëmijët e tu pranë vetes. Por nëse prapë ke frikë se fëmijët ndikohen kur largohen prej teje kur ti i merr për vizitë, sigurisht që mund të gesh forma të tjera për t'i përshëndetur të afërmit e tu duke mos i shkëputur lidhjet me ta. Kush do që i frikësohet Allahut (Tebarake ue Te'ala), Ai do t'i mundësojë shkaqe me të cilat mund të mbrohet.

Kurrsesi nuk mund të themi se nuk lejohet vizita tek të afërmit apo që nuk lejohet t'i marrësh fëmijët e tu gjatë vizitës. Allahu (Tebarake ue Te'ala) urdhëron që të mbahen lidhjet me të afërmit dhe që ata të vizitohen dhe nuk lejohet që dikush duke u nisur nga mendimi i tij t'i pengojë fëmijët nga vizita e të afërme në atë formë që ata të mos njihen me njëri-tjetrin. Në raste të tilla ka një tjetër zgjidhje të cilën e kanë përmendur dijetarët, në mënyrë që çdokush t'i ruajë fëmijët e tij nga rënia në të këqija. Si për shembull, ti i fton të afërmit e tu në shtëpinë tënde. Pra, ti vetë shkon tek ata për vizitë dhe u bën ftesë atyre që më pas ata të vizitojnë ty. Në këtë mënyrë arrihet ruajtja e lidhjeve me të afërmit dhe ruajtja nga dëmet dhe të këqijat. Është detyrë për çdo prind që të zbatojë urdhrat e Zotit në mbajtjen e lidhjeve me të afërmit duke u munduar me çdo formë për arritjen e kësaj lidhjeje dhe njëkohësisht për ruajtjen e fëmijëve nga ndikimi prej së keqes. **Allahu e di më mirë!**

17 - Pyetje: Nëse babai nuk ka bërë kurban për fëmijën e tij, a mund ta bëjë këtë fëmija kur të rritet?

- **Përgjigje:** Disa dijetarë kanë thënë se fëmija është peng i kurbanit të tij, pra nuk ka kufij në bërjen e kurbanit. Nëse nuk është bërë kurban kur fëmija ka qenë i vogël, atëherë lejohet të bëhet kur të jetë rritur. Mirëpo një mendim i tillë duhet shqyrtuar pasi ne e dimë mjaft mirë se sahabët, pasi u bënë muslimanë, nuk u urdhëruan të bëjnë kurban për veten e tyre. Prandaj, disa dijetarë të tjerë kanë thënë se qenia e tij peng i kurbanit ka për qëllim edhe kohën në të cilën është traditë therja e tij, duke u bazuar në kuptimin e drejtpërdrejtë të hadithit të nënës së besimtarëve, Aishes, e cila flet për therjen e kurbanit në mënyrë koncize: **“Në krye të shtatë ditëve, katërmëdhjetë ditëve dhe njëzet e një ditëve. Nëse kalojnë këto ditë, atëherë ato kalojnë siç kalojnë ditët e Kurban Bajramit.”** Kur kalojnë ditët e Kurban Bajramit, kurbanit pas këtyre ditëve është sadaka.

Nëse dikush do të bëjë kurban për veten e tij, duke u bazuar në mendimin e parë, mund të themi se kjo është një vepër e mirë dhe nuk ka problem nëse veprohet, por që të themi se një gjë e tillë duhet të veprohet patjetër, kjo është diçka që ka nevojë për t'u shqyrtuar, siç edhe e përmendëm.

Të drejtat dhe detyrimet që rrjedhin nga kushtet që vendosin palët.

Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka përcaktuar të drejta dhe detyra mbi muslimanët. Ai gjithashtu e ka bërë obligim përmbushjen e akt-marrëveshjes mes tyre.

Zoti Fuqplotë në suren El-Maide, në vargun e parë, ka thënë: **“O besimtarë! Plotësoni detyrimet.”**

Çdo akt-marrëveshje apo kusht që vendoset mes muslimanëve është detyrë të përmbushet. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) dhe i Dërguari i Tij (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i kanë dhënë peshë të madhe kësaj çështjeje.

Madje i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka urdhëruar për përmbushjen e saj dhe të detyrimeve që përfshin ajo, veçanërisht kur ato janë vendosur në aktin e martesës. Nëse në aktin martesor janë përcaktuar kushte ndërmjet dy bashkëshortëve dhe është lidhur martesa, Allahu e ka ngarkuar çdonjërin prej tyre që t'u përmbahet kushteve që janë marrë përsipër. Nuk lejohet që muslimanët të thyejnë marrëveshjen e të mos e mbajnë premtimin, vetëm nëse ai është i detyruar apo nëse pala tjetër e lejon për një gjë të tillë. Mirëpo parimisht dihet se edukata dhe morali i muslimanit nuk e lejojnë atë të mos i përmbushë kushtet e marra përsipër.

Umer ibn Hatabi ka thënë: **“Allahu e ka bërë detyrë për çdo njeri që ka marrë përsipër apo që ka pranuar kushte, që t'u përmbahet atyre.”**

Nëse dikush u përmbahet kushteve atëherë ai ka realizuar plotësisht obligimin ndaj tij tek i cili ka detyrime.

Tradicionalisht se kur palët bëjnë aktin e martesës, vendosin kushte. Kujdestari i gruas vë kushte mi burrin e saj, po kështu edhe bashkëshorti vendos kushtet e tij.

Pyetja që lind këtu është: Cili është qëndrimi i Islamit në lidhje me kushtet? Cilat janë ato kushte që Allahu (Tebarake ue Te'ala) i ka lejuar dhe që duhet të veprohen, pra që është detyrë t'u përmbahesh? Cilat janë kushtet që Zoti i ka ndaluar të vendosen si të tilla dhe të cilat nuk lejohet t'i marrësh përsipër? Në këtë rast del në pah rëndësia e sqarimit të kushteve të martesës dhe qartësimi i tyre, pasi kushtet futen te detyrimet, përmbushja e të cilave është obligim.

Dijetarët kanë pohuar se disa të drejta apo detyrime që përcaktohen në aktin e martesës janë të ligjshme në shariat sepse Allahu i ka bërë pjesë themelore, përbërëse të aktit të martesës apo plotësuese të këtij akti. Ka të tjera të cilat

nuk janë bazë e aktit të martesës, por që bashkëshortët i kanë vendosur mes tyre, këtu futen kushtet që janë vendosur nga të dyja palët njëkohësisht apo vetëm nga njëra palë prej tyre. Të tilla çështje do të trajtohen në vijim, ku gjithashtu do të sqarohet qëndrimin e sheriatit në lidhje me to.

Kushtet e aktit martesor.

Kushtet e përcaktuara në aktin martesor ndahen në dy grupe. Në grupin e parë futen ato kushte të cilat janë të ligjshme me sheriat. Përmbushja e këtyre kushteve është obligim për të dyja palët.

Në grupin e dytë futen ato kushte të cilat nuk janë të ligjshme dhe që nuk ekzistojnë në sheriat dhe si rrjedhojë janë të ndaluara.

Kushtet e ligjshme sipas sheriatit.

Për sa u përket kushteve të ligjshme sipas sheriatit, ato janë disa llojesh. Disa nga këto kushte janë domosdoshmëri e kujdestari i gruas, vetë gruaja apo bashkëshorti i saj, e që përfshihen në aktin e martesës. Nga kushtet më të njohura në këtë drejtim janë ato që vendos kujdestari i gruas mbi bashkëshortin e saj, si për shembull që ai të jetojë me të me sjellje të mirë ose ta ndajë me dashamirësi. Këtë dijetarët e kanë quajtur besë të fortë.

Hasan el-Basriu, Taus ibn Kejsani, Katadetu dhe Dah'haku (Allahu i mëshiroftë të gjithë) e kanë komentuar kështu fjalën e Allahut: **“Ndërkohë që ata kanë marrë prej jush besë të fortë?”** (Nisa: 21). Fjala galidh në ajet do të thotë besë e fortë, ajo është jetesa në harmoni me gruan ose përndryshe ndarja e saj me dashamirësi. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) ka marrë besën nga burri që ai ta mbajë gruan duke u sjellë mirë ose siç e thamë të ndahen me qetësi. Kjo është një garanci mbi të cilët ngrihet martesja. Një kusht i tillë, të cilën mund ta kërkojë kujdestari i gruas apo jo vetë, është nga kushtet e ligjshme në sheriat dhe pjesë bazë e aktit të martesës.

Disa prej të parëve tanë kanë thënë se kur dikush i jepte ndonjërit vajzën e tij për grua, i vendoste atij kusht që ta mbante me sjellje të mirë ose ta ndajë me dashamirësi. Sa i përket këtij kushti apo kushteve të tjera të ngjashme me të në rrafsh kuptimor, siç është rasti me pjesën dërrmuese të njerëzve në rastet e martesës ku kujdestari i gruas thotë, **“të martova me këtë vajzë me kusht që t'i përmbahesh librit të Allahut dhe Sunetit të Profetit të Tij, gjatë bashkëjetesës me të, në realizimin e të drejtave dhe në përkuqdesjen ndaj saj”**, dijetarët kanë thënë se nëse vendoset një kusht i tillë atëherë përmbushja e tij bëhet detyrë për burrin. Pra, është detyrë për burrin realizimi i këtyre kushteve ashtu siç duhet. Pasi mospërmbushja e tyre e dëmton gruan, kështu ai bëhet mëkatar në dy aspekte: së pari, ai ka thyer të drejtën e Allahut dhe së

dyti, ka shkelur akt-marrëveshjen, të cilin ai nuk e ka përmbushur. Prishja e aktit dhe e marrëveshjes është morali i hipokritëve dhe një nga sjelljet e banorëve të zjarrit të xhehenemit, siç e përshkruan Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) në librin e Tij. Allahu na ruajttë!

Dijetarët kanë thënë për këtë kusht se edhe pse njerëzit e shprehin atë rëndom, në vetvete është sublim. Allahu (Subhanehu ue Te'Ala) e përshkruan në librin e Tij duke thënë: **“...besë të fortë.”** (Nisa: 21)

Kur kujdestari i gruas, apo ajo vetë i vendos bashkëshortit të saj kushtin që ai të sillet me të me sjellje të mirë ose në të kundërt ta ndajë me mirëkuptim, kusht i cili është plotësisht i ligjshme me shariat, atëherë është detyrë për bashkëshortin që t'i përmbahet këtij kushti.

Në kushtet e lejuara futen ato kushte me anë të të cilave arrihen dobi apo shmangen dëme dhe që nuk janë në kundërshtim me ligjet e vendosura nga Allahu. Këtu mund të përmendim ato kushte që mund të vendosë secili prej bashkëshortëve ose kujdestari i gruas për arritjen e dobive fetare dhe më gjerë. Këto dobi që kushtëzon secili prej tyre nuk duhet të bien ndesh me shariatin.

Për sa u përket dobive ato ndahen në dy kategori: dobitë fetare dhe dobitë e kësaj bote.

Dobitë fetare.

Këtu bëjnë pjesë rastet kur përgjegjësi i gruas ose ajo vetë i vendosin bashkëshortit kusht që ai të jetë i devotshëm ose dijetarë, nxënës dijeje, hafiz, hatib, imam e të tjera si këto, të cilat argumentojnë për përsosmërinë në fe dhe në bindje ndaj Allahut. Po kështu edhe burri i vendos kushte gruas së tij ose i thotë përgjegjësit të saj që ai kërkon që bashkëshortja e tij ta mësojë Kuranin përmendësh, ose të jetë nxënëse dijeje e të tjera cilësi si këto që tregojnë mëkëmbje në dije fetare. Këto janë kushte me të cilat arrihen dobi edhe në jetën materiale. Kushtet e tilla janë më të mira dhe më të dashura për Allahun. I Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Martohu me fetaren, teribet jedake (u ngjitshin duart e tua përtokë)” Sqarim:** (Kjo shprehje është komentuar më parë; ka për qëllim nxitjen e diçkaje, në rastin konkret martesën me fetaren.) Pra, Profeti (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) i është drejtuar burrit që ai të kërkojë fenë e gruas së tij, po kështu ai i është drejtuar përgjegjësit të femrës duke i thënë: **“Nëse ju vjen dikush të cilit i pëlqeni fenë dhe besnikërinë, martojeni atë (jepjani vajzën tuaj për grua).”**

Këto janë kushte me anën e të cilave arrihet dobia e plotë fetare dhe kushtet më të dashura për Allahun (Subhanehu ue Te'Ala).

Dobitë e kësaj bote.

Kushti i cili arrihet për arritjen e dobive të kësaj bote është ai kusht që gruaja ose kujdestari i saj ia vendos burrit, p.sh. që ai të jetë tregtar ose të ketë ndonjë profesion apo zanat, ose të jetë në punë, gjëra të cilat sjellin dobi në sferën materiale. Nëse të dy bashkëshortët ose njëri prej tyre vendosin kushte të cilat nuk bien ndesh me shariat në përfitimin e gjërave me dobi, është detyrë që çdonjëri prej tyre t'i përmbahet atyre. Në të tilla raste kujdestari i femrës ka për detyrë të realizojë atë kusht të cilin e ka pranuar në aktin e martesës.

Nëse burri nis jetën me bashkëshorten e tij dhe ndërkohë nuk gjen tek ajo plotësimin e kushtit, ai ka të drejtë të zgjedhë mes dy gjërave, ta mbajë ose ta ndajë, siç ka thënë i Dërguari i Allahut (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem):
“Muslimanët e kanë detyrë t'u përmbahen kushteve të tyre.” Nëse ai e mban, atëherë e ka tërhequr kushtin që ka vënë, nëse e ndan atëherë i ka qëndruar në mënyrë të rreptë kushtit.

Dobitë e vendosjes së kushteve.

Dobia e vendosjes së kushteve është dhënia e mundësisë për të zgjedhur dhe largimi i demit nga vetja. Kushti vendoset që burri të mos pësojë dëm fetar, për shembull: të mos jetë e shturur, e prishur, e pabindur apo mëkatare. Po kështu edhe gruaja ia vë kusht kujdestarit të saj, që t'i vendosë kushte bashkëshortit të ardhshëm që ai të mos jetë i prishur, i shturur dhe mëkatar.

Gjithashtu gruaja mund të vendosë kushte për shmangien e ndonjë dëmi për sa u takon cilësive dhe tipareve të bashkëshortit, për shembull: të mos jetë nevrik, të mos jetë i sëmurë fizikisht apo mendërisht ose mangësi tjera. Kësisoj ajo ka të drejtë t'i vendosë si kusht bashkëshortit të saj të mos ketë cilësi të tilla, po kështu edhe bashkëshorti gëzon të njëjtën të drejtë. Në këtë mënyrë përfitohen dobi jetike dhe shmangen shumë dëme.

Dijetarët kanë mendime të ndryshme për sa u përket kushteve në të cilat ka arritje dobish apo shmangie dëmsh, të cilat i ka përcaktuar njëra nga palët gjatë aktit martesor. Kundërshtia qëndron në faktin se janë këto kushte të kategorisë së parë apo dytë? Kushtet më të njohura për të cilat dijetarët kanë shfaqur mospajtime janë në rastin kur gruaja i vë kusht burrit të saj, si për shembull, që ai të mos e nxjerrë nga shtëpia e prindërve ose nga qyteti i saj, të mos udhëtojë me të ose mos të ketë grua tjetër veç saj. Për këto kushte e të tjera të ngjashme dijetarët kanë rënë në mosmarrëveshje.

A janë të ligjshme këto kushte apo jo? Për sa u përket këtyre kushteve, sqarimi do të jepet në vijim, në grupin e tretë të llojeve të kushteve.

Kushtet e paligjshme në shariat.

Në këtë kategori kushtesh futen ato të cilat janë të ndaluara, madje ka prej tyre të cilat e bëjnë të pavlefshëm aktin martesor që në themel. Këtu mund të përmendim rastin kur bashkëshorti ose bashkëshortja e kushtëzon kohëzgjatjen e martesës. Pra, kur njëri nga bashkëshortët vendos që ata të rrinë së bashku të lidhur në martesë një muaj, një vit ose një gjysmë viti. Në gjuhën arabe një martesë e tillë quhet mut'atu – martesë kënaqësie. Një kusht I tillë e bën të pavlefshëm aktin e martesës që në themel.

Gjithashtu në grupin e kushteve të ndaluara bën pjesë edhe martesat me ndërrim, p.sh. të martoj me vajzën time me kusht që ti të më japësh për martesë motrën tënde. Një kusht I tillë quhet nikah esh-shigare – martesë me ndërrim.

Kushte të tilla obligojnë prishjen e aktit martesor që nga themeli. Në një hadith të Profetit (sal-lAllahu 'alejhi ue sel-lem) është përcjellë se ai e ka ndaluar martesën e kënaqësisë së përkohshme.

Dijetarët kanë mospajtime për sa I përket rastit kur dikush martohet me qëllim që ta ndajë gruan e tij, por duke mos e shfaqur atë, siç është rasti kur dikush largohet nga vendi I tij drejt një tjetri në të cilin mendon të qëndrojë për një kohë të kufizuar dhe kështu ai martohet atje dhe kur vjen koha që I duhet të largohet, e lë gruan e tij; një martesë e tillë quhet zeuaxh er-rekadh – martesat e shtegtarit. Rekadh quhet ai burrë I cili nuk qëndron në një vend, siç janë p.sh. tregtarët, të cilët lëvizin san ë një vend në tjetrin, për të kërkuar riskun. Qëndrimi I tyre në atë vend varet nga fitimi që kërkon të arrijë, varet nga dobite që ai përfiton nga ai vend, prandaj edhe quhet shtegtarë.

Martesa me qëllimin për t'u ndarë përfshihet në njërin prej dy rasteve të mëposhtme.

Rasti i parë: Kur bashkëshorti e lajmëron gruan apo përgjegjësën e saj për qëllimin e tij. Një martesë e tillë konsiderohet martesë e kënaqësisë së përkohshme, prandaj dhe gjykimi për të me ujdinë e të gjithë dijetarëve është haram. Pra, fjala është se nëse bashkëshorti e lajmëron përgjegjësën e gruas se e do këtë grua për një vit apo për aq kohë sa do të qëndrojë në atë vend dhe pas largimit nga aty do ta ndajë. Kjo martesë e kufizuar në kohë, vetëm për kënaqësi të përkohshme dhe që më pas mbyllet me ndarje, është e ndaluar.

Rasti i dytë: Kur bashkëshorti nuk e lajmëron gruan apo kujdestarin e saj për qëllimin e ndarjes, mirëpo në vetvet ka qëllim që ta ndajë pasi të mbarojë punë në atë vend apo kur të largohet që andej. Dijetarët për sa i përket këtij rasti nuk janë në një mendje.

Për sa i përket llojit të kushteve që e bëjnë të detrueshëm prishjen e aktit të martesës, dijetarët kanë thënë se arsyeja që këto kushte e prishin aktin është për faktin se këto kushte bien ndesh me sheriatin në të gjitha aspektet. Këtu

futen ato kushte ku burri cakton kohën e martesës apo kur ata martohen me ndërrim, një martesë e tillë është e ndaluar qoftë me mehër apo pa mehër. Disa dijetarë kanë thënë se kur një martesë e tillë shoqërohet me mehër, lejohet. Ky mendim është transmetuar nga Nafiu, i cili ka transmetuar hadithe nga Ibn Umeri. Ai ka thënë se kur ka mehër mes tyre, atëherë nuk ka asnjë problem. Por mendimi më i saktë për sa i përket një martese të tillë është se ajo nuk është e lejuar në mënyrë absolute duke u bazuar në fjalën e të Dërguarit të Allahut (sal-lAllahu ‘alejhi ue ‘ala Aalihi ue sel-lem), e cila është transmetuar në **“Sahihun”** e Buhariut dhe Muslimit dhe e ndalon martesën me ndërrim. Shkaku i kësaj ndalesë është se mund të çojë në padrejtësi, pasi kur gruaja martohet me ndërrim, atëherë personi që e ka marrë atë me ndërrim, sapo e merr vesh se gruas të cilën e ka të afërme po i bëhet padrejtësi, atëherë ai i bën padrejtësi bashkëshortes së vet.

Ekziston edhe një lloj i tretë i kushteve të ndaluara, të cilat nuk e bëjnë të pavlefshëm aktin martesor. Kushte të tilla konsiderohen si të anuluar ndërsa akti i martesës konsiderohet i saktë. Si shembull për këtë kemi rastin kur bëhet akti martesor dhe gruaja i vë kusht burrit të saj që mehri të jetë me diçka të ndaluar nga sheriati, për shembull, i kërkon për mehër dy fuçi verë e të tjera gjëra të ndaluara. Në këtë rast akti martesor është i saktë, ndërsa për sa i përket mehrit, asaj i jepet mehër me vlerë të njejtë sa vlera e mehrit që u jepet grave si ajo. Parimisht akti martesor duhet të saktësohet sa herë që ekziston mundësia e saktësisimit të tij.

Një rregull baz thotë: futja e diçkaje në punë ka më përparësi se anulimi i saj.

Deri tani kemi përmendur ato kushte të cilat e prishin aktin martesor, si martesë për kënaqësi të përkohshme apo martesë me ndërrim. Gjithashtu kemi përmendur edhe rastin kur kemi një akt me mehër me gjëra të ndaluara; në këtë rast mehri zëvendësohet me një tjetër mehër të ngjashëm me atë të grave të të njëjtit rang, ndërsa akti martesor është i vlefshëm.